

# HRVATSKI VOJNIK



1. SVIBNJA 2020.

BROJ | 603

CIJENA 10 KUNA



25 GODINA  
VRO BLJESAK  
BLJESAK KAO  
UVERTIRA  
VELIČANSTVENE  
OLUJNE  
POBJEDE

HVU "DR. FRANJO  
TUĐMAN"  
ONLINE  
NASTAVA  
U VRIJEME  
PANDEMije  
KORONAVIRUSA

POVIJESNI POTHVAT  
I USPJEH HRVATSKE VOJSKE

## UKLANJANJE SJEVERNOG TORNJA ZAGREBAČKE KATEDRALE



## ODRŽANA POSEBNA AKCIJA DARIVANJA KRVI HRVATSKE VOJSKE

Brojni pripadnici Hrvatske vojske u vojarnama širom Hrvatske sudjelovali su u humanitarnoj akciji dobrovoljnog darivanja krvi, kako bi u izvanrednim prilikama zbog pandemije koronavirusa i na taj način pružili pomoć potrebitima. U suradnji sa zavodima za transfuzijsku medicinu, posebna akcija dobrovoljnog darivanja krvi organizirana je u vojarnama u Zagrebu, Vinkovcima, Kninu, Petrinji i Splitu.



NASLOVNICU SNIMIO DAMIR VULAKOVIC

# SADRŽAJ

- 4 AKTUALNO**  
Povijesni pothvat i uspjeh Hrvatske vojske - uklanjanje sjevernog tornja zagrebačke katedrale
- 10 25 GODINA VRO BLJESAK**  
Bljesak kao uvertira veličanstvene olujne pobjede
- 16 SUSTAV DOMOVINSKE SIGURNOSTI**  
Uspjeh hrvatskog modela odgovora na krize
- 20 UOČI PP SEZONE 2020.**  
HV i sastavnice sustava domovinske sigurnosti su spremne
- 22 12. HRVCON U AFGANISTANU**  
Vježba na zemljištu FTX HOT LOAD
- 24 HVU "DR. FRANJO TUĐMAN"**  
*Online* nastava u vrijeme pandemije koronavirusa
- 28 SPORTAŠI UGOVORNI PRIČUVNICI**  
Mi sportaši moramo biti primjer
- 34 RATNO ZRAKOPLOVSTVO**  
Romeo u Hrvatskom ratnom zrakoplovstvu
- 42 RATNA MORNARICA**  
Najveća podmornica na svijetu
- 50 POVIJEST ZRAKOPLOVSTVA**  
Pokretna krila (VII. dio)  
Mikojanov odgovor
- 54 PODLISTAK**  
Povijest vojnih odora (XI. dio)  
Jednostavno i funkcionalno
- 58 CRTICE IZ HRVATSKE POVIJESTI**  
Riječka krpica
- 60 HMDCDR**  
Izvori o djelovanju JNA i srpskih postrojbi u Lici protiv Republike Hrvatske, 1991.-1992. (XI. dio)
- 62 DOMOVINSKI RAT**  
Sjećanje na 12 poginulih hrvatskih policajaca u Borovu Selu
- 64 RAZVOJ ODORA ORUŽANIH SNAГA REPUBLIKE HRVATSKE**  
Prvo hrvatsko znakovlje pripadnosti
- 65 RATNI PLAKAT**  
Bolnice na nišanu
- 67 FILATELIJA**  
Marke – 84. gardijska bojna Termiti





AKTUALNO

# POVIJESNI POTHVAT I USPJEH HRVATSKE VOJSKE

# UKLANJANJE SJEVERNOG TORNJA ZAGREBAČKE KATEDRALE

**TEKST**  
Jelena Jakšić  
**FOTO**  
Filip Klen

Zadaću su pripadnici Inženjerijske pukovnije prihvatali kao nešto što je ionako u opisu njihovih zadaća i sposobnosti: "I tako smo se osjećali do četvrtka, dan prije same aktivnosti, kad je počelo medijsko praćenje. Ni u jednom trenutku nismo sumnjali u sebe ili u ishod operacije, ali vjerujte, nisam spavao dvije noći," rekao nam je pukovnik Miroslav Car...





Zadaća nadnarednika Krešimira Marjanovića bila je montiranje eksplozivnog naboja na čelično uže utega u donjem dijelu sjevernog tornja

Foto: Damir Vulaković



U radovima su sudjelovala i četiri pripadnika Inženjerijske pukovnije na čelu s načelnikom Stožera Inženjerijske pukovnije Hrvatske kopnene vojske pukovnikom Miroslavom Carem

Sve donedavno neke smo priče vezivali isključivo uz radnje dobroih knjiga ili smo ih pak gledali na filmskom platnu. To su priče o zapravo nevjerojatnoj i često iznenadujućoj lakoći promjenjivosti tijeka ljudskog života, navika, razmišljanja i očekivanja; to su one priče koje ostavljaju jak dojam i potiču na razmišljanje: Gdje je uopće i postoji granica između maštete i stvarnosti? Ovih dana stvarnost kojoj svjedočimo nalikuje upravo jednoj takvoj priči... lako su pripadnici Hrvatske vojske nebrojeno puta dokazali kako su spremni nositi se, ali i pravodobno ponuditi rješenja za suočavanje s različitim izazovima i zadaćama koje se pred njih postavljaju, iako će o značaju i važnosti Hrvatske vojske za vrijeme Domovinskog rata govoriti još generacije i generacije, pothvat uklanjanja sjevernog tornja zagrebačke katedrale, u kojem je sudjelovala i Hrvatska vojska, upisao se velikim slovima u stranice hrvatske povijesti.

## NUŽNOST UKLJUČIVANJA HV-a U RIZIČAN I ZAHTJEVAN POTHVAT

Nakon što je grad Zagreb 22. ožujka 2020. pogodio snažan potres koji je, među ostalim, izazvao i velika oštećenja na zagrebačkoj katedrali, utvrđena je nužnost hitne sanacije sjevernog tornja zbog opasnosti od urušavanja, čime bi se izazvala još veća oštećenja katedrale i okolnog prostora. Kanonik Prvostolnog kaptola zagrebačkog monsinjor Ivan Hren objasnio je da su, nakon što su dobili snimke o stanju oštećenja na katedrali, okupili statičare i zaključili kako je puno manja šteta da se dio sjevernog tornja skine nego da padne i onda da se pitamo hoćemo li imati katedralu. Kako je objasnio, oba su tornja na istoj koti, a jak potres koji je pogodio Zagreb pokazao je slabu točku tornjeva, koje je projektirao Hermann Bollé. S druge strane, glavni projektant obnove katedra-

## **MINISTAR OBRANE DAMIR KRSTIČEVIC**

Potpredsjednik Vlade i ministar obrane Damir Krstičević čestitao je svim sudionicima, od privatnih kompanija, alpinista, policije i Hrvatske vojske, na uspješno izvršenoj akciji uklanjanja tornja: "Čestitke pripadnicima Hrvatske vojske na sjajno obavljenoj zahtjevnoj akciji uklanjanja sjevernog tornja zagrebačke katedrale, a posebno HKoV-u. Vi ste simbol snage, sposobnosti i ljubavi prema domovini! Hvala vam!"



Ie Damir Foretić objasnio je kako su od jabuke na vrhu kroz toranj provučene dvije čelične šipke od 30 milimetara koje sve drže u komadu te da smatra da je problem nastao na lanterni kod dijelova koji su se odlomili, a cijeli se zvonik okrenuo za 12 do 15 centimetara. Inače, toranj koji je skinut ima 15 kubnih metara kamena i masu oko 30 tona, a za skidanje je dovezena dizalica s krakom od 120 metara. Svjestan važnosti hitne sanacije sjevernog tornja, Odbor Zagrebačke nadbiskupije za obnovu katedrale na čelu s monsinjorom Ivanom Hrenom uputio je zamolbu za pomoć Hrvatske vojske u uklanjanju dijela sjevernog tornja. Monsinjor Hren više je puta naglašavao da je riječ o izrazito zahtjevnom i rizičnom pothvatu.

"To nije posao koji se radi na 15, nego na 120 metara visine, a riječ je usto o velikom teretu koji se mora dignuti, to je 30 tona," objasnio je monsinjor Hren.

## **VIŠESTRUKA ULOGA HV-A U POTHVATU UKLANJANJA SJEVERNOG TORNJA**

Uloga Hrvatske vojske na sanaciji sjevernog tornja bila je višestruka: u radove su uz četiri pripadnika Inženjerijske pukovnije na čelu s načelnikom Stožera Inženjerijske pukovnije Hrvatske kopnene vojske pukovnikom Miroslavom Carem bili uključeni i pripadnici Vojnoobavještajne satnije na čelu sa zapovjednikom bojnikom Mariom Maslovom. Uz pripadnike HV-a, na sanaciji katedrale bili su angažirani i građevinski stručnjaci, arhitekti, statičari, alpinisti i profesori Rudarsko-geološko-naftnog fakulteta. Pukovnik Car i bojnik Maslov rekli su kako ni u jednom trenutku nisu sumnjali u uspjeh pothvata te objasnili zbog čega je i po čemu sve ta zadaća bila uistinu jedin-

## AKTUALNO

stvena – povjesna. Priznali su nam također kako su tek nekoliko dana nakon cijelog događaja shvatili veličinu odgovornosti koja je bila na njima.

“Tek naknadno shvatio sam koja je odgovornost bila ne samo na meni nego na svima koji su sudjelovali u ovoj uistini zahtjevnog zadaći, bolje rečeno, povijesnom pothvatu na sakralnoj građevini i spomeniku hrvatske kulturne baštine. Nije bila riječ samo o meni nego o Hrvatskoj vojsci i njezinu ugledu u cijelosti,” rekao nam je pukovnik Car i dodao kako se dojmovi i dalje slažu, no kako je potpora nadređenih bila jedan od elemenata koji im je davao dodatnu snagu i vjeru u pozitivan ishod same operacije.

“Moram vam reći kako smo zadaću prihvatali kao nešto najnormalnije, kao nešto što je uobičajeno i nalazi se ionako u našem opisu zadaća i sposobnosti. I tako smo se osjecali do četvrtka, dan prije same aktivnosti, kad je počelo medijsko praćenje. Ni u jednom trenutku nismo sumnjali u sebe ili u ishod operacije, ali vjerujte, nisam spavao dvije noći,” rekao je pukovnik Car.

### NEKOLIKO DANA ISPITIVANJA I PROVJERE

Sjeverni toranj zagrebačke katedrale, prema riječima pukovnika Cara, bio je oštećen na 72. redu te je zbog potresa došlo do zakretanja gornjeg dijela i loma nosećih stupova na donjem dijelu tog reda. Pristupanje završnim radnjama ovisilo je o vremenskim prilikama, točnije o jačini vjetra. Upravo zbog navedenog, toranj zagrebačke katedrale spušten je na tlo nešto poslije 18 sati iako su radovi počeli u ranim jutarnjim satima.

“Mi kao pripadnici Inženjerijske pukovnije nastupili smo u pripremi, odnosno bušenju minskih mikrobušotina te njihovu punjenju eksplozivom, a potom uvezivanju u mrežu. To je bila zadaća Hrvatske vojske, nakon čega su nastupili izvođači radova i zavezali gurtne sa sajlama. Nakon svega navedenog uslijedila je detonacija



načelnik Glavnog  
stožera OSRH admiral  
**ROBERT HRANJ**

Načelnik Glavnog stožera Oružanih snaga RH admiral Robert Hranj obišao je pripadnike Hrvatske vojske angažirane na sanaciji sjevernog tornja te poručio kako je upravo ta akcija pokazala kako velik broj sudionika može koordinirano i u sinergiji u punom duhu koncepta domovinske sigurnosti izvršavati zahtjevne operacije.

“Operacija je u određenim trenucima bila i poprilično dramatična. Bila je zahtjevna i složena i svi su pokazali da su u potpunosti osposobljeni za svoj dio zadaće.”

s minimalnom količinom eksploziva,” rekao je pukovnik Car te dodao kako su se nekoliko dana zaredom provodila ispitivanja u krugu katedrale i na vojnom poligonu kako bi se dobole optimalne količine eksploziva.

“Ukupna količina eksploziva je 580 grama, dakle, sveli smo ga na minimum. Omotali smo prostore gdje se provodi eksplozija kako razlijetanja pukotina *de facto* ne bi bilo, no proračuni su pokazali da je sigurnosna zona nekih 75 metara od samog mjesta eksplozije,” rekao je načelnik Stožera Inženjerijske pukovnije i zahvalio na kraju svim sudionicima na iznimnoj koordinaciji, stručnosti, profesionalnosti, volji i spremnosti za timski rad koji je, objasnio je, bio ključ uspeha tog zahtjevnog pothvata. Na pitanje je li Hrvatska voj-



**“Kod kontrolirane detonacije, odnosno rušenja spojeva između 72. i 73. reda katedrale, bilo je iznimno bitno utvrditi iz zraka i bočno te sa svih strana da je postupak uklanjanja tornja uspješno snimljen kako bi se naknadno mogao analizirati sam tijek uklanjanja,” rekao nam je bojnik Mario Maslov**

**PREDsjEDNIK VLADE RH  
ANDREJ PLENKOVIĆ:**

# JEDAN OD SIMBOLA NAŠEG KRŠĆANSKOG IDENTITETA OPET ĆE ZASJATI U PUNOM SJAJU

Poruku podrške i zahvale na uspješno obavljenoj zadaći pripadnicima Hrvatske vojske poslao je i predsjednik Vlade Andrej Plenković: "Čestitam pripadnicima Hrvatske vojske i Ministarstvu obrane, inženjerima i svima koji su sudjelovali u uklanjanju dijela sjevernog tornja zagrebačke katedrale kako bi spriječili njegovo urušavanje nakon potresa. Nakon obnove, jedan od simbola našeg kršćanskog identiteta opet će zasjati u punom sjaju!"

ska, odnosno Inženjerijska pukovnija, obavljala slične pothvate, pukovnik Car odgovorio je: "Moram reći kako je Hrvatska vojska uvijek spremna i za najzahtjevниje zadaće. Sustavno provodimo uvježbavanja i usavršavamo svoje vještine računajući i na najzahtjevниje i najkompliciranije uvjetne. Sve je to dio našeg svakodnevnog posla i na to smo bili spremni. Postojala je, naravno, i doza napetosti zbog snažne želje da sve prođe u najboljem redu, ali i velik osjećaj odgovornosti... Uspjeli smo. Bravo Hrvatska!"

## ZADAĆA VOJNOOBAVJEŠTAJ-NE SATNIJE – NADZOR RADOVA IZ ZRAKA

Zadaća Vojnoobavještajne satnije bilo je stavljanje pod nadzor područja rada iz zraka u okviru 360 stupnjeva. "Kod te kontrolirane detonacije, odnosno rušenja spojeva između 72. i 73. reda katedrale, bilo je iznimno bitno utvrditi iz zraka i bočno te sa svih strana da je postupak uklanjanja tornja uspješno snimljen kako bi se naknadno mogao analizirati sam tijek uklanjanja," izjavio je bojnik Maslov. Rekao je da su u svakom trenutku u zraku bile aktivne tri letjelice, koje su



**Zahvalnost  
zbog hrabrosti,  
odlučnosti,  
požrtvovnosti i  
profesionalnosti  
svih sudionika  
tog povijesnog  
pothvata izrazio  
je i zagrebački  
nadbiskup kardinal  
Josip Bozanić**

kontrolirale cijeli postupak uklanjanja tornja, te objasnio kako je riječ o jednoj od zahtjevnijih operacija jer su letjelice morale biti blizu dizalica i tornja te blizu jedna drugoj, što je zahtijevalo iznimne vještine pilota i *spottera* na zemlji. Bojnik je istaknuo da je Hrvatska vojska time još jednom dokazala da je spremna i sposobna u svakom trenutku pridonijeti zajednici i pomoći narodu kad god se to od nje zatraži. "Zajedno smo jači i brži, a ljubav prema domovini misao je vodila koja nam uvijek daje vjetar u leđa i omogućuje da izvršimo sve, naizgled nemoguće zadaće," poručio je.

## MONTIRANJE EKSPLOZIVNOG NABOJA U RUKAMA NADNAREDNIKA MARJANOVIĆA

Nadnarednik Krešimir Marjanović, pripadnik Voda za uklanjanje eksplozivnih naprava Inženjerijske pukovnije HKoV-a, jedan je od onih koji će zasigurno pamtitи svaki detalj zahtjevnog pothvata, u kojem je sudjelovao na dužnosti palitelja, odnosno na mjestu za aktivaciju eksploziva. Konkretno, njegova je zadaća bila montiranje eksplozivnog naboja na čelično uže utega u donjem dijelu sjevernog tornja.

"Koristili smo koncentrirane naboje gdje smo imali određene proračune te ispomoći Rudarsko-geološko-naftnog fakulteta. Oni su sve to empirijski testirali u laboratoriju i nekoliko smo puta obavili testiranje na zemlji simulirajući realne uvjete. Mi kao postrojba uglavnom radimo na zemlji, no iako su ovo bili ekstremni uvjeti, koristeći sigurnosnu opremu i zaštitu postigli smo optimalan učinak bez kolateralne štete. Uz Božju pomoć i sreću ovo je uspjelo," rekao je nadnarednik Marjanović.

Priznao je da je zbog dodijeljene zadaće teško skriti emocije i ostati ravnodušan. No, kako kaže, zadaća je uspješno završena i zahvaljuje svima koji su sudjelovali, posebno ističući alpiniste i djelatnike koji na visinama rade na obnovi katedrale.

Zahvalnost zbog hrabrosti, odlučnosti, požrtvovnosti i profesionalnosti svih sudionika tog povijesnog pothvata izrazio je i zagrebački nadbiskup kardinal Josip Bozanić. Dan uoči rušenja sjevernog tornja blagoslovio je radove, radnike i hrvatsku državu, poslavši snažnu poruku: "Da bi oštećenost na našoj katedrali bila zaciјeljena, potrebni su nam ljudi, njihovo znanje, spremnost i odvažnost, ljudi koji očituju ne samo darovane sposobnosti već očituju i ljubav. Ova je katedrala znak Isusove uskrsne pobjede nad grijehom i smrću. Ovaj zahtjevan i jedinstven posao vodi nas u razmatranje istine da smo dobrim djelima u životima uvijek Božji suradnici." Priča o zagrebačkoj katedrali i Hrvatskoj vojsci tako nas je još jednom podsjetila na ono u čemu smo najbolji: znamo kako biti zajedno kad je najteže. Iako ranjena, i dalje stoji gordo u srcu Zagreba, cijelom svijetu pričajući priču o hrabrosti i snazi jednog naroda i njegovoj spremnosti da učini sve iznova, novo i bolje.

Zagrebačka katedrala još jednom je pokazala kako uistinu predstavlja simbol i narav hrvatskog naroda, a Hrvatska vojska ponosan je čuvar njegovih vrijednosti i identiteta. A mi ćemo o ovoj priči, bez ikakve dvojbe, sigurno još kako dugo promišljati...

25 GODINA VRO BLJESAK

Svugdje gdje se branila i oslobođala hrvatska gruda i  
gdje su ginuli hrvatski sinovi bilo je teško, ali sloboda  
koju danas uživamo bila je vrijedna te žrtve

# BLJESAK

## KAO UVERTIRA VELIČANSTVENE OLUJNE POBJEDE

**TEKST**

Lada Puljizević

**FOTO**arhiva HVGl-ja i  
sudionika operacije

Od vojno-redarstvene operacije Bljesak i velike pobjede po kojoj je pamtim prošlo je 25 godina. Nakon nebrojenih pregovora, sporazuma, primirja i njihovih kršenja, 1. svibnja 1995. hrvatske vojne i redarstvene snage brzom su akcijom u svega tridesetak sati oslobođile oko 500 kvadratnih kilometara dotad okupiranog teritorija, uspostavile nadzor nad autocestom A3 i oslobođile zapadnu Slavoniju. Vojno-redarstvena operacija Bljesak trajala je od 1. do 4. svibnja i Hrvatska vojska bila je za nju dobro pripremljena. Prema planu, napad je izведен na nekoliko smjerova: dio hrvatskih snaga kretao se sa zapada od Novske prema Okuča-



U akciji su sudjelovali dijelovi četiriju profesionalnih brigada te niz specijalnih, pričuvnih, domobranskih i policijskih postrojbi, odnosno oko 7200 hrvatskih vojnika i policajaca. Oslobođajući zapadnu Slavoniju poginula su 42 pripadnika Hrvatske vojske i policije, a 162 su ranjena



## 25 GODINA VRO BLJESAK

nima te dodatno na jug prema Jasenovcu, dok se drugi dio probijao s istoka od Nove Gradiške prema Okučanima, s pomoćnim krakom prema Staroj Gradiški. Snage koje su se kretale prema Okučanima, a koje su išle usporedno s autocestom, trebale su presjeći enklavu i pritom razbiti glavne snage neprijatelja, dok su pomoćne snage trebale izbjeganjem na Savu kod Jasenovca i Stare Gradiške sprječiti njegovu eventualnu intervenciju te ići na državnu granicu.

Dobro planirana, odlično koordinirana akcija u koju je bilo uključeno oko 7200 visokomotiviranih i pripremljenih hrvatskih vojnika i policijaca unatoč otporu neprijateljskih snaga odvijala se strelovitim brzinom: već prvog dana hrvatske snage našle su se nadomak Okučana, koje su oslobodile drugog dana Bljeska, i time je neprijateljski otpor u južnom i središnjem dijelu svladan, oslobođen je Jasenovac, a ostaci neprijateljskih snaga zapadno od Lipika i Pakraca svladani su u nastavku akcije.

Na glavnim pravcima napada djelovala je 81. gardijska bojna, 5. gardijska brigada te dijelovi 1. i 3. gardijske brigade, a u potpori pričuvne i domobranske postrojbe potpomognute protuoklopnim topničko-raketnim postrojbama, Hrvatskim ratnim zrakoplovstvom i postrojbama specijalne policije. U operaciji su prvi put korišteni i masovniji udari hrvatskog zrakoplovstva, a tenkovi dopremljeni željeznicom ulazili su izravno u borbu, čime je postignuto dodatno taktičko iznenadenje neprijatelja.

Velika pobjeda izvojevana u Bljesku označila je i neko novo vrijeme, i neki novi raspored snaga i razvoj događaja na bojišnicama. Postalo je jasno kako je Hrvatska vojska stasala u čvrstu, dobro naoružanu i opremljenu silu sposobnu razbiti pobunu, pobijediti srpsku vojsku i oslobođiti okupirane dijelove Hrvatske. Bljesak je tako postao svojevrsna uvertira i put prema sljedećoj veličanstvenoj pobjedi – Oluji.

SJEĆANJA  
SUDIONIK  
VROBLJESAK

# VROBLJESAK

**NAREDNIK  
BORIS FILIPOVIĆ,**  
Logistička satnija  
GOMBR-a



"Za vrijeme VRO Bljesak bio sam pripadnik Oklopne bojne 3. gbr Kune, na dužnosti ciljača operatera na BVP-u M80. Moja postrojba, NOS tenkovska satnija ojačana mehaniziranim vodom, bila je pridodana 1. pješačkoj bojni 3. gbr. Zadaća nam je bila sprječiti moguće djelovanje protivnika s druge strane rijeke Save te omogućiti spajanje istoka i zapada autocestom. Tad je prvi put korišten željeznički transport tehnike, što je bilo iznimno važno, i time smo iznenadili protivnika. Tehnika je samohodno prebačena iz Đakova, a navoz tehnike bio je na Željezničkom kolodvoru Našice. Dolaskom u Novsku, gdje se čekala samo tehnika, akcija Bljesak počela je u pet ujutro.

Bili smo motivirani i odlučni u oslobođanju okupiranog područja. Obučenost, timski rad i kohezija bili su nevideni. Ostala mi je u sjećanju radost svih nas nakon oslobođanja okupiranog područja."

U znak odmazde zbog gubitaka koje su pretrpjeli u Bljesku, srpske su snage 2. i 3. svibnja 1995. izvršile niz terorističkih napada na civile u hrvatskim gradovima. Zagreb je napadnut raketama s kasetnim punjenjem, dok su građani Karlovca i Siska bili izloženi topničkim projektilima

**STOŽERNI  
NAREDNIK  
ERNEST NEMEŠ,**

2. mehanizirana  
bojna Gromovi



"Početak akcije Bljesak dočekao sam kao pripadnik 52. domobranske pukovnije iz Daruvara. Bio sam u Vodu veze, vezist telefonac, i kao takav sposoban za sve postavljene zadaće. Zadaća je bila održavati kanale veze otvorenim i dostupnim – VF, VVF, 2M, te najsigurniji žični, tj. telefonski pravac. Iz Bljeska najviše pamtim odlučnost ljudi, njihov entuzijazam, volju i želju da se pokaže što možemo i znamo. Mi smo tim koji je sudjelovao u Bljesku, poslije i u Oluji, dragovoljac sam od 15. rujna 1991. i u početku je bilo teško – ali u Bljesku smo već bili odlično uigrana ekipa ljudi koji se dobro poznaju i jedni drugima vjeruju. Tad je i svaki posao lakši."

**STOŽERNI  
NAREDNIK  
ŽELJKO LUKAČEVIĆ,**

1. dočasnik 2. mehanizirane  
bojne Gromovi



**STOŽERNI  
NAREDNIK  
MLADEN ŠVAĐUMOVIĆ,**

1. oklopno-mehanizirana  
bojna Sokolovi  
GOMBR-a



"U to sam vrijeme bio pripadnik 4. pješačke bojne 5. gardijske brigade. Postrojba je bila popunjena pripadnicima koji su bili u sastavu 3. gbr, 3. bojne, 3. satnije iz Nove Gradiške i svi su oni ratne vještine kovali na brojnim bojištima Republike Hrvatske. Zadaća moje postrojbe bila je da iz pokreta prijedemo u napad, oslobođimo selo Gorice kao stratešku točku te da preko Donjih Bogićevaca i Novog Varoša oslobođimo Staru Gradišku te izbijemo na Savu, na granicu s Bosnom i Hercegovinom. Protivnik je bio dobro ukopan i grčevito se branio, nije bilo nimalo lako, ali tog 1. svibnja 1995. doživjeli smo potpunu pobjedu. Sutra, ojačani Tenkovskom satnjom 5. gbr, izbijamo na Savu u području Stare Gradiške, a u popodnevnim satima počinjemo slaviti pobjedu i početak pada velikosrpske ideje u RH. Promet ljudi i roba počeo je neometano teći autocestom Zagreb – Lipovac.

Bljesak po mnogo čemu označava prekretnicu u legitimnoj borbi za neovisnost. Osjećali smo se snažni i spremni za konačno oslobođenje svih okupiranih dijelova RH, pucali smo od samopouzdanja. Sad kad smo u miru, svakog 1. svibnja u Okučanima miješaju se osjećaji ponosa i tuge. Ponosan sam što smo ostvarili san o samostalnosti, što sam svjedočio hrabrosti zapovjednika i vojnika, a tužan jer se svake godine prisjetim 27 poginulih pripadnika postrojbe kojoj sam pripadao."

U operaciji Bljesak sudjelovao sam kao pripadnik Izvidničkog voda Izvidničko-diverzantske satnije 81. gardijske bojne iz Virovitice. Zadaća je bila omogućiti uvođenje naših snaga kroz srpske položaje i minska polja. Na početku operacije bili smo kao Izvidnički vod pridodani 2. pješačkoj satniji. S položaja Cernik – Torine krenuli smo pravcem Šagovina pravoslavna – šuma Lještar – Golo brdo – brdo Čelar. Nakon početnih kontakata sa srpskim snagama pravimo prolaz kroz minska polja, probijamo srpsku crtu obrane i nakon podneva izbijamo na prometnicu Širinci – selo Retkovac. U prvim ostvarenim kontaktima imali smo gubitke, naše ranjene i poginule pripadnike.

Drugog dana operacije, uz manji otpor srpskih snaga, izbijamo na prometnicu Okučani – Cage. Ulaskom u Okučane angažirani smo na pretresu središta mjesta. Nakon toga, 4. svibnja prebačeni smo kao ojačana satnijska skupina (oko 250 pripadnika) desantom helikopterima Mi-8 u selo Bjelajce istočno od Pakrac, gdje smo sudjelovali u razbijanju zaostalih srpskih snaga u Gornjoj Šumetlici i na području Bijele Stijene.

Operacija Bljesak bila je dobro planirana i provedena učinkovito, brzo i precizno, a prethodilo joj je puno priprema, znoja, napora i zalaganja. Svugdje gdje se branila i oslobođala hrvatska gruda i gdje su ginuli hrvatski sinovi bilo je teško, ali sloboda koju danas uživamo bila je vrijedna te žrtve. Bljesak pamtim i po tome što sam dan prije, u subotu, stupio u brak, a u nedjelju sam već bio u odori i na putu za Okučane."



**NADNAREDNIK  
DALIBOR DUIĆ,**  
Raketna bitnica  
PZO-a GOMBR-a



**DESETNIK  
DRAGO MATIJAŠEVIĆ,**  
Zapovjedna satnija  
GOMBR-a



**STOŽERNI  
NAREDNIK KRISTIJAN  
ŽIVKOVIĆ,** prvi dočasnik  
1. mehanizirane satnije  
2. mehanizirane  
bojne Gromovi



## 25 GODINA VRO BLJESAK / SJEĆANJA SUDIONIKA

"Kao pripadniku 2. bojne Gavrani legendarnih Tigrova bila mi je čast što sam sudjelovao u oslobođajućoj akciji Bljesak. Zadaća Tigrova bila je preko Kričkih brda presjeći komunikaciju Novska – Gradiška, ovladati njom te se spojiti s postrojbama 3. gbr. Izvršavao sam različite dužnosti – od pomoćnika na RBG-u i M53 pa do strijelca izvidnika, s obzirom na to da je popunjenošć bila nedovoljna pa je svaki pripadnik trebao obaviti i više od planiranih zadaća. Akciju Bljesak pamtim kao najvažniju u svojoj karijeri. Ona mi je bila vatreno krštenje i spoznao sam kolika je snaga, hrabrost i vjera hrvatskog vojnika. Drago mi je što sam ratovao s najvećima, što sam bio, ali i ostao Tigar."

"Za vrijeme akcije Bljesak bio sam pripadnik Inženjerijske satnije 3. gardijske brigade. Dužnost postrojbe bila je probiti neprijateljske crte s desne strane autoceste iz pravca Novske. Moja je zadaća bila ukloniti minsko-eksplozivne zapreke koje su bile na putu. Teško je uspoređivati ovu akciju s nekim drugim, teško je reći koja je bila lakša ili teža, ali sigurno je da niti jedna akcija u vrijeme Domovinskog rata u kojoj je bilo ranjenih i poginulih nije mogla bila laka. Najviše mi se usjekao u pamćenje dolazak u selo Bročice kod Novske te put od tog sela kroz šume i poljske putove. Trajao je cijelu noć, što se činilo kao put u nepoznato. Osjećaj je bio kao da traje cijelu vječnost. Pred svitanje smo se približili neprijateljskim crtama. Moja je skupina ondje prvo uočila neprijateljsko minsko polje, koje smo uspješno deaktivirali, čime smo svojim pješačkim postrojbama omogućili kretanje u proboju neprijateljske crte."

"Pobjedonosnu vojno-redarstvenu operaciju Bljesak dočekao sam kao pripadnik 80. gardijske bojne Nova Gradiška. Bio sam puškostrojničar i dužnost mi je bila vatrenom potporom štititi zapovjednika voda te biti osiguranje i potpora tijekom izvidničkih djelovanja. U operaciji Bljesak zadaća postrojbe bilo je napadno djelovanje u sektoru Jug, iz smjera sela Pivara prema Novom Varošu, a cilj je bilo presijecanje jedine prometne komunikacije područja Okučana s Bosanskom Gradiškom.

Zauzimanjem Novog Varoša spriječeno je uvodenje novih neprijateljskih snaga iz Bosne na područje djelovanja, a dezorientirane i demoralizirane pripadnike dijela 18. korpusa VSK natjerali smo na paničan bijeg u Bosnu. Oslobođajuća operacija provedena je savršeno i točno, od planiranja do završetka djelovanja, izbijanjem naših snaga na most na rijeci Savi."

U vrijeme operacije Bljesak bio sam pripadnik 81. samostalne gardijske bojne Kumovi, zapovjednik desetine u 1. vodu 3. pješačke satnije. Zadaća postrojbe bila je na pravcu Šagovina pravoslavna – brdo Čelar – Okučani razbiti srpske snage i izbiti na crtu selo Cage – selo Gornji Bogičevci, zatim okružiti sa sjevera Okučane i potom ih oslobođiti. U pamćenje mi se najviše usjekao dolazak u područje operacije, iščekivanje zapovijedi za početak, sam pokret koji je počeo uz topničku pripremu. Sjećam se da sam se naježio kad su naši samohodni višecijevni lanseri raketa otvorili vatru po neprijateljskim ciljevima, i naravno, pamtim sam ulazak u Okučane. U ono vrijeme bili smo nabrijani, mladi, tjelesno i psihički dobro pripremljeni i motivirani – jedva smo dočekali da dobijemo signal za pokret i znali smo da nas ništa ne može zaustaviti. Bljesak je za mene važan i zato što je moja prva akcija, moje vatreno krštenje. Kao pripadnik 81. gardijske bojne sudjelovao sam poslije u akcijama Ljeto 95, Oluja i Maestral. Svaka od njih ima svoju težinu i niti jedna nije bila laka, no ako gledamo kompleksnost zadaće, minska polja na koja smo nailazili, zasjede koje su nam postavljali i zahtjevan brdsko-šumoviti teren koji smo prolazili s punom ratnom opremom – operacija Bljesak bila je jedna od težih.

U VRO Bljesak sudjelovao je i pilot Rudolf Perešin, koji je smrtno stradao kad su srpske snage 2. svibnja srušile njegov zrakoplov



"Za vrijeme Bljeska bio sam pripadnik 3. pješačke satnije 1. pješačke bojne 3. gardijske brigade. Bio sam zapovjednik desetine i zapovjednik voda. Sastavili smo taktičku grupu od pješačke bojne ojačane tenkovskom satnjom tenkova T-55, a zadaća moje satnije bili su tenkovski desanti ondje gdje naiđemo na neprijateljski otpor. To znači da se pješaštvo popne na tenkove i krenemo u napad, a kad zapovjednik tenka procijeni da smo eventualno prošli neko minsko polje, da nam znak da skočimo s tenka. Zbog mjera sigurnosti, da ne bi netko naletio na minu, kretali smo se po tragovima tenkovskih gusjenica. Kad su nas pod okriljem noći doveli u Novsku, nisam ni znao gdje smo. Kad se razdano, vidjeli smo da smo kraj željezničke postaje, a na željezničkim kompozicijama bili su naši tenkovi. Istovarili smo tenkove, popeli se na njih i krenuli.

Nešto prije pola šest 1. svibnja naše topništvo počelo je djelovati, a onda smo i mi krenuli. Putem smo nailazili na neprijateljski otpor i to smo rješavali. Kad smo se oko podneva zaustavili, čuli smo avion. Nije mi bilo svejedno. Ja sam od 1991. u vojsci i navikao sam bio da me avioni raketiraju i mitraljiraju – a mi smo bili na čistini, uz autocestu, nismo bili u šumi pa da se skrijemo. Ali, taj avion nije djelovao po nama. Tek poslije akcije saznao sam da je to bio naš avion i da ga je vozio Rudolf Perešin. Tad sam prvi put doživio da nas avion nadlijeće, a ne djeluje po nama.

Krenuli smo dalje uz cestu i odjednom se pojавio neprijateljski helikopter, Gazela, koji je na naš tenk ispalio Maljutku, raketu za uništavanje tenkova. U tom smo trenutku uočili svjetlost i brzo sklonili tenk u kanal, ali i drugi su tenkovi uperili svoje cijevi i počeli pucati po helikopteru. Pilot Gazele uplašio se, morao je skrenuti i nije stigao do kraja navesti ispaljenu Maljutku. Da je uspio, vjerojatno bi pogodio naš tenk, ali ovako je taj projektil pao možda pedesetak metara ispred tenka. Da svi naši tenkovi nisu onako počeli pucati,

tko zna što bi bilo... To je sve trajalo nekoliko sekundi, ali u ratu se u nekoliko sekundi svašta promijeni.

Na jednom su nas dijelu poslije dočekali. Njihov je tenk bio negdje uz cestu, u šipražu, nismo ga mogli vidjeti i pogodio je naš tenk. Srećom, nitko od nas nije stradao, a tenk je bio lakše oštećen. Nismo mogli vidjeti taj neprijateljski tenk, ali naš je drugi tenk u šipražu primijetio dim iz auspuha i prema tom dimu naslijepo ispalio projektil – i pogodio. Kad smo došli vidjeti, neprijateljski tenk bio je uništen, naš ga je pogodio točno kamo je trebalo.

Naša je zadaća bila do 18 sati dostići crtu kanal Sloboština. Kad smo tamo došli, formirali smo crtu obrane. Inače, mislim da je udaljenost Novska – Okučani 37 km cestom. Mi smo tog dana, otkad smo krenuli ujutro oko pet iz Novske, do kanala Sloboština prošli tridesetak kilometara i ostalo nam je još 7-8 do Okučana. Željeli smo dalje. Bili smo ljudi. 'Zašto sad ne idemo u Okučane kad smo već stigli ovamo? Imamo ih na dlanu! Tamo je panika! Ajmo odmah jurnuti!' Brigadir Zvirotić rekao je da ne smijemo ulaziti u Okučane po noći kako bismo sačuvali živote civila. Da ne bi netko nedužan stradao. Tako smo prenoćili u tom kanalu. Ujutro dobivamo zapovijed da se povlačimo, a nastaviti će Gardijski zdrug. I već smo tako prošli nekoliko kilometara kad nas zaustavi brigadir Zvirotić i kaže: 'Ne! Vi se vraćate u Okučane. Vi ste to zaslužili' – kako smo tad skočili! Strelovitim brzinom svi smo poletjeli na tenkove i vraćaj se, brzo idemo dalje. Pun gas prema Okučanim. Prvi smo ušli u Okučane sa zapadne strane i kretali se ulicom, kuću po kuću, a tenkovi su išli polako sredinom ceste. Saznali smo da su naše snage već ušle u Okučane sa sjevera i istoka. Nešto civila nalazili smo po kućama – prebacivali smo ih iza nas, da nam budu iza leđa, na sigurnom, tako da se ne nađu u vatri zapuca li netko po nama. I tako smo došli do centra Okučana, sastali se s našim snagama – e, i tu je onda bilo grljenja."

## SUSTAV DOMOVINSKE SIGURNOSTI

U slučaju obiju kriza, pandemije COVID-19 i potresa na širem području Zagreba, iskristalizirala se važnost zajedničkog i koordiniranog djelovanja

svih relevantnih aktera u državi, a posebice građana, za učinkovito provođenje mjera, bilo preventivnih, bilo onih za saniranje posljedica.

Naime, od uspostave sustava domovinske sigurnosti govori se o funkcioniranju partnerstva

za sigurnost u kojem posebnu ulogu imaju građani, ali i sinergija svih sastavnica sustava

# USPJEH

## HRVATSKOG MODELA ODGOVORA NA KRIZE

Hrvatska se, od stjecanja samostalnosti, u mirnodopskom razdoblju još nije bila susrela s nacionalnom križom koja bi zahtijevala koordinaciju gotovo svih državnih tijela na cijelom teritoriju države. U našoj su zemlji u proteklim desetljećima Domovinski rat i nepogode poput poplava iza sebe ostavile veliko iskustvo i naučene lekcije, ali i osvijestile činje-

**TEKST**  
Petrica Kostanjšak

**FOTO**  
Filip Klen  
arhiva HVG-i-ja



nici da u Hrvatskoj ne postoji sustavni model odgovora na krize.

Na početku mandata ove Vlade osmišljen je model koji olakšava brzo i učinkovito djelovanje – sustav domovinske sigurnosti – čiji su pravni temelji ostvareni donošenjem Zakona o sustavu domovinske sigurnosti, a idejni donošenjem temeljnog strateškog dokumenta – Strategije nacionalne sigurnosti u 2017. godini.

Naime, dosadašnja iskustva u reagiranju na izvanredne situacije upućivala su na potrebu za uspostavom modela



koji će sustavno riješiti postojeće nedostatke koordiniranim planiranjem, reagiranjem i upravljanjem u izvanrednim i kriznim situacijama.

#### NEOČEKIVAN TEST

Novi model zadnjih je godina teorijski dočekan, ali nije se moglo sa sigurnošću znati koliko je učinkovit u praksi. Nažalost, u vrlo kratkom roku uslijedio je neočekivan test za sve predviđene funkcije sustava domovinske sigurnosti.

Kretanja glavnih pokazatelja tijeka pandemije COVID-19 potvrđuju kako su nadležna tijela u Hrvatskoj na vrijeme prepoznala i procijenila opasnost. Usporedba tih pokazatelja s istim pokazateljima u drugim europskim državama, posebice unutar EU-a, pokazuje da su mjere poduzete kod nas učinkovite te su polučile dobre rezultate.

Time je hrvatski model koordiniranog odgovora na krizu u prvoj fazi položio izvanredni ispit.

Svaka sastavnica preuzeo je odgovornost za svoje područje djelovanja. Nacionalni Stožer civilne zaštite preuzeo je nimalo lak zadatak suzbijanja daljnog širenja koronavirusa, a na raspolaganje su im stavljenе sposobnosti i resursi Hrvatske vojske.

## PRIRUČNIK ZA UPRAVLJANJE U KRIZNIM I IZVANREDNIM STANJIMA

Kad je u pitanju zakonski okvir, među sljedećim je koracima donošenje zakona o kriznom upravljanju. Prvi put trebala bi početi i izrada Priručnika za upravljanje u kriznim i izvanrednim stanjima, koji će opisati konkretnе uloge i zadaće pojedinih sastavnica sustava, s naglaskom na faze pripravnosti i odgovora na pojedine vrste kriza.

Vojska je u nepuna 72 sata podignula na prostoru KB Dubrava ekspediciski kamp koji je u funkciji zbrinjavanja pacijenata oboljelih od koronavirusa. Također, bolnicama širom Hrvatske na raspolaganje su stavljeni i drugi vojni logistički kapaciteti.

#### ZAŠTITA ZDRAVLJA LJUDI

Sustav domovinske sigurnosti, kako se pokazalo, otvorio je vrata novom načinu razmišljanja i djelovanja – potrebno je biti brži, bolji i spremniji od ugroza koje predstavljaju prijetnju. Jedan je od rezultata djelovanja izgradnja povjerenja u nadležne službe, što je, među ostalim, ostvareno i dobrom, otvorenom i svakodnevnom komunikacijom nacionalnog Stožera s građanima putem medija. Glavne mjere u početnoj fazi pandemije bile su usmjerene na zaštitu zdravila ljudi kroz preventivne mјere sprečavanja uvoza zaraze iz drugih zemalja te usporavanje širenja zaraze unutar zemlje, kao i na pripremu zdravstvenog sustava za prihvrat oboljelih.

Konačni su rezultati u Hrvatskoj bolji nego u drugim zemljama, što se vidi po pokazateljima koji se odnose na broj zaraženih i hospitaliziranih osoba, broj teže oboljelih i umrlih, kao i na rasploživost zdravstvenih resursa. No, dok su se sustav i građani pokušavali prilagoditi životu u izvanrednim uvjetima, rano nedjeljno jutro 22. ožujka donijelo je novi izazov – jak potres pogodio je područje Zagreba i okolice te nanio znatne štete. Djevojčica Ana Marija Carević zbog posljedica potresa izgubila je, nažalost, život, mnogi su građani ostali bez domova, a u stanovnike glavnog grada i okolice uvkakao se novi strah.

#### KRIZA UNUTAR KRIZE

Upravljanje krizom samo je po sebi izazov, ali kad se dvije ugroze događaju istodobno, dodatna krizna situacija višestruko komplikira krizu unutar

## SUSTAV DOMOVINSKE SIGURNOSTI

koje se dogodila i usložnjava procese upravljanja i reagiranja.

Unatoč tomu, sustav je i na taj krizni događaj odgovorio potrebnom brzinom. Iako proces obnove tek slijedi, uz koordinirano djelovanje nadležne su službe odmah krenule na teren i pokrenule potrebne mehanizme pa je ocjena efikasnosti sustava u trenutku izbijanja krize bila vrlo dobra. Tu su vodeću ulogu preuzele sastavnice sustava koje nisu toliko aktivne u pandemiji koronavirusa: Hrvatska vatrogasna zajednica, Hrvatska vojska, gradski Ured za upravljanje u hitnim situacijama te ostale službe Grada Zagreba.

Vrlo brzo očišćene su glavne prometnice i uklonjeni opasni dijelovi zgrada, a u čišćenju grada, kao i u drugim potrebnim aktivnostima, sudjelovala je Hrvatska vojska. Njezini su pripadnici 17. travnja sudjelovali u uspješnom uklanjanju sjevernog tornja zagrebačke katedrale, kojem je prijetilo urušavanje.

Vojска је takoђе iskoristila izvidničке sposobnosti te с pomoћу dronova snimala i

### STUDIJ DOMOVINSKE SIGURNOSTI

Doprinos sustavu svakako će biti i najavljeni pokretanje Studija domovinske sigurnosti u okviru Sveučilišta za obranu i sigurnost "Dr. Franjo Tuđman", koji će izgradivati buduće liderske u tom zahtjevnom funkcionalnom području. Značajan je to korak jer u Hrvatskoj trenutačno ne postoji klasifikacijski okvir za stvaranje stručnjaka tog profila.



analizirala oštećenja kako bi građevinska struka dobila potrebne informacije za fazu obnove.

### PARTNERSTVO ZA SIGURNOST

Dakle, odgovor sustava kod tih događaja bio je različit – kod pandemije proaktiv, a kod potresa reaktiv. No, u oba se slučaja iskristalizirala važnost zajedničkog i koordiniranog djelovanja svih relevantnih aktera u državi, a posebice građana, za učinkovito provođenje mjera, bilo preventivnih, bilo onih za saniranje posljedica. Naime, od uspostave sustava domovinske sigurnosti govori se o funkcioniranju partnerstva za sigurnost u kojem posebnu ulogu imaju građani, ali i sinergija svih sastavnica sustava.

O samom konceptu sustava domovinske sigurnosti počelo se govoriti unazad nekoliko godina s obzirom na to da je dotadašnji sustav bio neusklađen i fragmentiran te su bila nužna brojna poboljšanja.

Nova Strategija nacionalne sigurnosti RH je, nakon punih 15 godina, jasno definirala nacionalne interese i



## Sustav domovinske sigurnosti brend je ove hrvatske Vlade



strateške ciljeve, a jedan je od devet strateških ciljeva i uspostava i razvoj sustava domovinske sigurnosti.

### DOBROBIT ČOVJEKA

Mjere koje se u odgovoru na pandemiju i potres poduzimaju u Hrvatskoj potvrdile su opravdanost sustava domovinske sigurnosti na djelu, posebno u uvjetima kad se čovjek i zaštita njegova zdravlja stavljuju u samo središte očuvanja nacionalne sigurnosti.

Zaključak nedavno održane sjednice Koordinacije za sustav domovinske sigurnosti jest da sustav domovinske sigurnosti kvalitetno funkcioniра te omogućuje efikasno krizno upravljanje i udruživanje sposobnosti.

Istodobno, od svih se sastavnica angažiranih u borbi protiv koronavirusa i tijekom sanacije posljedica potresa očekuje da do 1. lipnja dostave naučene lekcije jer je daljnja izgradnja i razvoj sustava domovinske sigurnosti kontinuiran proces i zadaća nadležnih tijela. Kao i kod svakog drugog sustava, potrebno je vrijeme da se postigne visoka razina optimalnosti, a napredak ovisi o svim sastavnicama tog integralnog sustava sigurnosti Republike Hrvatske. Kako bi se mogao dodatno razvijati i unapređivati, naučene lekcije potrebno je usustaviti, bilo kroz zakonski okvir, bilo kroz strateško odlučivanje.



## ZAKONSKI OKVIR

### Sustav domovinske sigurnosti

1. središnja tijela državne uprave nadležna za unutarnje poslove, obranu, vanjske poslove, civilnu zaštitu, zaštitu okoliša, zdravstvo, financije i pravosuđe, uključujući i tijela iz njihova djelokruga te tijela sigurnosno-obaveštajnog sustava Republike Hrvatske
2. središnja tijela državne uprave koja u svojem djelokrugu imaju kritične infrastrukture, uključujući i tijela iz njihova djelokruga koja sudjeluju ili mogu sudjelovati u aktivnostima procesa upravljanja sigurnosnim rizicima
3. druga središnja tijela državne uprave.

### Druga tijela sustava domovinske sigurnosti

U okviru sustava domovinske sigurnosti mogu biti angažirane pravne osobe posebno važne za obranu, za zaštitu i spašavanje (Hrvatska vatrogasna zajednica, Hrvatski Crveni križ, Hrvatska gorska služba spašavanja i dr.), udruge proizšle iz Domovinskog rata, udruge građana, kao i druge pravne osobe koje zbog svojih sposobnosti mogu biti potpora sustavu domovinske sigurnosti u provedbi aktivnosti i zadaća upravljanja sigurnosnim rizicima i u kriznim situacijama od važnosti za nacionalnu sigurnost.

U okviru sustava domovinske sigurnosti mogu biti angažirane i jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave.

Odluku o angažiranju pravnih osoba iz stavka 1. ovog članka donosi Vlada Republike Hrvatske.

**Vijeće za nacionalnu sigurnost** središnje je tijelo sustava domovinske sigurnosti, koje odobrava planove rada i razvoja sustava domovinske sigurnosti.

### Koordinacija za sustav domovinske sigurnosti

međuresorno je tijelo nadležno za usklađivanje i koordiniranje rada sustava domovinske sigurnosti. Ona pokreće inicijative i izrađuje potrebne planove. Prva ovogodišnja sjednica Koordinacije za sustav domovinske sigurnosti o djelovanju sustava u kriznoj situaciji pandemije te u nedavnom potresu održana je 8. travnja u Zagrebu pod predsjedanjem predsjednika Vlade Andreja Plenkovića. Sastanak je bio prigoda za analizu te za daljnje smjernice i zadaće svim službama i tijelima koja djeluju unutar sustava.

UOČI PP SEZONE 2020.

"Sustav domovinske sigurnosti spreman je za ovogodišnju PP sezonu, naše glavne operativne snage su spremne, a svim tim snagama zapovijedat će se iz Operativnog vatrogasnog zapovjedništva u Divuljima. To se zapovjedništvo i prošle i prethprošle godine pokazalo dobrim i vjerujem da će se pokazati dobrim i u ovogodišnjoj PP sezoni," rekao je ministar Krstičević

U vojarni "Pukovnik Mirko Vukušić" u Zemuniku održan je 24. travnja radni sastanak sastavnica sustava domovinske sigurnosti, na kojem se razgovaralo o poduzetim aktivnostima vezanim uz ovogodišnju protupožarnu sezonu, pripremama za sjednicu Koordinacije za sustav domovinske sigurnosti te međuresornu vježbu Sigurnost 20.

Sastanku su nazočili potpredsjednik Vlade i ministar obrane Damir Krstičević, načelnik Glavnog stožera Oružanih snaga RH admiral Robert Hranj, zapovjednik Zapovjednog operativnog središta Glavnog stožera OSRH brigadni general Krešo Tuškan, zapovjednici Hrvatske kopnene vojske general-bojnički Boris Šerić, Hrvatskog ratnog zrakoplovstva brigadni general Michael Križanec, Zapovjedništva specijalnih snaga brigadni general Perica Turalija, glavni vatrogasni zapovjednik Slavko Tucaković i županijski vatrogasni zapovjednici te pripadnici Protupožarne eskadrile.

TEKST

Lada Puljizević

FOTO

Josip Kopi

# HV I SASTAVNICE SUSTAVA DOMOVINSKE SIGURNOSTI SU SPREMNE



U prvoj fazi ovogodišnje protupožarne sezone, do 23. travnja, zaprimljeno je 67 zahtjeva Hrvatske vatrogasne zajednice za angažiranje protupožarnih zračnih snaga, koje su pritom ostvarile 1131 let, 155:00 sati naleta, izbacile ukupno 5953 tone vode, utrošile 124 715 litara goriva i prevezle jednu osobu. U odnosu na 2019., ove su godine zračne snage 855. protupožarne eskadre bile angažirane u gašenju 61 požara, što je za 50 posto veći angažman u odnosu na isto razdoblje prošle godine. Uz zračne snage, za angažman u protupožarnoj sezoni 2020. bit će spremne kopnene i pomorske snage Hrvatske vojske te besposadni zrakoplovni sustav Orbiter III, koji je prošle godine imao značajnu ulogu u ranom otkrivanju požara.



Ministar Krstičević izradio je zadovoljstvo održanim operativnim sastankom te stanjem i planom priprema svih sastavnica sustava domovinske sigurnosti uoči ovogodišnje protupožarne sezone. Najavio je međuresornu vježbu Sigurnost 2020., koja će biti provedena krajem svibnja. "Cilj vježbe je provjera svih potrebnih procesa, procedura i tehnike koji su vezani uz koordinaciju svih operativnih snaga, zatim sustave veza i komunikacije i sve ono što je potrebno napraviti da bismo dočekali spremni ovogodišnju PP sezonu. Zajedno smo zaključili da je sustav domovinske sigurnosti spreman za ovogodišnju PP sezonu, da su naše glavne operativne snage spremne i da će se svim tim snagama zapovijedati iz Operativnog vatrogasnog zapovjedništva u Divuljama. To se zapovjedništvo i prošle i preprošle godine pokazalo dobrim i vjerujem da će se poka-

zati dobrom i u ovogodišnjoj PP sezoni," rekao je ministar Krstičević. Naveo je kako statistike požara u ovom dijelu sezone pokazuju povećanje njihova broja u odnosu na sve protekle godine. Zračne snage HV-a zbog toga su u ovoj godini bile na gašenju 61 požara, što je gotovo 50 posto veći angažman u ovom dijelu sezone nego prije. Naglasio je kako se kopnene i pomorske snage Hrvatske vojske pripremaju za ovu PP sezonu, a posebna je važnost korištenja novih tehnologija, njihova uvezivanja, besposadnog zrakoplovnog sustava u prevenciji požara i sl.

"Ja bih još jednom želio u ime cijele hrvatske Vlade zahvaliti svim našim pilotima i Canadaira i Air Tractoru i našim zračnim snagama Hrvatske vojske. Zahvalio bih i svim vatrogascima, Hrvatskoj vatrogasnoj zajednici na svemu onom što su učinili u ovom dijelu godine, na njihovu angažmanu. Oni su zaista naši heroji," poručuje ministar obrane. Načelnik Glavnog stožera OSRH naglasio je kako je nakon obavljenje analize razine spremnosti svih sastavnica PP sezone jasno da Hrvatska vojska u tu sezonu ulazi potpuno spremna. Također je naveo kako ovogodišnja statistika pokazuje da je prva faza PP sezone 2020. u odnosu na prošlogodišnje jedna od najaktivnijih prema broju požara. "Iako je realizacija ovogodišnje protupožarne sezone otežana zbog pandemije koronavirusa, to Hrvatsku vojsku ni sastavnice sustava domovinske sigurnosti neće sprječiti u obavljanju njihovih zadaća," istaknuo je admiral Hranj.

Pukovnik Tomislav Vacenovski, zapovjednik i pilot 855. protupožarne eskadre, istaknuo je kako pripreme za protupožarnu sezonu nikad ne prestaju. One traju cijelu godinu, a PP eskadrila u potpunosti je spremna za zadaće ovogodišnje protupožarne sezone.

Glavni vatrogasnji zapovjednik Slavko Tucaković podsjetio je kako je sustav vatrogastva u preustroju te kako su vrlo aktivni u odgovaranju na sve vrste izazova. Uz zadaće gašenja požara, vatrogasci su intenzivno uključeni u saniranje šteta od potresa u Zagrebu, ali i u pružanje pomoći oko krize izazvane koronavirusom. Naglasio je i kako je u svim situacijama na terenu prisutno zajedništvo i suradnja koja osigurava uspješnost akcija.

12. HRVCON U AFGANISTANU

# VJEŽBA NA ZEMLJIŠTU **FTK**





# HOT LOAD

**TEKST**

12. HRVCON

**FOTO**

12. HRVCON

Pripadnici Voda za zaštitu snaga 12. HRVCON-a koji djeluju u Multinacionalnoj satniji za zaštitu snaga u misiji potpore miru Odlučna potpora u Afganistanu proveli su 24. travnja u suradnji sa zračnim snagama njemačke vojske vježbu na zemljишtu FTX HOT LOAD.

Temeljna je zadaća Voda zaštita savjetnika i savjetničkih timova, što je jedna od najzahtjevnijih dužnosti u području misije. Osim zaštite snaga, postrojba ima i druge zadaće, kao što su ophodnje izvan kampa Marmal te osiguranje kampova.

Cilj vježbe je dostizanje sposobnosti provedbe medicinske evakuacije i osiguranja HLZ-a (Helipad landing zone) u terenskim uvjetima, poštujući NATO-ove procedure komunikacije, označavanja, navođenja i osiguranja. Vježba Voda kojim zapovijeda poručnik Danijel Ivančik potvrdila je visoku razinu obučenosti, interoperabilnosti i sposobnosti djelovanja u složenom terenskom i sigurnosnom okružju u koordinaciji sa savezničkim snagama.

HVU "DR. FRANJO TUĐMAN"

Aktivnosti na Hrvatskom vojnom učilištu "Dr. Franjo Tuđman" organizirane su u skladu s trenutačnom epidemiološkom situacijom, što znači da je nastava iz predavaonica i kabineta prebačena u kibernetički prostor. Nakon početnih poteškoća i prilagodbe novonastaloj situaciji, nastavni procesi odvijaju se nesmetano

# ONLINE NASTAVA U VRIJEME PANDEMIJE KORONAVIRUSA

Kao i drugi segmenti hrvatskog društva, ali i onog u cijelom svijetu, koji su se morali prilagoditi radu u izvanrednoj situaciji prouzročenoj pandemijom koronavirusa, i aktivnosti na Hrvatskom vojnog učilištu "Dr. Franjo Tuđman" organizirane su u skladu s trenutačnom epidemiološkom situacijom te preporukama mjerodavnih ministarstava. Usprkos takvoj, izvanrednoj situaciji, svi radni procesi uredno se provode, što u praksi znači da su nastavni kabineti, učionice i predavaonice zamjenjeni vlastitim radnim prostorom. No, da bi se nastavni procesi u posebnim uvjetima pandemije odvijali nesmetano, bilo je potrebno provesti određene pripreme.

"U svim je ustrojstvenim cjelinama Hrvatskog vojnog učilišta 'Dr. Franjo Tuđman' organiziran rad u smjenama, čime je omogućeno da se radni procesi, uključujući i nastavne, provode na najbolji mogući način. To znači da su na vrijeme donesene odgovarajuće zapovijedi i pripremljeni provedbeni akti na temelju kojih je prilagođen i nastavljen proces vojne izobrazbe koji se provodi na Hrvatskom vojnog učilištu. Kako je organizacija, provedba i nadzor nastavnih procesa na Hrvatskom vojnog učilištu u nadležnosti Dekanata, svi njegovi djelatnici koji su uključeni u provedbu i potporu nastave imaju obvezu raditi i od kuće," objašnjava zapovjednik HVU-a general-bojnik Mate Pađen. "U tu svrhu," nastavlja general Pađen, "svim su djelatnicima osigu-

## TEKST

Martina Butorac

## FOTO

Mladen Čobanović

rana prijenosna računala i programska potpora, a za nastavnike HVU-a prethodno je organizirana i dodatna edukacija o načinima provođenja nastave na daljinu."

## POSEBNI SUSTAV KOMUNICIRANJA

Što se konkretno tiče nastave na sveučilišnim studijima, ona se provodi prema postojećem akademskom kalendaru te u suradnji i u skladu s odlukama Sveučilišta u Zagrebu i Sveučilišta u Splitu vezanim uz organizaciju nastave u uvjetima pandemije. Kao i za sve druge studente u Republici Hrvatskoj, i za kadete vojnih studija organizirano je pojađanje nastave na daljinu, a njihovi predavači na raspolaganju imaju različite mogućnosti organizacije nastave. Kako bi se nastavni proces nesmetano odvijao, ali i kako bi se što prije uklonile određene poteškoće u provođenju nastave, uspostav-



Ijen je i poseban sustav komunikacije predstavnika kadeta, nastavnika i referade HVU-a. Zasad se nastava i provjere znanja provode kontinuirano i u skladu s planovima.

“Za kadete završnih godina preddiplomskih i diplomskih studija osiguran je dodatni sustav mentoriranja kako bi i u novonastalim uvjetima mogli pripremati završne i diplomske radove. Očekuje se da će se i obrane završnih i diplomskih radova koje su planirane za srpanj i rujan također moći adekvatno organizirati, uobičajenim ili *online* pristupom,” tumači zapovjednik HVU-a. General Pađen napominje kako je na HVU-a osiguran smještaj i mogućnost redovitog praćenja nastave za sve kadete vojnih studijskih programa kojima zbog različitih razloga nisu bili osigurani odgovarajući uvjeti za nastavu na daljinu u mjestima prebivališta.

“Riječ je o manjem broju kadeta hrvatskih državljanina, a većinom o kadetima stranim državljanima. Stranim kadetima je u dogovoru s njihovim matičnim ministarstvima obrane ostanak na HVU-u preporučen i zato da im, u trenutku normalizacije stanja i nastavka redovite nastave, nastavak studija dodatno

ne ugrozi propisana mjera dvotjedne samoizolacije, koja se odnosi na sve povratnike iz inozemstva,” kaže general Pađen te dodaje kako je svim kadetima koji su ostali na HVU-u osiguran smještaj, prehrana, zdravstvena i psihološka zaštita te informatička potpora nužna za redovito i nesmetano praćenje nastave, a sve u skladu s najstrožim sigurnosnim standardima i preporukama mjerodavnih institucija.

### OTKAZANE AKTIVNOSTI

Kadetska bojna inače broji 461 pripadnika, a trenutačno nastavu na HVU-u iz svojih soba prati njih 45.

“Konkretno, 16 je hrvatskih državljanina, 26 kadeta iz BiH te tri s Kosova. Nastava se provodi preko aplikacije na službeno zaduženim računalima. Dok neki profesori nastavu održavaju tako da se u dogovorenom terminu svi prijave te profesor potom kameru fokusira na prezentaciju s pomoću koje kadetima objašnjava gradivo, drugi imaju drukčiji pristup. Primjerice, svoja predavanja snimaju i šalju pa ih se može pregledati kasnije,” objašnjava način funkcioniranja

Kao i za sve druge studente u Republici Hrvatskoj, i za kadete vojnih studija organizirano je pojađanje nastave na daljinu, a njihovi predavači na raspolaganju imaju različite mogućnosti organizacije nastave. Zasad se nastava i provjere znanja provode kontinuirano i u skladu s planovima

## HVU "DR. FRANJO TUĐMAN"

*online* nastave zamjenik zapovjednika Kadetske bojne satnik Dinko Frajzman. Što se tiče vojnog dijela izobrazbe, odnosno vojne obuke, sve su aktivnosti otkazane. "Kadeti ne smiju trenirati u zatvorenim sportskim objektima, nego im je omogućeno treniranje na tartan stazi. Što se tiče vježbanja na otvorenom prostoru, poštuju se sve mjere razmaka. Kadeti su zadužili i sportske rezerve za vježbanje," kaže satnik Frajzman te napominje kako su takve mjere u Kadetskoj bojni na snazi od početka pandemije.

Razgovarali smo i s nekolicinom kadeta koji na HVU-u pohađaju nastavu na daljinu, i u jednom su složni – iako su se novonastaloj situaciji prilagodili, svi jedva čekaju povratak u predavaonice.

"Predavanja se uglavnom odvijaju u vrijeme predviđeno u našem akademskom kalendaru još na početku godine. Kad pristupimo predavanju, profesora možemo čuti, odnosno vidjeti kako nam predaje predviđeno gradivo. Za predmete za koje ne postoji mogućnost videopredavanja profesori nam dostavljaju materijale i literaturu za učenje," kaže kadetkinja druge godine studija Vojno inženjerstvo skupnica Ivana Zeko. Dodaje kako joj je na početku takav način predavanja bio pomalo zbumujući, a bilo je i previše obveza, no nakon što se uhodala sve funkcioniра besprekorno.

Da je na početku provođenja nastave na daljinu bilo pomalo neobično, slaže se i kadet prve godine studija Vojno inženjerstvo Josip Čović.

"Velim klasična predavanja gdje je moguća komunikacija s profesorom. Na početku mi je bilo dosta zbumujuće dok se nismo malo priviknuli i mi i profesori. Sad to već puno bolje funkcioniira. Imali smo i kolokvij koji je uspješno proveden. Profesor nam je zadao zadatke, a mi smo imali određeno vrijeme za rješavanje. Jedino mi nedostaje vojni dio obuke jer je ipak većina nas ovdje zbog vojnog poziva," komentirao je Josip Čović te dodao kako kadeti ipak jedva čekaju da se sve vrati u normalu kako bi se vratili uobičajenim zadaćama. Nastava u predavaonici nedostaje i kadetu prve godine studija Vojno inženjerstvo Luki Čondriću, no ističe kako se dobro snašao s *online* predavanjima.

### NADOKNADA PRAKIČNE NASTAVE

"*Online* predavanja zahtijevaju puno više rada. Ako nam nešto nije jasno, komuniciramo s profesorima da nam objasne," kaže kadet Čondrić te ističe kako su kadeti koji su ostali na HVU-u veći dio vremena zatvoreni u sobama pa im malo nedostaje društveni život.

Kadet druge godine studija Vojno inženjerstvo Tomo Šimunović napominje kako je za izvanrednu situaciju poput trenutačne *online* nastava dobar model obrazovanja, no ipak je pobornik klasične nastave.

"Iako se možemo uključiti u predavanja i postavljati pitanja *online*, puno mi je lakše pratiti predavanje kad profesora mogu u predavaonici odmah pitati ako mi neko gradivo nije jasno i trebam dodatno objašnjenje," dodaje kadet Šimunović.



### PUKOVNIK TOMISLAV KRAVAICA, NASTAVNIK RODA VEZE, KATEDRA TAKTIKE RODOVA DEKANATA HVU-a "DR. FRANJO TUĐMAN"

"Kako to obično biva, na Hrvatskom vojnom učilištu 'Dr. Franjo Tuđman' koronakriza se dogodila u doba najvećeg tempa provedbe nastave – i sveučilišnih programa, i višerazinskih oblika vojne izobrazbe. No, kako je spremnost za improvizirano, gotovo uvijek s dobrim ishodima rješavanje novonastalih problema dio našeg, hrvatskog bića – ni takve okolnosti za Hrvatsku vojsku nisu bile nepremostive. U sasvim novoj situaciji nastavno osoblje fizički je odvojeno od polaznika – na više od dva metra, pa i više kilometara. Nastavni kabинети, učionice i amfiteatri u roku od dva dana zamijenjeni su vlastitim dnevnim boravcima. Iz perspektive nastavnika i polaznika roda veze takve nove okolnosti pružile su nove izazove u organizaciji i provedbi svakodnevnih nastavnih aktivnosti. Nastava na daljinu prilika je za obostrano dokazivanje na novom – *internetskom* vojnom poligonu. Kibernetičkim prostorom – relativno novom domenom vojne prisutnosti, dinamično su se počele izmjenjivati poruke, zadaci i zadaće, pregledavati multimedijalski sadržaji – i opet sutra, nova razmjena elektroničke pošte s rješenjima i novim zadacima. Dinamično konzultiranje pridonijelo je bržem rješavanju svakodnevnih nedoumica. No, ono što iz perspektive roda veze raduje – naš novi ambijent ispunjavanja svakodnevnih obveza *prisilio* je i kolege iz drugih rodova i službi na sudjelovanje na ovoj velikoj vojnoj KIS vježbi – gdje se svatko nosi na svoj način. Moje zadnje izvješće Dekanatu HVU-a zaključeno je ocjenom: 'Bili kod kuće do kraja nastavnog procesa ili se vratili u nastavne kabinete – polaznici će syladati planirano gradivo i steći predviđene kompetencije.' No, ovaj put na sasvim nov način."



## ZAPOVJEDNIK HVU-a "DR. FRANJO TUĐMAN" GENERAL- -BOJNIK MATE PAĐEN

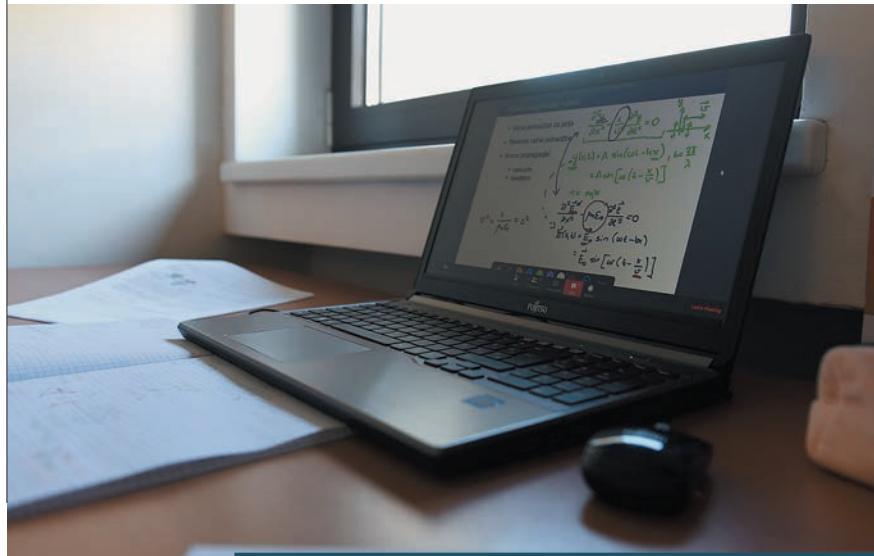
"Samo manji dio vojne izobrazbe mogao je završiti u planiranom roku i u skladu s dinamičkim planom provedbe nastave (Napredna časnička izobrazba zdravstvene službe i Izobrazba za razvoj voda), a dio modularno organiziranih vojnih izobrazbi prekinut je i nastava će se provesti naknadno, čim se steknu odgovarajući uvjeti (Temeljna časnička izobrazba, Napredna časnička izobrazba). Kako je polaznicima Temeljne časničke izobrazbe nastava morala biti prekinuta tijekom specijalističkog, rodovskog dijela, nastavni proces nastavljen je tako da su im osigurani materijali za samoučenje, a u tijeku je analiza i izrada prijedloga nadoknade preostalog, većinom praktičnog dijela rodovske nastave. Za polaznike Ratne škole, Integranske zapovjedno-stožerne izobrazbe i Visoke dočasnicičke izobrazbe nastavni je proces u cijelosti nastavljen na daljinu, pri čemu je izrađen i novi dinamički plan provedbe nastave, koji uključuje i razradu dinamike izrade diplomskih radova te način komunikacije s mentorima."

Za sve kadete koji su ostali na HVU-u osiguran je smještaj, prehrana, zdravstvena i psihološka zaštita te informatička potpora nužna za redovito i nesmetano praćenje nastave, a sve u skladu s najstrožim sigurnosnim standardima i preporukama mjerodavnih institucija

**461**  
PRIPADNIKA  
BROJI  
KADETSKA  
BOJNA

**45**  
KADETA  
PRATI  
ONLINE  
NASTAVU  
NA HVU-U

Kako funkcioniра nastava na daljinu na cijelom HVU-u "Dr. Franjo Tuđman", odnosno kakve su povratne informacije i od predavača i od polaznika, pitali smo i generala Pađena, koji nam je odgovorio kako se sve kontinuirano prati redovitom crtom vođenja i zapovijedanja, a uspostavljen je i dodatni način koordinacije i razmjene informacija između nastavnika i polaznika vojnih škola, odnosno referade, nastavnika na vojnim studijskim programima i kadeta. "Novi način pripreme i organizacije nastave zahtjevao je dodatni angažman i napore nastavnika i polaznika, ali nakon prvog tjedna početne prilagodbe novonastaloj situaciji imamo većinom pozitivne povratne informacije. Uočene poteškoće rješavane su u *hodu*, a koristila su nam iskustva provedbe nastave na daljinu u vojnoj izobrazbi, kao i iskustva u organizaciji nastave na daljinu u akademskoj zajednici. S obzirom na sve nastavne programe i ishode učenja slijedno rastućih vojnih izobrazbi i vojnih studija, procjenjuje se da će se velik dio teorijske nastave moći adekvatno provesti na daljinu. Dodatni izazov bit će način prilagodbe i nadoknade praktičnih dijelova nastave, koji se većinom odnose na nastavu vojnostručnih (rodovskih) predmeta na višim godinama vojnih studija te specijalistički dio nastave Temeljne časničke izobrazbe. Taj će dio nastavnici pripremiti i organizirati ovisno o epidemiološkim uvjetima, ali i u suradnji s granama i postrojbama Hrvatske vojske," zaključio je zapovjednik HVU-a.



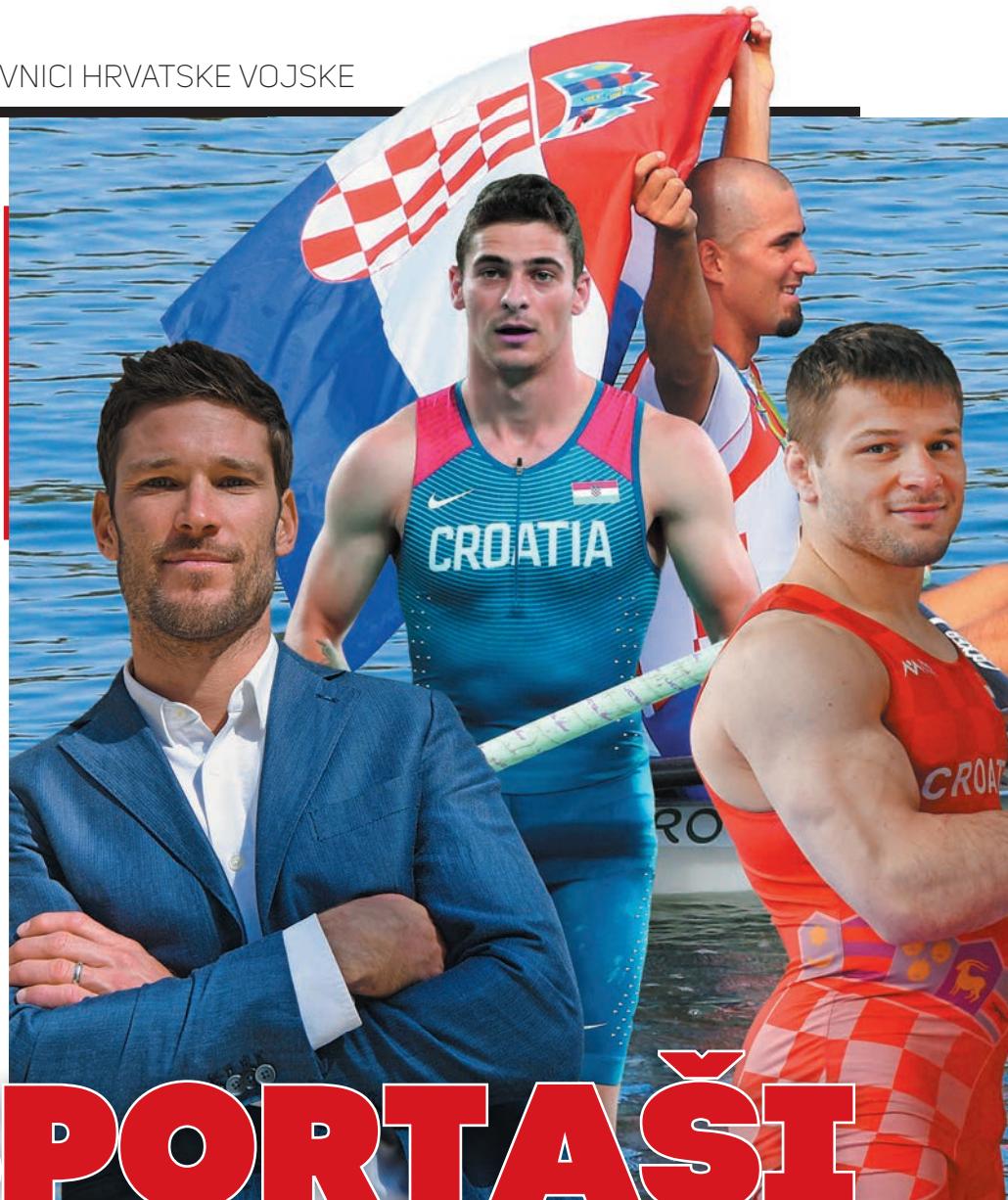
Što se tiče vojnog dijela izobrazbe, odnosno vojne obuke, sve su aktivnosti otkazane. Kadeti ne smiju trenirati u zatvorenim sportskim objektima, nego im je omogućeno treniranje na tartan stazi

## SPORTAŠI UGOVORNI PRIČUVNICI HRVATSKE VOJSKE

Vrhunski sportaši, ujedno i ugovorni pričuvnici Oružanih snaga Republike Hrvatske, u razgovoru za Hrvatski vojnik rekli su kako se nose sa situacijom koja ih je udaljila od priprema za sportska natjecanja...

**TEKST**  
Ivan Šurbek

**FOTO**  
Ivan Šurbek  
Arhiva MORH-a  
Hina  
Pexels.com



# MI SPORTAŠI MORAMO BITI PREMJER



Pandemija koronavirusa pogodila je apsolutno sve segmente života širom svijeta. Još do prije nekoliko tjedana u Hrvatskoj je sve funkcionalo sasvim normalno, riječ je bila o dalekom virusu koji se iz naše perspektive činio relativno bezopasan. Malo tko je mogao prepostaviti da ćemo se naći u situaciji s kojom se dosad nismo susreli, a koju je bilo teško i zamisliti.

Stvarnost koju živimo sve nas je poprilično zatekla i uvjetovala postupanje po nekim novim pravilima. Iznimka nisu ni sportaši. Dobar dio njih prekinut je u pripremama za najveće svjetske i europske smotre koje su trebale biti na rasporedu ovog proljeća i ljeta. Osim toga, pandemija koronavirusa nekim je sportašima onemogućila da se bore za trofeje te ih udaljila od snova o naslovu. Gotovo da ne postoji natjecanje koje nije otkazano. Otkazane su i Olimpijske igre, koje bi po novom rasporedu trebale biti održa-

ne dogodine, što je u ovom trenutku i jedino razumno rješenje.

Umjesto natjecanja i boravka na sportskim borilištima, sportaši su u situaciji koja je netipična za mnoge, a to je ona u kojoj moraju trenirati u svojim domovima, odvojeni i daleko jedni od drugih.

Neki od najuspješnijih hrvatskih sportaša i sportašica, proslavljeni olimpijci i ugovorni pričuvnici Hrvatske vojske, podijelili su s nama kako se nose s tim izazovom i svakodnevnicom.

Proslavljeni hrvatski veslač te višestruki svjetski i olimpijski prvak Va-

## SPORTAŠI UGOVORNI PRIČUVNICI HRVATSKE VOJSKE

Ivan Sinković iznio je svoje iskustvo: "Dobili smo ergometre, na kojima svaki dan treniramo kod kuće. Pripremamo se, održavamo formu i pratimo vijesti. Sad smo već nekoliko tjedana bez treninga na vodi. To je situacija koju imamo zimi, tako da nije nešto što dosad nismo radili, ali za ovo doba godine neuobičajena je zato što tada imamo natjecanja, treninge na vodi i pripreme. Nova je ovo situacija za sve nas, nešto što nismo očekivali, ali moramo biti pozitivni i držati se uputa koje daje Stožer civilne zaštite kako bismo svi zajedno pobijedili krizu. Mi se i dalje pripremamo najnormalnije za Olimpijske igre, samo one su pomaknute na iduću godinu. Najveći je problem što ne znamo kad će sve ovo završiti i ne znamo za koje ćemo se iduće natjecanje spremati."

Ni taekwondo nije pošteđen pandemije koronavirusa. Kakva je svakodnevica onih najboljih, s nama je podijelila hrvatska reprezentativka i dvostruka europska prvakinja Iva Radoš:

"Treniram kod kuće. Srećom, imam prostor, malu dvoranu u podrumu gdje mogu trenirati. Ne mogu raditi sparing, ali mogu kondicijske treninge. Imam brata i sestru koji su trenirali taekwondo, točnije brat još trenira, pa mi pomaže, drže mi fokusere i tu su uz mene, što mi ipak puno znači."

Iva nam je opisala i kako provodi vrijeme dok traje ova situacija i što joj sve nedostaje.

"Mjesec dana smo bez treninga, fali mi dvorana, atmosfera koja dolazi s tim, trener da nas vodi, sve one svakodnevne stvari mi nedostaju. Čudno mi je biti doma, ali dobro, izdržat ćemo. Uz treniranje, pomazem bratu oko nastave. Hvala Bogu, živim u kući, a oko kuće uvijek ima posla tako da se neću žaliti. Svakodnevno sam u kontaktu s kolegama iz reprezentacije i trenerima i čekamo rasplet krize. Stvarno se nadam da će ovo brzo proći i da ćemo se što prije vratiti u dvoranu."

Iva je članica lokalnog DVD-a te se osvrnula i na potres koji je nedavno pogodio Zagreb.

"Živimo nedaleko od epicentra. Srećom, nemamo nikakva oštećenja.

Dobar dio sportaša prekinut je u pripremama za najveće svjetske i europske smotre koje su trebale biti na rasporedu ovog proljeća i ljeta. Osim toga, pandemija koronavirusa nekim je sportašima onemogućila da se bore za trofeje te ih udaljila od snova o naslovu. Gotovo da ne postoji natjecanje koje nije otkazano. Otkazane su i Olimpijske igre, koje bi po novom rasporedu trebale biti održane dogodine

Bilo je strašno, probudilo nas je snažno podrhtavanje, ali sve je dobro prošlo. Dio sam DVD-a, no odluka zapovjednika bila je da na intervencije odu iškusniji kolege koji su preuzezeli na sebe taj zadatak. Ponosna sam na sve, na članove DVD-a i na Hrvatsku vojsku, koja je obavila odličan posao i koja pomaže građanima u ovakvim teškim situacijama. Ovo su trenuci kad moramo biti solidarni jedni prema drugima i paziti na one najosjetljivije."

Kako se nose s trenutačnom situacijom rekli su nam i reprezentativci u hrvanju grčko-rimskim stilom Dominik Etlinger i Antonio Kamenjašević. Dominika Etlingera pandemija je prekinula u jeku priprema za kvalifikacijski turnir za Olimpijske igre:

"Teška je situacija definitivno, i za nas sportaše, ali i za sve stanovnike Republike Hrvatske. Mi ćemo se još nekako oporaviti, dovest ćemo se u formu. Najteže je ljudima koji su ostali bez posla i bez prihoda, oni su ti kojima je ova situacija posebno teška i na njih moramo misliti."

Što se sportske strane tiče, prekinuti smo u pripremama za kvalifikacijski turnir za Olimpijske igre. Bili smo već na kraju priprema, obavili smo praktički sve i čekali natjecanje. Međutim, tada su počele odgode tako da je sve pomaknuto. Loše je što ne znamo kad će sve ponovno početi, stalno stižu odgode nekih natjecanja, turnira. Ja se samo nadam da će sve što prije početi."

Na pitanje kako izgleda njegova svakodnevica, Dominik kaže da se ne razlikuje puno od one kad se priprema za velika natjecanja:

"Naviknut sam na 'karantene'. Ovako zapravo izgleda naša svakodnevica i inače. Posvećeni smo treningu. Sad je, jasno, drukčije jer nemam hrvatske treninge, ali radim na kondiciji. Imam kod kuće ergometar, utege i sve što mi je potrebno za održavanje kondicije. Srećom, imam prostor za vježbanje tako da na kondiciji mogu raditi, a specifika, nažalost, mora čekati."

I Antonio Kamenjašević također se našao u nespecifičnoj situaciji, a na pitanje kako izgleda njegov dan, odgovara da je ispunjen:

"Treniram, imam mlađeg brata i sestru kojima ujutro pomazem oko nastave. Živim na selu pa imam prostora oko kuće za trčanje i kondiciju. Imamo i vrt pa tamo pomažem jer sad je vrijeme sadnje. Prekid mi se dogodio u trenutku kad sam se oporavio od ozljede trbušnog mišića te počeo trenirati. Sad je sve stalo. Problem je što ne znamo kad će krenuti nabolje i koje je sljedeće natjecanje pa ne znamo ni

kako će izgledati pripreme i koliko ćemo vremena za njih imati. No, vjerujem da će sve biti dobro. Treba biti optimističan u ovoj situaciji."

Slične dojmova ima i Ivan Horvat, atletičar i hrvatski rekorder u skoku s motkom:

"Neobična situacija definitivno. Kao i ostali sportaši, i ja sam bio završio pripreme i trebala su početi natjecanja, ali sve je bilo stalo. Nemamo nikakve informacije kad će sve ponovno početi, no dotad mi ostaje raditi ono što mogu. Nažalost, onaj glavni dio: motku, tehniku skakanja, pripremu za skok, ne mogu raditi, ali zato radim na kondiciji onoliko koliko mi uvjeti dopuštaju. Imam nešto utega tako da s pomoću njih održavam kondiciju. Vrijeme provodim sa zaručnicom, s kojom živim. Držimo se maksimalno uputa koje daje nacionalni Stožer civilne zaštite. Ovu situaciju shvatio sam iznimno ozbiljno, ne izlazimo, držimo se reda. Mi sportaši moramo biti primjer kako se ponašati u ovakvim situacijama. Vrijeme mi zasad brzo prolazi, otkrivam neke nove hobije, učim svirati bas, svi smo dobro i nadam se da ćemo tako i ostati."

Filipa Zubčića kriza vezana uz koronavirus zatekla je dok je bio u prilici boriti se za Mali kristalni globus u veleslalomu. Nažalost, zadnje su dvije utrke otkazane, a time je Filip ostao bez mogućnosti natjecanja za najveći uspjeh svoje karijere. Unatoč tomu, istaknuo je kako je iznimno zadovoljan proteklom sezonom, a rekao je i kako izgleda njegova nova rutina.

"Nažalost, zadnje su dvije utrke otkazane. Bio sam u dobroj formi, no što je, tu je. Treće mjesto veleslalomskog poretka zaista je sjajan uspjeh i zadovoljan sam postignutim. Sezona je bila sjajna, uzbudljiva i napeta i šteta što je okončana na ovakav način.

Treniram kod kuće, na kondiciji mogu raditi. Inače, u ovo smo vrijeme još uvijek na snijegu, treniramo i pripremamo se, a proljeće i ljeto Istok Rodeš i ja provodimo na kondicijskim pripremama."

Filip Zubčić natjecao se na najopasnijim skijaškim stazama, poput, primjerice, Wengena, ili Lauberhorna, na čiji se spomen mnogima ledi krv u žilama. Kaže kako se u životu nikad nije ničega bojao, no priznaje kako se uplašio kad je Zagreb pogodio snažan potres.

"Živimo relativno blizu epicentra. Sve se osjetilo, kako je treslo i to je prvi put u životu da me nečega bilo strah. Spust na Lauberhornu i sličnim stazama jest opasna stvar, ali ne bojim se. Nakon potresa sam baš osjetio strah, što dovoljno govori o njegovoj snazi. No, srećom, nisam pretrpio nikakvu štetu i sve je dobro."

Za Filipa, kao i za sportskog kolegu Dominika Etlingeru, izolacija nije problem.

"Mi sportaši smo takvi. Naviknuli smo na ovaj ritam, naša je rutina trening dva puta dnevno kao i dosad. Mi ne izlazimo, nemamo vremena za kave, tako da ovo nije ništa neobično. Sad mi samo nedostaje neka padina, ledenjak i skije," kaže Filip.

Jedan od najuspješnijih hrvatskih jedriličara i zlatni olimpijac Šime Fantela po povratku s natjecanja u Španjolskoj samoinicijativno je otisao u dvotjednu samoizolaciju. I za Šimu, kao i za ostale, sve je bilo stalo. Jedrenje je poput dru-

gih sportova bilo prisiljeno prekinuti aktivnosti. Jedriličari, iako u svojem sportu nemaju socijalni kontakt, svejedno ne mogu trenirati.

"Bili smo na natjecanju u Španjolskoj, a kako je već tad bila navedena kao zemlja koja je na popisu rizičnih, otisao sam u dvotjednu samoizolaciju iako nisam bio bolestan niti sam imao ikakve simptome. U ovakvoj situaciji važno je biti odgovoran prema sebi, ali i prema drugima. Vrijeme u samoizolaciji prošlo mi je relativno brzo, važno je imati raspored i red kojeg će se držati. To vrijeme iskoristio sam za neke stvari za koje inače nemam vremena, analiziram nastupe, pogledam mape. Naravno, uza sve to, pripremaš ručak, vježbaš u svojem domu i vrijeme ti jednostavno prođe."

Šime se osvrnuo i na otkazivanje Olimpijskih igara, koje su trebale biti održane ovog ljeta. Zajedno s mlađim bratom Mihovilom, također ugovornim pričuvnikom OSRH, nastupa u klasi 49er. Spomenuo je i kako mu izgleda vrijeme otkad je izšao iz samoizolacije.

"Nama to ne remeti planove i pripreme. Štoviše, ovo je za nas relativno nova klasa tako da ćemo dobiti još vremena za trening. Jedrenje je specifičan sport. Mi nismo naviknuli biti zatvoreni, stalno smo na moru, ovo je za nas neobična situacija. Ne sjedim i ne mirujem, održavam kondiciju. Nas dvojica radimo na plovilima, držimo se svih uputa i vjerujemo da će uskoro sve ovo završiti i da ćemo se moći vratiti svojoj rutini," zaključio je Šime Fantela.

Povoljan razvoj situacije vezane uz koronavirus omogućio je postupno popuštanje uvedenih mjera. U prvoj fazi, koja je počela 27. travnja, omogućeni su, među ostalim, treninzi sportašima i sportašicama prve i druge kategorije u pojedinačnim sportovima te seniorskim sportskim ekipama koje nastupaju u najvišem stupnju natjecanja



**REPUBLIKA HRVATSKA  
MINISTARSTVO OBRANE**

Na temelju članka 27. stavka 1. Zakona o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske (Narodne novine, br. 73/13, 75/15, 50/16, 30/18 i 125/19) i u skladu s člankom 8. Pravilnika o načinu i postupku privlačenja, oglašavanja i odabira za prijam u djelatnu vojnu službu i kadetsku službu (Narodne novine, br. 158/13, 77/15, 14/17 i 91/18), raspisuje se

**JAVNI NATJEČAJ  
za prijam u kadetsku službu**

U akademskoj godini 2020./2021. u status kadeta/kadetkinja bit će primljeno do 110 kandidata/kinja upisanih na prvu godinu sveučilišnih preddiplomskih studija na:

**SVEUČILIŠTU U ZAGREBU**

- preddiplomski sveučilišni studij Vojno inženjerstvo – do 70 kandidata/kinja
- preddiplomski sveučilišni studij Vojno vođenje i upravljanje – do 40 kandidata/kinja.

Rok za podnošenje prijava je **8. svibnja 2020.**

Kandidati/kinje prijavljuju se u propisanom roku elektronički Središnjem prijavnim uredu za upis na sveučilišni studij i pismeno na adresu: Ministarstvo obrane Republike Hrvatske, Središnjica za upravljanje osobljem, Ilica 256b, 10 000 Zagreb.

**UVJETI KOJE KANDIDATI/KINJE MORAJU ISPUNJAVATI ZA PRIJAM U KADETSKU SLUŽBU**

- državljanstvo Republike Hrvatske
- rođen/a 1998. godine ili poslije
- završena četverogodišnja srednja škola
- da se protiv njega/nje ne vodi kazneni postupak po službenoj dužnosti
- da nije pravomoćno osudivan/a za kaznena djela navedena u članku 35. stavku 1. alineji 2. Zakona o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske (Narodne novine, br. 73/13, 75/15, 50/16, 30/18 i 125/19)
- da je upisan/a na prvu godinu redovitog studija (u prvom upisnom roku u srpnju 2020.)
- ispunjeni zdravstveni, psihički, tjelesni i sigurnosni kriteriji za kadete propisani Pravilnikom o utvrđivanju zdravstvenih, psihičkih, tjelesnih i sigurnosnih uvjeta za prijam u službu u Oružane snage Republike Hrvatske (Narodne novine, br. 13/14, 134/15 i 138/15), koji će se po pozivu Ministarstva obrane utvrditi u posebnom postupku prije upisa na sveučilišni studij.

Pismene prijave trebaju sadržavati:

- zamolbu sa životopisom, adresom i brojem telefona/mobitela
- presliku osobne iskaznice
- uvjerenje da nije pokrenut kazneni postupak, ne starije od šest mjeseci.

Kandidate za kadete/kinje koji ispunjavaju propisane uvjete za prijam u kadetsku službu i koji se u propisanom postupku elektronički prijave Središnjem prijavnom

uredu za upis na sveučilišni studij u roku navedenom u ovom natječaju, Ministarstvo obrane pozvat će na odabirni postupak.

U odabirnom postupku kandidati/kinje moraju zadovoljiti zdravstvene, psihičke, tjelesne i sigurnosne kriterije za kadete propisane Pravilnikom o utvrđivanju zdravstvenih, psihičkih, tjelesnih i sigurnosnih uvjeta za prijam u službu u Oružane snage Republike Hrvatske (Narodne novine, broj 13/14, 134/15 i 138/15).

U kadetsku službu primaju se kandidati/kinje koji u odabirnom postupku postignu najbolje rezultate i upišu prvu godinu redovitog studija u prvom upisnom roku u srpnju 2020.

U slučaju nepotpunjenosti slobodnih mjesta na pojedinom studijskom programu nakon završenih upisa u srpanjskom razredbenom roku, otvorena je mogućnost prijave kandidata/kinja za rujanski razredbeni rok. Broj slobodnih mjesta za rujanski razredbeni rok bit će objavljen na internetskoj stranici [www.morh.hr](http://www.morh.hr).

Upise na sveučilišni studij iz ovog natječaja kandidati/kinje provode u skladu s propisima i uvjetima natječaja koji raspisuje Sveučilište u Zagrebu.

Kandidati/kinje koji zadovolje uvjete odabirnog postupka i upišu sveučilišni studij iz ovog natječaja, krajem kolovoza 2020. godine bit će pozvani na pripremni kamp. Nakon odabirnog postupka i upisa na sveučilišni studij kandidati/kinje po pozivu Ministarstva obrane obvezni su dostaviti:

- original ili ovjerenu presliku rodnog lista i svjedodžbe četvrtog razreda srednje škole
- podatke o broju žiroračuna i banci.

Tijekom školovanja kadeti/kinje ostvaruju određena prava propisana Pravilnikom o načinu i uvjetima sklapanja ugovora o kadetskoj službi i ugovora o stipendiranju (Narodne novine, br. 158/13, 5/17 i 55/19).

Nakon završenog preddiplomskog studija kadeti/kinje bit će primljeni u djelatnu vojnu službu te imaju mogućnost stalnog stručnog usavršavanja, profesionalnog razvoja i sudjelovanja u domaćim i međunarodnim aktivnostima.

Informacije u vezi s natječajem nalaze se na internetskoj stranici Ministarstva obrane [www.morh.hr](http://www.morh.hr), a dodatne obavijesti kandidati/kinje mogu dobiti na tel. 01/3784-812 i 01/3784-814 te u područnim odjelima odnosno odsjecima za poslove obrane.



## REPUBLIKA HRVATSKA MINISTARSTVO OBRANE

Na temelju članka 27. stavka 1. Zakona o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske (Narodne novine, br. 73/13, 75/15, 50/16, 30/18 i 125/19) i u skladu s člankom 8. Pravilnika o načinu i postupku privlačenja, oglašavanja i odabira za prijam u djelatnu vojnu službu i kadetsku službu (Narodne novine, br. 158/13, 77/15, 14/17 i 91/18), raspisuje se

# JAVNI NATJEČAJ za prijam u kadetsku službu

U akademskoj godini 2020./2021. u status kadeta/kadetkinja bit će primljeno do 20 kandidata/kinja upisanih na prvu godinu integriranog preddiplomskog diplomskog sveučilišnog studija na:

### SVEUČILIŠTU U SPLITU

- integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij  
Vojno pomorstvo – do 20 kandidata/kinja.

Rok za podnošenje prijava je **8. svibnja 2020.**

Kandidati/kinje prijavljuju se u propisanom roku elektronički Središnjem prijavnim uredu za upis na sveučilišni studij i pismeno na adresu: Ministarstvo obrane Republike Hrvatske, Središnjica za upravljanje osobljem, Ilica 256b, 10 000 Zagreb.

### UVJETI KOJE KANDIDATI/KINJE MORAJU ISPUNJAVATI ZA PRIJAM U KADETSKU SLUŽBU

- državljanstvo Republike Hrvatske
- rođen/a 1998. godine ili poslije
- završena četverogodišnja srednja škola
- da se protiv njega/nje ne vodi kazneni postupak po službenoj dužnosti
- da nije pravomoćno osuđivan/a za kaznena djela navedena u članku 35. stavku 1. alineji 2. Zakona o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske (Narodne novine, br. 73/13, 75/15, 50/16, 30/18 i 125/19)
- da je upisan/a na prvu godinu redovitog studija (u prvom upisnom roku u srpnju 2020.)
- ispunjeni zdravstveni, psihički, tjelesni i sigurnosni kriteriji za kadete propisani Pravilnikom o utvrđivanju zdravstvenih, psihičkih, tjelesnih i sigurnosnih uvjeta za prijam u službu u Oružane snage Republike Hrvatske (Narodne novine, br. 13/14, 134/15 i 138/15), koji će se po pozivu Ministarstva obrane utvrditi u posebnom postupku prije upisa na sveučilišni studij.

Pismene prijave trebaju sadržavati:

- zamolbu sa životopisom, adresom i brojem telefona/mobitela
- presliku osobne iskaznice
- uvjerenje da nije pokrenut kazneni postupak, ne starije od šest mjeseci.

Kandidate za kadete/kinje koji ispunjavaju propisane uvjete za prijam u kadetsku službu i koji se u propisanom postupku elektronički prijave Središnjem prijavnim

uredu za upis na sveučilišni studij u roku navedenom u ovom natječaju, Ministarstvo obrane pozvat će na odabirni postupak.

U odabirnom postupku kandidati/kinje moraju zadovoljiti zdravstvene, psihičke, tjelesne i sigurnosne kriterije za kadete propisane Pravilnikom o utvrđivanju zdravstvenih, psihičkih, tjelesnih i sigurnosnih uvjeta za prijam u službu u Oružane snage Republike Hrvatske (Narodne novine, br. 13/14, 134/15 i 138/15).

U kadetsku službu primaju se kandidati/kinje koji u odabirnom postupku postignu najbolje rezultate i upisu prvu godinu redovitog studija u prvom upisnom roku u srpnju 2020.

U slučaju nepotpunjenosti slobodnih mjesta na studiju Vojno pomorstvo nakon završenih upisa u srpanjskom razredbenom roku, otvorena je mogućnost prijave kandidata/kinja za rujanski razredbeni rok. Broj slobodnih mjesta za rujanski razredbeni rok bit će objavljen na internetskoj stranici [www.morh.hr](http://www.morh.hr).

Upis na sveučilišni studij iz ovog natječaja kandidati/kinje provode u skladu s propisima i uvjetima natječaja koji raspisuje Sveučilište u Splitu.

Kandidati/kinje koji zadovolje uvjete odabirnog postupka i upisu sveučilišni studij iz ovog natječaja, krajem kolovoza 2020. godine bit će pozvani na pripremni kamp. Nakon odabirnog postupka i upisa na sveučilišni studij kandidati/kinje po pozivu Ministarstva obrane obvezni su dostaviti:

- original ili ovjerenu presliku rodnog lista i svjedodžbe četvrtog razreda srednje škole
- podatke o broju žiroračuna i banci.

Tijekom školovanja kadeti/kinje ostvaruju određena prava propisana Pravilnikom o načinu i uvjetima sklapanja ugovora o kadetskoj službi i ugovora o stipendiranju (Narodne novine, br. 158/13, 5/17 i 55/19).

Nakon završenog integriranog preddiplomskog i diplomskog sveučilišnog studija kadeti/kinje bit će primljeni u djelatnu vojnu službu te imaju mogućnost stalnog stručnog usavršavanja, profesionalnog razvoja i sudjelovanja u domaćim i međunarodnim aktivnostima.

Informacije u vezi s natječajem nalaze se na internetskoj stranici Ministarstva obrane [www.morh.hr](http://www.morh.hr), stranici Hrvatskog vojnog učilišta "Dr. Franjo Tuđman" <http://hv.morh.hr>, a dodatne obavijesti kandidati/kinje mogu dobiti na tel. 021/ 354-927, 01/3784-812 i 01/3784-814.

## RATNO ZRAKOPLOVSTVO

HRZ-ov helikopter OH-58D Kiowa Warrior sa simulacijskim projektilom M36, zahvaljujući kojem 393. eskadrila helikoptera potpuno spremna i uvježbana dočekuje ono pravo – inačicu AGM-114R Hellfire II Romeo



Jedan od sanduka u kojima su projektili isporučeni u Hrvatsku

Foto: HRZ / Marinko Karačić



TEKST

Domagoj Vlahović



Ministarstvo obrane RH objavilo je 15. travnja da je Hrvatska vojska od američkog partnera nabavila seriju projektila AGM-114 Hellfire za opremanje helikoptera OH-58D Kiowa Warrior. Riječ je o najmodernijoj inačici tog projektila pa pripadnici 393. eskadrile helikoptera ne kriju zadovoljstvo novostima...

AGM-114 dijeli sudbinu dosta drugih američkih oružnih sustava koji vuku podrijetlo iz hladnog rata. Nakon što je razvijen, usvojen i operativno rabiljen, tijekom godina mijenja se i prilagodavao novim potrebama američkih oružanih snaga i stranih kupaca, što je rezultiralo većim brojem inačica. Danas je još uvijek među najboljim projektilima zrak-zemlja, koji se lansira s helikopterskih platformi. Iako se već godinama priprema zamjena u vidu projektila AGM-179 JAGM (Jo-

# ROMEO U HRVATSKOM RATNOM ZRAKOPLOVSTVU

## RATNO ZRAKOPLOVSTVO

int Air-To-Ground Missile), najnovije inačice Hellfира toliko su dobre da se neće lako dati istisnuti, pa čak ni u Americi. Štoviše, već se pojavljuju procjene da će i JAGM biti svojevrstan nastavak Hellfира: američka vojska zadnju je i najbolju inačicu etabliranog projektila AGM-114R Romeo u nekim publikacijama nazvala mostom do JAGM-a. Uostalom, i sam Lockheed Martin, koji proizvodi oba sustava, navodi da se JAGM bazira na istoj proizvodnoj liniji kao i Hellfire, da ih

razvija isti tim koji je AGM-114 Hellfire doveo do desetaka tisuća proizvedenih projektila i njihove pouzdanosti od 97 posto. Ono što oduševljava sve entuzijaste koji prate Hrvatsku vojsku i Hrvatsko ratno zrakoplovstvo, ali i stručnjake svjesne važnosti kvalitetne opremljenosti oružanih snaga, jest da su u Hrvatsku nedavno stigli upravo projektili Hellfire Romeo, koji će biti glavno naoružanje helikoptera OH-58D Kiowa Warrior 393. eskadrile helikoptera 93. krila HRZ-a.

### UDAR NA NAJOSJETLJIVIJU TOČKU

Izvorna uloga Hellfира bila je isključivo protuoklopna. Korijeni razvoja sežu u sedamdesete godine, otprilike u vrijeme kad je u proizvodnju počeo ulaziti novi sovjetski tenk T-72. Brojni

**Tablica 1: Projektili Hellfire**

Sustav	Proizvodnja	Značajke	Performanse
<b>AGM-114A, B, C, F, FA-Hellfire masa 45 kg, duljina 163 cm</b> 	<b>1982. – 1992.</b>	<b>A, B, C</b> s jednostrukom HEAT bojom glavom, analogni autopilot <b>F</b> s tandem bojom glavom, analogni autopilot	- neučinkovitost protiv reaktivnog oklopa - upaljač bez mogućnosti programiranja  - učinkovitost protiv reaktivnog oklopa - upaljač s mogućnosti programiranja
<b>AGM-114K/K2/K2A – Hellfire II masa 45 kg, duljina 163 cm</b> 	<b>1993. –</b>	- tandem bojna glava - sustav za sigurno rukovanje na brodovima (Safing/Arming Device – SAD) - digitalni autopilot i elektronika - poboljšan softver	- učinkovitost protiv oklopa XXI. stoljeća - veća otpornost na električno ometanje - bojna glava K2 s <i>neosjetljivim</i> eksplozivnim punjenjem - bojna glava K2A s fugasno-rasprskavajućim punjenjem
<b>AGM-114L – Hellfire Longbow masa 49 kg, duljina 180 cm</b> 	<b>1995. – 2005.</b>	- tandem bojna glava - digitalni autopilot i elektronika - milimetarsko radarsko navodenje MMW - bojne glave s <i>neosjetljivim</i> eksplozivnim punjenjem	- detonacija na kontakt - veća otpornost na električno ometanje - softver s mogućnosti programiranja - djelovanje u svim vremenskim uvjetima
<b>AGM-114M – Hellfire II (Blast Frag) masa 49 kg, duljina 180 cm</b> 	<b>1998. – 2010.</b>	- fugasno-rasprskavajuća bojna glava - 4 operativna načina rada - digitalni autopilot i elektronika - sposobnost odgode detonacije	- za zgrade i laka oklopna vozila - lasersko navođenje i pri lošim meteouvjetima (niska naoblaka) - veća otpornost na električno ometanje - bojna glava probija metu prije detonacije
<b>AGM-114N – Hellfire II (MAC) masa 49 kg, duljina 180 cm</b> 	<b>2003. –</b>	- termobarična bojna glava - pojачan udarni val - 4 operativna načina rada - sposobnost odgode detonacije	- za zgrade i laka oklopna vozila - poboljšano lasersko navođenje i pri lošim meteouvjetima (niska naoblaka) - veća otpornost na električno ometanje - bojna glava probija metu prije detonacije
<b>AGM-114R – Hellfire II (prijevodno rješenje do projektila JAGM) masa 49 kg, duljina 180 cm</b> 	<b>2010. –</b>	- višenamjenska bojna glava - uporaba sa svim platformi - praćenje stanja i ispravnosti projektila	- za sve vrste ciljeva - povećana ubojitost i veći spektar misija

IZVOR: US Army

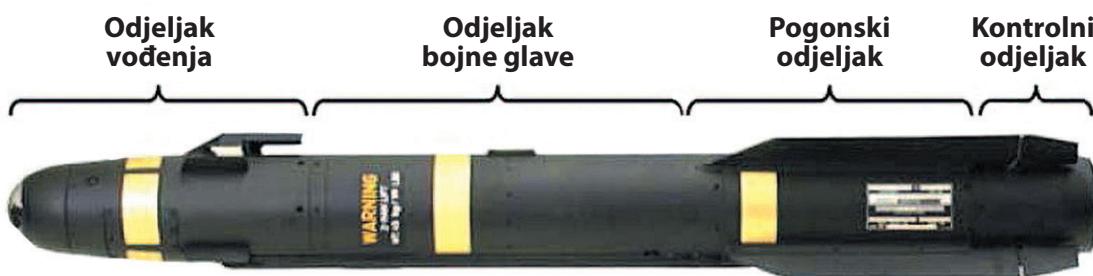




Foto: Australian Defence Force via Australian Aviation (lijevo)

Najbolja inaćica u akciji: lansiranje Hellfire Romea iz australskog helikoptera Tiger ARH iznad poligona "Delamere" krajem 2016. godine

Foto: UK Ministry of Defence



oklop Varšavskog pakta bio je najveća briga Amerikanaca i NATO-a u slučaju da dođe do konvencionalnog sukoba na europskom tlu. Nije dolazilo u obzir da mu se suprotstave isključivo jednakim oružjem, tj. tenkovima: bila je potrebna potpora iz helikoptera. Pojednostavljeno rečeno, podrazumevala je udare projektilima iz zraka, dakle, uglavnom na vrh kupole gdje su tenkovi najosjetljiviji, a bez prevelikog izlaganja protivničkoj protuzračnoj obrani. Projektom Helicopter Launched Fire-and-Forget Missile (Hellfire je, dakle, pokrata), tražio se laserski vođen projektil koji će biti dovoljno probojan i razoran kako bi uništio tenk jednim udarcem, no s duljinom ne većom od šest stopa (182 cm) i masom ne većom od 100 funti (45 kilograma). Postupak nije išao brzo, no u listopadu 1976. američka vojska dodijelila je tvrtki Rockwell ugovor za razvoj. Međutim, s vremenom je uključena i tvrtka Martin Marietta, koja je nudila najbolje i najisplativije rješenje za laserske komponente. Prototipni projektil YAGM-114A prvi je put ispaljen krajem 1978., operativna testiranja završena su 1981., serijska proizvodnja odobrena je 1982., a inicijalna operativna sposobnost dosegnuta 1985. godine. Rezultat je bio AGM-114A, projektil pogonjen motorom na kruta goriva Thiokol M120E1 dometa 8000 metara s poluaktivnim laserskim navođenjem i visokoeksplozivnom

**Hellfire je izvorno bio namijenjen jurišnom helikopteru AH-64 Apache, no s vremenom i razvojem pokazao se prilagodljiv brojnim drugim platformama**

protutenkovskom (HEAT), tj. kumulativnom bojnom glavom.

## NOVE SPOSOBNOSTI I KOMBINACIJE

Primarni helikopter kojem je Hellfire bio namijenjen jest jurišni AH-64 Apache. Međutim, Hellfire je po gabaritima, kao i jednostavnosti nošenja te uporabe, bio lako prilagodljiv različitim tipovima letjelica, što je proširilo njihov broj na desetak. Usto, kontinuiran razvoj i operativna dokazanost pridonijeli su širenju Hellfrea po cijelom svijetu tako da danas ima tridesetak korisnika, a isporučeni su deseci tisuća projektila. Projektil se širio i među granama. U skladu s narudžbom američke mornarice i Marinskog korpusa razvijene su inačice B i C s ugrađenim sustavom SAD (Safing/Arming Device) za sigurno rukovanje na ratnim brodovima. Veću

## RATNO ZRAKOPLOVSTVO

Foto: 40<sup>th</sup> Combat Aviation Brigade Public Affairs



promjenu donijela je inačica F jer je dobila tandem bojnu glavu sposobnu probiti i reaktivni oklop. Nju su neki nazvali i *prijelaznom* zato što je bila zadnji *klasični* Hellfire: na osnovi lekcija iz Pustinjske oluje pokrenut je projekt HOMS (Hellfire Optimized Missile System), koji je trebao znatno poboljšati projektil. Nove inačice koje su se počele pojavljivati početkom devedesetih dobile su službeno ime AGM-114 Hellfire II i s vremenom su sve više postajale višenamjenske (vidi Tablicu 1). Masa i duljina projektila povećane su, no počeli su se lansirati i s drugih zračnih platformi, recimo aviona lakih jurišnika i letećih topovnjaka, pa i oklopnih vozila te površinskih plovila. Postali su glavni oružni adut novog ubojitog sustava – velikih borbenih bespilotnih letjelica. Nadalje, više nisu bili ograničeni samo na uništenje oklopa nego i plovila, infrastrukturnih objekata (mostova, cesta, komunikacijskih i radarskih instalacija) te ljudstva, a zabilježena su čak i djelovanja zrak-zrak.

Nove sposobnosti podržavane su različitim kombinacijama bojnih glava, digitalizacijom, mogućnostima za više načina

**Mete u plamenu u pustinji nakon što su ih u prosincu 2015. na vježbi Hellfireima pogodili helikopteri Apache kuvajtskih oružanih snaga**

djelovanja... S vremenom i trendom da veće tvrtke američke obrambene industrije preuzimaju manje, gotovo isključivo nositelj razvoja i proizvodnje Hellfirea postao je Lockheed Martin. Što se tiče stvarne borbene uporabe, paklena vatrica videna je u nizu rata i sukoba od kraja osamdesetih pa nadalje: od operacije Pravedni cilj u Panami, preko Pustinjske oluje u Iraku i Savezničke sile u SR Jugoslaviji, sve do još uvijek aktualnih bojišnica u Iraku, Afganistanu i Siriji. Sve to dobro govori o odličnoj operativnoj iskoristivosti i fleksibilnosti tog oružnog sustava.

**ŠTO DOBIVA ESKADRILA?**

Proizvodnja projektila AGM-114R Romeo počela je 2012. godine. Lako



bismo ga mogli nazvati *ultimativnim* Hellfireom: u službenom opisu američke vojske jednostavno se navodi da može djelovati po svim ciljevima.

Višenamjenska bojna glava HF IBFS (Hellfire Integrated Blast Fragmentation Sleeve), glavni dio Romea, sastoji se od *probojne* prednje bojne glave promjera 83 mm i višenamjenske bojne glave s tzv. K-punjjenjem (K-charge) promjera 143 mm. Njezino djelovanje može biti *klasično* kumulativno za probor i uništenje oklopa, a s druge strane, termobarično i fugasno-rasprskavajuće za utvrđene objekte, zaklone i žive ciljeve.

Ekskluzivno za Hrvatski vojnik, zamjenik zapovjednika 393. EH bojnik Krešimir Letica opisao je kakvim će oružjem ubuduće raspolažati Eskadrila. "Romeo je najnaprednija inačica Hellfира koju je moguće nabaviti i njezine su značajke u skladu sa sposobnostima koje nastojimo razviti u 393. EH. Najbitnija razlika između Romea i prethodnih inačica AGM-114 svakako je u bojnoj glavi, koja je višenamjenska. Određenim procedurama moguće je programirati djelovanje

upaljača kako bi se moglo servisirati niz različitih meta – od oklopa preko pješaštva na otvorenom do utvrđenih pozicija (zgrade, šipanje itd.). U praktičnoj uporabi to znači da se u prethodnom planiranju više ne mora odrediti koji je tip projektila potrebno postaviti na helikopter, odnosno u slučaju razvoja situacije moguće je uništiti cilj koji nije isprva bio planiran. Uz višenamjensku bojnu glavu, projektil je poboljšan i u segmentu autopilota, u određenim softverskim pojedinostima i u segmentu sigurnosti," navodi hrvatski pilot.

#### MAGIJA U KABINI

Hrvatska nabava Hellfира bila je navedena istodobno kad i nabava Kio-

## RATNO ZRAKOPLOVSTVO



**Marinci na palubi amfibijsko-jurišnog broda USS "Saipan" 27. ožujka 2003. voze projektille Hellfire prema helikopteru AH-1W Cobra prije udara na iračke snage. Riječ je o inačici AGM-114K**

Foto: US Navy

wa Warriora. Naravno, 393. eskadrila helikoptera takav sustav nije smjela dočekati nespremna, tako da se njezini pripadnici već dugo uvježbavaju sa simulacijskim projektilima M36. I ne samo to, uvježbavaju se intergranski, s drugim postrojbama HV-a. "Rad na zračno-kopnenoj integraciji počeo je još tijekom preobuke prve skupine pilota i to je konstantna zadaća 393. EH. U radu s ostalim granama od početka te integracije koristili smo znanja i sposobnosti stečene tijekom preobuke kako bismo prezentirali mogućnosti koje mogu pružiti precizna sredstva. Tijekom vojnih vježbi uvjek je bilo prilike za nošenje trenažnih Hellfirea i rad s njima simuliran je redovito, pogotovo s prednjim zračnim kontrolorima," nastavlja bojnik Letica. Simulacijska sredstva sve su sofisticirani i vjernija originalu, tako da nema sumnje da su svi u Eskadrili spremni dočekati *ono pravo*. "Ono što je bitno naglasiti," kaže Letica, "jest da se većina 'magije' koja je potrebna da bi se projektil točno i, što je najvažnije, sigurno doveo do

Foto: Joint Base Charleston Public Affairs

**Kontinuiran razvoj i operativna dokazanost pridonijeli su širenju Hellfrea po cijelom svijetu**



cilja, događa unutar kabine i odgovornost je obaju članova posade. S te strane trenažni projektil omogućuje obuku i ocjenjivanje posada bez obzira na to što nema lansiranja." Bojnik Letica dodaje da zapravo i nema potrebe za provedbom posebne obuke za nove projektile. Potrebnu razinu obučenosti i spremnosti imaju i zrakoplovni tehničari. "Budući da trenažni projektil ima sve značajke taktičkog projektila, oružari koji rade na opsluživanju OH-58D maksimalno su obučeni za rukovanje AGM-114. Kupnja taktičkih projektila bit će svakako novi izazov i za tehničare kad dođe do bojnog gađanja," dodaje Letica. Naravno, Romeo nije jeftino sredstvo pa je njegovo obučno-trenažno ispaljivanje rijetkost i u najbogatijim vojskama, pa i u američkoj. Međutim, sigurno je da ćemo ga vidjeti prije ili kasnije i to će biti velik događaj za cijelu Hrvatsku vojsku.

**IZVIDNIČKI, BORBENI, JURIŠNI**

OH-58D Kiowa Warrior izvorno je zamišljen kao izvidnički helikopter, *partner* koji izviđa teritorij i pronalazi ciljeve za moćni Apache, ali prema potrebi i sam je sposoban pružati vatrenu potporu. Kako se i ta letjelica širila u svjetskim ratnim zrakoplovstvima, dobivala je i nove uloge pa njezina opremljenost Hellfireom nije hrvatski izum. Nakon što su iz operativne uporabe povučeni Mi-24, naše zrakoplovstvo više ne raspolaže jurišnim helikopterima, no nabava Kiowa naoružanih Hellfireima i nevodenim raketnim zrnicima Hydra 70 mm je, među ostalim, planirana i tako da HRZ-ovoj helikopterskoj komponenti obnovi borbene sposobnosti. Znači li to da su hrvatski Kiowa Warriori sad jednako toliko borbeni helikopteri kao i izvidnički? "Mislim da bi s tehničke strane pitanje bilo preciznije kad bi glasilo: 'Jesu li helikopteri sad toliko jurišni koliko i izvidnički?' Na to pitanje odgovor bi bio – 'Ne!', kategoričan je Letica. "Stavljanjem registracije helikoptera koja počinje brojem 3 helikopteri OH-58D i njihova uloga u OSRH u svakom su slučaju – borbeni. U obzir treba uzeti da je OH-58D dizajniran kao izvidnička platforma i to će ostati. Ono što također treba uzeti u obzir konceptualna je razlika između izvidničke (reconnaissance) i jurišne (attack) misije. Bez obzira na platformu koju imamo, ne smije se zanemariti obuka i iskustvo koji su postali temelj nove



Foto: US Army

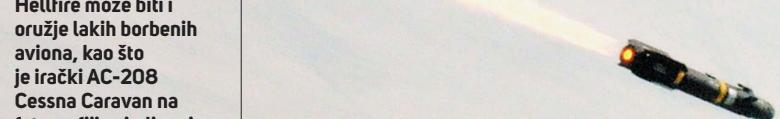
sposobnosti 393. EH – iznimno veliko iskustvo, i teorijsko, i praktično (borbeno) preneseno je na pripadnike 393. EH s naglaskom na izvidničku misiju u potpori ostalim granama OSRH. Nabava preciznog, vođenog naoružanja svakako po-većava uboјitost te platforme,” zaključuje pripadnik 393. EH.

### TEMELJNA I NAJOČITIJA RAZLIKA

Ovdje bi vrijedilo dodati da i višenamjenski helikopteri UH-60 Black Hawk, koji su u procesu nabave za HRZ, imaju mogućnost nošenja i uporabe Hellfира, tako da i taj scenarij u budućnosti nije nemoguć. Ipak, mnogima koji se sjećaju jurišnih helikoptera u Domovinskom ratu nametnula se usporedba Hellfира s tadašnjim glavnim naoružanjem hrvatskih Mi-24. Zamolili smo bojnika Leticu za komentar i opet dobili jasan odgovor: “Budući da nemam iskustva u uporabi naoružanja koje se koristilo na Mi-24, mogu govoriti samo o razlikama taktičko-tehničkih značajki. Temeljna je i naojčitija razlika znatno veći dojem AGM-114 u odnosu na 9K114 Šturm – osam prema šest kilometara (u najnaprednijoj inačici 9K114). Nadalje, radionavodjenje koje se koristilo za upravljanje projektilom Šturm zahtjeva konstantan vizualni kontakt između operatera i projektila, što nije slučaj kod Hellfира. Ipak, nikako se ne smije zaboraviti iznimnu sposobnost koju su tijekom operacije Oluja tadašnji projektili omogućili u otvaranju prostora za napredovanje snaga HV-a na području Banovine te povući paralelu na koji bi način još uboјitije sredstvo olakšalo pojedine misije.”

Iako možda i nije primjereno uspoređivati dva potpuno različita sustava, nakon što su za Hrvatsku kopnenu vojsku nabavljene

**Sve svestraniji Hellfire može biti i oružje lakih borbenih aviona, kao što je irački AC-208 Cessna Caravan na fotografiji snimljenoj u studenom 2010. na vježbi južno od Bagdada (gore), ili iz lansera na lakinim oklopnim vozilima (lijevo)**



ne samohodne haubice PzH 2000, sad je i HRZ dobio sustav koji je u svojoj kategoriji u samom svjetskom vrhu. AGM-114R Romeo to sigurno jest, barem dok se ne pojavi JAGM. Kad se uzmu u obzir faktori kao što je Romeova svestranost udara po različitim ciljevima, kao i helikopter Kiowa Warrior, koji je iznimno pogodan za umreženo djelovanje s drugim granama i rodoma, što je već itekako pokazano na vježbama, slobodno se može reći da projektili Hellfire podižu ukupne sposobnosti cijelih Oružanih snaga.



Illustracija: Lockheed Martin

RATNA MORNARICA

Porinuće podmornice "Belgorod" 24. travnja 2019. u ruskom brodogradilištu Sevmaš popraćeno je ne samo u stručnim nego i u *masovnim* medijima. I dok su prve zaokupila tehnička pitanja, drugi su se uglavnom bavili činjenicom da je srušen rekord u trajanju gradnje bilo kojeg ratnog broda...

# NAJVEĆA PODMORNICA NASVET

TEKST  
Mario Galić

Početak gradnje podmornice "Belgorod" seže do 24. srpnja 1992., kad je u Sjeverodvinsku službeno položena kobilica. Trebala je to biti još jedna od strateških nuklearnih podmornica, na zapadu poznatih kao klasa Oscar. SSSR tijekom hladnog rata nije bio spremjan sa svjetskom javnosti dijeliti podatke vezane uz svoje oružane snage. To je

išlo tako daleko da je često tajio čak i službene oznake. NATO je taj problem riješio tako da je novootkrivenim borbenim sustavima davao svoje oznake. Na primjer, borbeni avion MiG-21 imao je NATO-ovu oznaku Fishbed, a raketni sustav za protuzračnu obranu S-125 Neva oznaku SA-3 Goa. Iako su danas sve službene ruske



Foto: Sevmash



Foto: Sevmash

Scene sa svečanog porinuća podmornice "Belgorod" u Sjeverodvinsku. Od polaganja kobilice prošlo je gotovo 27 godina, a u operativnu uporabu trebala bi ući do kraja ove godine

Duljina klase Oscar II  
je 154,8 m, a navodna  
Belgorodova čak 178 m



Screenshot: YouTube



oznake itekako poznate, NATO je nastavio tu tradiciju i nakon raspada SSSR-a 1991. godine. Tako NATO-ova oznaka najnovijeg PZO rakete suštava S-400 glasi SA-21 Growler. Podmornice Projekta 994A Antej, poznatije po NATO-ovoj oznaci Oscar II, nastavak su razvoja Projekta

994 Granit (Oscar I). Spletom nesretnih okolnosti i nesreće podmornice "Kursk" u kolovozu 2000. godine, postale su najpoznatija ruska klasa. Iako je bio druga vojna sila na svijetu, s tisućama nuklearnih bojnih glava, SSSR od kraja Drugog svjetskog rata do vlastitog raspada 1991. nije uspio razviti vlastite nosače zrakoplova koji bi bili *al pari* američkim. Stoga je kao učinkovito protusredstvo odlučio razviti oružne sustave kojima

## RATNA MORNARICA

će prijetiti američkim nosačima. Ipak, tijekom hladnog rata nuklearno oružje na američkim nosačima zrakoplova gubilo je na važnosti: zadnji namjenski projektiran palubni bombarder za nuklearne udare, North Americanov A-5 Vigilante, povučen je iz operativne uporabe još 1979. godine. To je značilo i da su nosači prestali biti strateška prijetnja SSSR-u. Glavni razlog toga bio je razvoj interkontinentalnih balističkih projektila, posebice onih namijenjenih za ispaljivanje s podmornica na nuklearni pogon. Bez obzira na to, razvoj borbenih sustava kojima bi se moglo potopiti nosače nastavljen je sve do raspada Sovjetskog Saveza. Tehnološki nesposobni izgraditi svoje nosače zrakoplova na nuklearni pogon, odlučili su osmislići posebne klase podmornica kojima će jedina zadaća biti borba protiv nosača. Kao najperspektivniji borbeni sustav pokazala se kombinacija podmornice na nuklearni pogon i dalekodometnih protubrodskih samonavođenih projektila.

### KLASE SE NIŽU

Pet podmornica Projekta 659 (NATO-ova oznaka Echo I), bile su prve sovjetske nuklearne podmornice od početka projektirane za uporabu protubrodskih projektila. Potom je uslijedilo 29 podmornica Projekta 675 (Echo II) i osam Projekta 675M. Sve su one morale izroniti da bi lansirale projektile prema ciljevima. Prve podmornice koje su ih mogle lansirati iz podvodne vožnje bile su iz Projekta 670A Skat (Charlie I), ukupno 11 plovila. Podmornica K-162 Projekta 661 Ančar (Papa) prva je dobila trup od titanijeve slitine i mogućnost radnog zaraona do dubine od 400 metara. Vršna brzina podmornice prelazi je 44 čvora. Međutim, klasa se pokazala (pre)skupom za gradnju i (pre)složenom za održavanje.

Razvoj nove klase podmornica s protubrodskim projektilima odobren je 1969. godine kao Projekt 949 Granit. Prva podmornica te klase, "Minski Komsomolec" K-525, porinuta je 3. svibnja 1980., a 7. listopada 1981. ušla je u uporabu Sjeverne flote, da bi joj se 30. studenog 1983. pridružila i druga, "Murmansk", flotne oznake

Foto: Ministry of Defence of the Russian Federation



**"Orel"** (K-266),  
podmornica klase  
**Projekt 949A**  
**Antej** (NATO-ova  
oznaka Oscar II),  
kojoj je izvorno  
trebao pripadati  
i "Belgorod".  
**Porinuta je samo tri**  
**i pol godine prije,**  
**na operativnu još od**  
**1993.**

K-202. Zbog ne sasvim jasnih razloga izgrađene su samo te dvije. Usljedila je gradnja jedinica poboljšanog Projekta 949A Antej (NATO-ova oznaka Oscar II), između 1985. i 1999. u brodogradilištu 402 (danasa Sevmaš) u Sjeverodvinsku. Izgrađeno ih je 12. Trup je u odnosu na projekt Granit produljen za 11 metara, tako da je njihova duljina 154,8 m, dok su im širina i gaz ostali jednaki. Površinska istisnina povećana je na 14 700, a podvodna na 24 000 t. Unutarnji čvrsti trup podmornice podijeljen je u deset odjeljaka od kojih svaki može biti potpuno zatvoren u slučaju nesreće.

Poput izravnih prethodnika, i podmornice Projekta 949A naoružane su s 24 krstareća protubrodska vođena projektila 3M-45 Granit (SS-N-19 Shipwreck).

### NOVI POČETAK

Sad već daleke 1992. godine u brodogradilištu 402 počela je gradnja najnovije ruske strateške podmornice na nuklearni pogon prema poboljšanom Projektu 949A Antej. Iako



gradnja nikad nije službeno obustavljena, teška ekonomска kriza koja je devedesetih godina pogodila Rusiju toliko je usporila gradnju da su zapadne obavještajne službe zapravo smatrale da je prekinuta.

Ministarstvo obrane Ruske Federacije nije, međutim, zaboravilo da u brodogradilištu u Sjeverodvinsku, u Dvinskem zaljevu Bijelog mora, u natkrivenom doku leži trup nedovršene podmornice. U skladu sa sovjetskim tradicijama, odlučilo je da će projekt gradnje biti tajan. Ono što se sigurno zna jest da je oznaka najnovije ruske podmornice na nuklearni pogon K-329 "Belgorod" te da je izgrađena prema Projektu 09852. Svečanost obnove radova na podmornici održana je 20. prosinca 2012. godine. Ruski izvori tad su tvrdili da će plovilo služiti za operacije traganja i spašavanja u teško dostupnim područjima pokrivenim ledom (Arktik), te kao specijalizirano plovilo za istraživanja u velikim dubinama, dakle, praktički isključivo u civilne svrhe. Moguće naoružanje i oprema nisu spominjani.

U skladu s istraživačkom svrhom, najavljen je da će "Bel-

gorod" moći nositi nekoliko vrsta podmornica i ronilica sposobnih za djelovanja na vrlo velikim dubinama. Kako bi se to omogućilo, trup se morao produljiti ubacivanjem dodatne sekcije. Prvotne su procjene bile da će zbog toga podmornica biti duga oko 184 metra, no nakon porinuća 24. travnja 2019. godine satelitske snimke otkrile su da je duljina samo 178 metara. Usprkos tomu, "Belgorod" je trenutačno najdulja i najveća podmornica na svijetu. Osam je metara dulja od američkih strateških podmornica klase Ohio i tri metra od nekad najvećih podmornica na svijetu – sovjetskih Projekt 941 Akula, poznatijih kao Typhoon.

#### **RAZLOZI ZA DULJI TRUP**

Već je navedeno da su podmornice klase Antej naoružane protubrodskim vođenim projektilima velikog dometa namijenjenim potapanju nosača zrakoplova. Ti se projektili nose u 24 lansera, na svakom boku podmornice po 12. Izvorno su u njima bili protubrodski vođeni projektili 3M-45 Granit (SS-N-19 Shipwreck). Taj deset metara dug i sedam tona težak projektil ima najveću brzinu leta od 2,6 Macha na velikim visinama i 1,6 Macha na malim, iako postoje podaci da može postići 4000 km/h (3,27 Macha). Najveći je domet 800 kilometara s termouklearnom bojnom glavom, a s klasičnom bojnom glavom mase 750 kg domet je 700 km. Za sigurno uništavanje nosača zrakoplova i njegovo udarne skupine razvijena je termouklearna bojna glava snage 618 kilotonu. No, od 1991. na brodovima i podmornicama ruske mornarice više se ne nalaze krstareći i protubrodski projektili s nuklearnim bojnim glavama.

S obzirom na to da su projektili Granit uvedeni u operativnu uporabu još davne 1983. godine, danas su ne samo zastarjeli nego i na samom kraju uporabljivosti. Stoga je najavljenja mogućnost da će ih zamijeniti znatno napredniji protubrodski vođeni projektili P-800 Oniks (SS-N-26 Strobile). Ti projektili mogu letjeti brzinom od gotovo 3 Macha, a pri brzini od 2 Macha domet im je 600 km. Klasična bojna glava ima masu 300 kg.

## RATNA MORNARICA

Foto: Ministry of Defence of the Russian Federation



Podmornica "Belgorod" porinuta je bez lansera na bokovima. Kad je objavljena vijest o ponovnom početku gradnje, u dijelu stručnih medija spekuliralo se da bi umjesto lansera mogla nositi torpedne cijevi u kojima bi bili smješteni torpedi na nuklearni pogon Posejdona. No, nakon što su objavljene snimke podmornice nakon

**Podmornice Projekta 949A naoružane su s po 24 krstareća protubrodska vođena projektila 3M-45 Granit**

porinuća, moguće je da će se torpedi lansirati iz posebnih cijevi u pramcu. Po svemu sudeći, prostor namijenjen za lansere protubrodskih vođenih projektila sad zauzimaju dodatni balansni tankovi kako bi se povećala sigurnost ronjenja, posebice ako podmornica bude nosila minipodmornicu "Lošarik".

Upravo zbog mogućnosti nošenja te minipodmornice, u srednji dio trupa ubaćena je dodatna sekcija duljine 18 metara. Osim što je opremljena spojevima koji omogućuju potencijalno nošenje minipodmornice "Lošarik" te sigurno prebacivanje njezine posade iz podmornice "Belgorod" u nju i nazad, taj je prostor opremljen i sustavima nužnim za održavanje minipodmornice. U njemu se nalazi i odjeljak namijenjen za smještaj posade minipodmornice koja broji 25 (isključivo) časnika.

### PLOVIDBENA I OSTALA SVOJSTVA

Kako službeni tehnički podaci o podmornici "Belgorod" još uvijek nisu objavljeni, pretpostavlja se da je opremljena dvama nuklearnim postrojenjima OK-650M.02 izlazne snage 190 MW. Oni proizvode paru za pokretanje četiri parnih turbina OK-9DM snage 37,29 MW. Podmornica je vjerojatno opremljena i dvama elektromotorima PG-106 za vrlo sporu vožnju pojedinačne snage 228 kW. No to su tek pretpostavke temeljene na procjeni da rusko ministarstvo obrane nije željelo dodatno povećavati troškove gradnje odabirom novog pogonskog sklopa.

S obzirom na ubacivanje nove sekcije i dodatne izmjene,

## MINIPODMORNICA "LOŠARIK"

Svi navedeni tehnički podaci vezani uz "Lošarik" još su uvijek procjene dostupne u medijima jer nikad nisu službeno objavljeni. Uz minipodmornicu se veže nekoliko oznaka. Najčešća je Projekt 10831 iako neki izvori navode i Projekt 210. S obzirom na to da je projektiranje podmornice počelo još u SSSR-u ranih osamdesetih, a gradnja 1988. godine, moguće je da se označa Projekt 210 odnosi na tu ranu fazu. Zbog raspada SSSR-a 1991. godine i finansijskih problema u novoformljenoj Rusiji gradnja je obustavljena, a nastavljena je tek u prvim godinama XXI. stoljeća. Podmornica je, navodno, porinuta 13. kolovoza 2003., iako ni taj podatak nije sasvim pouzdan jer neki izvori navode da je to obavljeno još 1995. godine.

Službena joj je označa AS-31, s tim da je AS pokrata za atomsku stanicu. Puni je naziv atomska dubokovodna stanica, što otkriva njezinu namjenu – djelovanje u vrlo velikim dubinama. Iako podmornicom upravljaju mornarički časnici, u operativnoj



**Podmornica BS-64 "Podmoskovlje" navodno je matična koja nosi "Lošarik". Fotografija je snimljena 2015. tijekom remonta u brodogradilištu "Zvjezdocka". Tad je to plovilo klase Delta IV (Projekt 667BDRM Delfin), u operativnoj uporabi od 1986., preinačeno za nošenje minipodmornica**

je uporabi Glavne uprave za istraživanje dubokih mora Ministarstva obrane Ruske Federacije (GUGI).

Većina zapadnih izvora navodi da je operativna dubina ronjenja minipodmornice oko 1000 metara. No, malobrojni i neslužbeni ruski izvori navode optimističnije procjene: tvrde da je radna dubina ronjenja između 2000 do 2500 metara, te da je

granična dubina zarona na čak 6000 m. Iako se u prvi mah takva tvrdnja čini presmiona, nije nemoguća. Tajna mogućnosti zarona minipodmornice "Lošarik" na vrlo velike dubine skriva se u konstrukciji njezina trupa, ili bolje rečeno, trupova. Izvana gledajući, forma trupa jednaka je kao i kod drugih podmornica. No, ono što se vidi na fotografijama tek je laki trup koji daje nuž-

Foto: Zvjezdocka

procjenjuje se da je površinska istisnina oko 17 000 tona (kod podmornica Oscar II ona iznosi 14 700 tona). Isto tako, najveća istisnina u zaronu nije manja od 30 000 tona (kod Oscara II iznosi 24 000 t). Sve je to zasigurno dovelo do narušavanja plovidbenih svojstava, prije svega vršne brzine u zaronu. Ona je kod podmornica Oscar II čak 33,4 čvora, dok je procijenjena vršna brzina u zaronu za "Belgorod" oko 30 čvorova. Ako bude nosila minipodmornicu "Lošarik" vjerojatno će biti i znatno manja zbog povećane istisnine, ali i narušavanja forme trupa. S obzirom na novu namjenu, smanjenje vršne brzine nije nikakav nedostatak.

Znatno je važnije pitanje jesu li narušene mogućnosti zarona, i ako jesu, koliko. Podmornice klase Oscar II imaju najveću radnu dubinu zarona od čak 520 metara, dok im je granična na 600 m. Sasvim je sigurno da su projektanti nastojali što više zadržati ta svojstva, no pitanje je koliko su u tome uspjeli. U svakom slučaju, dubina zarona dosta je velika da

**Svečanost obnove  
radova na podmornici  
"Belgorod" prema  
jedinstvenom  
projektu oznake  
09852 održana je  
20. prosinca 2012.  
godine**



Foto: Žurnalist

podmornica može sigurno djelovati ispod arktičkog leda te u najdubljim vodama oceana.

### VIJCI POD CERADOM

Iako su fotografije i TV snimke porinuća podmornice "Belgorod" pokazivale samo krmeni dio s dvama brodskim vijcima pokrivenim ceradama, satelitske snimke otkrile su da je pramčani dio znatno redizajniran. Od vrha pramca do zapovjednog tornja je 38 metara (kod Oscara II iznosi 30 m). To je prije svega

nu hidrodinamičku formu. Tijekom zarona laki trup napuni se morem te se tako izjednače tlakovi s vanjske i unutarnje strane opalte, što omogućuje gotovo neograničenu dubinu zarona.

Kod svih podmornica, pa tako i kod minipodmornice "Lošarik", posada se mora smjestiti unutar čvrstog trupa. Ondje se osigurava stalni tlak zraka od otprilike jedne atmosfere te uvjeti koji omogućuju rad i boravak podmorničara (dostatna količina kisika i temperatura). Uobičajeno je da kod dvotrupnih podmornica čvrsti trup donekle prati formu vanjskog lako trupa. No, kod minipodmornice "Lošarik" projektanti su navodno odabrali bitno drugačije rješenje – ugradili su čak sedam sferičnih (kuglastih) trupova. Sferični trupovi često se koriste u ronilicama koje zaranjavaju na vrlo velike dubine jer imaju svojstvo da je svaki dio trupa u svakom trenutku pod jednakim naprezanjem, što znači da nema slabih točaka. Ako se takav trup napravi od vrlo čvrstog materijala (u ovom slučaju korišten je titan ili neka njegova slitina), može izdržati vrlo velike tlakove koji se stvaraju u morskim

dubinama. Negativna je strana takvog rješenja to što sferični trupovi unutar podmornice pružaju puno manje uporabljivog prostora nego klasična forma trupa. Tako sedam sfernih čvrstih trupova podmornice "Lošarik" ima promjer od (procijenjenih) šest metara te zajedno daju samo 1000 četvernih metara. Usprkos tomu što je na nuklearni pogon, njezina je autonomija relativno mala, zbog čega ju je u zonu djelovanja potrebno dopremiti većom podmornicom. Od pramca do otprilike sredine podmornice nalazi se pet sferičnih čvrstih trupova, međusobno povezanih prolazima sličnim onima na svemirskim postajama. Šesti i sedmi sferični čvrsti trup zasebna su cjelina u krmi podmornice i služe za smještaj nuklearnog i pogonskog postrojenja. S donje strane trupa nalaze se dva para skija, koje podmornici osiguravaju sigurno spuštanje na morsko dno. Poznato je da je podmornica opremljena barem jednom mehaničkom rukom.

Iako postoje satelitske snimke, točne dimenzije podmornice nisu poznate. Procjene duljine kreću se od 60 pa do 79 metra

ra. Površinska istisnina je oko 1600 tona, a zaronjena oko 2100 t.

Podmornicu pokreće nuklearno postrojenje E-17 izlazne snage 15 MW.

"Lošarik" je u svjetske medije dospio 2019. zbog nesreće. Prvog dana srpnja te godine podmornica je obavljala ispitivanja podmornja u ruskim teritorijalnim vodama. Oko 20:30 po moskovskom vremenu na podmornici je izbio požar dok je bila na (za nju) maloj dubini od 300 metara. Iako je uspjela izroniti za otprilike jedan sat, zbog izloženosti otrovnom dimu poginulo je čak četrnaest članova posade. Budući da "Lošarik" službeno ne postoji, rusko ministarstvo obrane nikad nije objavilo službenu verziju nesreće. To je samo dodatno potaknuto objavljuvanje vrlo velikog broja tekstova koji se umnogome međusobno pobijaju. O ozbiljnosti nesreće najbolje govori podatak je čak četvorici časnika koji su u njoj poginuli posmrtno dodijeljen orden Heroj Ruske Federacije, uključujući i zapovjednika Denisa Dolonskog. U svakom slučaju, "Lošarik" je preživio nesreću te je poslan na generalni remont.

## RATNA MORNARICA

## AUTONOMNO PODVODNO PLOVILO KLAVESIN-2R-PM

Važan je dio opreme podmornica "Belgorod" i "Lošarik" autonomno podvodno plovilo Klavesin-2R-PM. Riječ je o drugoj generaciji, odnosno plovilu puno većem od prethodnika Klavesin-1. Ronilica je duga 6,5 m, ima promjer 1 m te masu 3700 kg. Autonomija je oko 50 kilometara. Proizvodač je tvrtka Rubin, koja navodi zanimljiv podatak da Klavesin-2R-PM ima operativnu dubinu zarona od čak 6000 metara. No, realniji je podatak da može djelovati do dubine od 2000 metara. Pogon je električni, preko četiriju elektromotora koji se nalaze u pokretnim gondolama na stražnjem dijelu ronilice. Za precizno pozicioniranje ronilice ugrađena su i četiri potisnika, dva u vodoravnom i dva u okomitom položaju. Jedan par nalazi se na prednjoj, a drugi na stražnjoj strani ronilice.

Autonomne robotizirane ronilice kao što je Klavesin-2R-PM imaju širok raspon uporabe. U vojne svrhe, služe u prvom redu za otkrivanje podvodnih mina te njihovo uništavanje. Mogu također služiti za otkrivanje i neutralizaciju podvodnih sustava koji se koriste za otkrivanje plovila, prije svega podmornica. Velike ronilice kao što je Klavesin-2R-PM s vrlo velikom dubinom zarona mogu otkrivati i prekidati podvodne komunikacijske kable ili na njih postavljati uređaje za prislушкиvanje. Zapadni izvori navode da će, barem u početku operativne uporabe, glavna zadaća ronilice Klavesin-2R-PM biti postavljanje sustava Garmonija za otkrivanje podmornica ispod Arktika.

rezultat potrebe za osiguranjem dostatnog prostora za smještaj šest golemych torpeda (otprilike 30 puta većih od običnih) Poseidon na nuklearni pogon. Ispod torpednih cijevi nalazi se zasad nepoznat sonarni sustav. Podmornice klase Oscar II imaju pasivno/aktivni sonarni sustav MGK-540 Skat-3 i sustav za otkrivanje ciljeva i navođenje projektila 17K114 Legenda. No, ti sustavi po sposobnostima ne odgovaraju istraživanju u dubokim vodama, za što je "Belgorod" namijenjen. Znatno je vjerojatnije da je umjesto njih ugrađen jedan (ili nekoliko) aktivnih sonara specijalno razvijenih za mapiranje podmorja. Pasivni sonari odlični su za otkrivanje ciljeva na srednjim i velikim udaljenostima, no za istraživanje podmorja gotovo beskorisni. Vjerojatno radi održanja stabilnosti, duljina zapovjednog tornja skraćena je s originalnih 28 na 25 metara. Na gornjem dijelu trupa, malo iza zapovjednog tornja, ugrađen je prostor za nošenje autonomnih ronilica Klavesin-2R-PM. Zasad nije poznato koliko Klavesina podmornica "Belgorod" može ponijeti.

### PUNO NOVIH SUSTAVA

Iako će mornarica biti zadužena za održavanje podmornice "Belgorod" te dati i većinu od oko 110 članova posade,



Foto: CKB Rubin

# AUTONOMNO PLOVILO NA NUKLEARNI POGON POSEJDON

njom će upravljati Glavna uprava za istraživanje dubokih mora Ministarstva obrane Ruske Federacije, poznatija kao GUGI. O njezinu se radu zna vrlo malo, što ne čudi jer se uz istraživanje dubokih područja oceana bavi i obavljanjem zadaćama. U samom početku operativne uporabe glavna zadaća podmornice "Belgorod" bit će sudjelovanje u postavljanju i održavanju velike mreže senzornih stanica sustava Garmonija (harmonija ili sklad), koja će biti postavljena ispod (ne više toliko vječnog), arktičkog leda. Kako je cijeli projekt tajan, zapadni izvori tek pretpostavljaju kuda će se protezati. Jedan krak trebao bi ići sve do Sjevernog pola. S obzirom na trenutačna ograničenja u zaronu ruskih podmornica i ronilica, vjeruje se da će senzorne stanice biti postavljane na dubine do 1000 metara. Zbog debljine leda na Arktiku takvu je operaciju iznimno teško obaviti površinskim plovilima te je u osnovi jedina mogućnost upotreba podmornica. Kako bi se osiguralo stalno napajanje električnom energijom, razvijeno je malo nuklearno postrojenje službenog naziva atomski turbogenerator Šeljf. Iako se postrojenje nalazi u malom kontejneru duljine 14 i visine osam metara, ipak je preveliko da bi se nosilo u podmornici. Podmornica "Belgorod" stoga će ga do zadane pozicije prevoziti na hrptu. Pretpostavlja se da će se jednako prevoziti i veliki dijelovi sustava Garmonija. Nakon dolaska na poziciju završno pozicioniranje obavit će podmornica "Lošarik", koja može zaroniti do 1000 metara. U svakom slučaju, iako se o njemu zapravo i ne zna mnogo, a i ono malo što se zna često nije službeno potvrđeno, "Belgorod" je postao stalnom temom rasprava vezanih uz podmornice i podmorničarstvo. Zapadne analitičare, prema objavljenim člancima, ipak najviše zanima sustav Posejdona i to zbog proklamirane velike razornosti. Oživljena podmornica ipak će nositi i druge nove sustave i biti odlična prijateljica ruskoj mornarici, ali i GUGI-ju, da ih testiraju.

Dio zapadnih izvora opisuje autonomno plovilo Posejdona kao najveći torpedo na svijetu. No, bolji je opis da je riječ o specifičnom autonomnom podvodnom plovilu vrlo velike autonomije i brzine. Ranija ruska oznaka bila je Status-6, a NATO mu je dao oznaku Kanyon. Postojanje plovila Status-6 prvi je put spomenuto 2015. godine u izvješću Pentagona. Testiranja su počela krajem 2016. na podmornici "Sarov" (B-90). U ožujku 2018. službeno je potvrđeno da je ime plovila Posejdona.

Sustav može biti naoružan nuklearnom bojnom glavom. Dio izvora navodi da je njezina snaga čak 100 megatona, iako je realnije da je samo dvije megatone. No, moguće je da se Posejdona može naoružati različitim bojnim glavama različite snage, ovisno o namjeni. Za potapanje nosača zrakoplova i njegove borbenе skupine dosta je snaga od dvije megatone, dok je za uništenje grada veličine megalopolisa potrebna znatno jača bojna glava od 100 megatona. Posejdona se vjerojatno može naoružati i klasičnom bojnom glavom za uništanje manjih, ali strateški važnih ciljeva.

S druge strane, umjesto bojne glave mogu se ugraditi osjetljivi senzori pa se Posejdona može koristiti kao podvodno izvidničko-obavještajno plovilo vrlo velike autonomije djelovanja. Zahvaljujući nuklearnom pogonu može ostvariti velike brzine ronjenja. Iako se prvotno tvrdilo da može razviti i održavati brzinu od čak 100 čvorova (oko 185 km/h), najnovije procjene nešto su skromnije – 56 čvorova (oko 104 km/h). Uz te podatke spominje se i doplov od čak deset tisuća kilometara, ali bez preciznijeg objašnjenja ostvaruje

li se pri najvećoj brzini ili znatno manjoj. Najveća dubina zarona procijenjena je na 1000 metara.

Iako rusko ministarstvo obrane nije objavilo službene tehničke podatke, zna se da Posejdona može ploviti i u takozvanom tihom modu, što znači vrlo malom brzinom, kako bi ga se što teže otkrilo i lociralo.

Na osnovi satelitskih snimaka procijenjeno je da je Posejdona dug 24 i širok dva metra. Zasad nema procjena o masi. Pokreće se s pomoću minijaturnog raketnog postrojenja hlađenog plinom, koje bi konstrukcijski i svojstvima trebalo nalikovati na nuklearno postrojenje projekt 601B, koje je šezdesetih godina razvijala američka tvrtka General Electric. Ono je bilo dugo 915 i široko 152 centimetra, a davalо je izlaznu snagu od 15 000 KS.

Iako će Posejdona naoružan nuklearnom bojnom glavom biti opasno oružje, u arsenalu ruske mornarice i vojske nalazi se cijela serija podjednako opasnih nuklearnih oružja. Njegova prava namjena bit će stoga izvidanje i obavještajno djelovanje. Zahvaljujući nuklearnom reaktoru ruska će ronilica moći ostati u zoni izviđanja mjesecima, ako ne i godinama. U kombinaciji s doplovom od deset tisuća kilometara omogućit će ruskim podmornicama ispaljivanje Posejdona tisuće kilometara daleko od zone djelovanja, tj. područja koje se najbolje štiti.

Najveći je nedostatak Posejdona to što zbog veličine ne može biti korišten s bilo koje podmornice, nego će se za njegovu operativnu uporabu morati ili graditi posebna klasa ili izvoditi opsežne rekonstrukcije na operativnim podmornicama.



Ilustracija: Ministry of Defence of the Russian Federation

Detalj iz animiranog filma kojim je Ministarstvo obrane Ruske Federacije predstavilo Posejdona. Torpedo ronilica u ovom slučaju lansira se iz kućišta na ledima podmornice

## POVIJEST ZRAKOPLOVSTVA

MiG-23MS fotografiran u Nacionalnom muzeju USAF-a. Riječ je o letjelici kupljenoj sedamdesetih godina od Egipta, koja je bila dio USAF-ove agresorske eskadrije Red Eagles



Kako je Suhoj počeo razvoj aviona s promjenjivim kutom nagiba krila koji će postati Su-17, logično je bilo da konkurenčki biro pokuša napraviti još bolju letjelicu. Tako je razvijen MiG-23...



# POKRETNA KRILA (VII. DIO)

# MIKOJANOV

# ODGOVOR

TEKST  
Mario Gašić

Foto: USAF

Krajem pedesetih i početkom šezdesetih godina Artjom Mikojan (1905. – 1970.), bio je na vrhuncu slave i moći. Osim što mu je dodijeljen čin generala, proglašen je i sovjetskim generalnim projektantom. Taj položaj omogućavao mu je da bude neovisan o ministru zrakoplovstva i ministru obrane te se mogao izravno obraćati Prezidiju SSSR-a i Politbirou Komunističke partije. Štoviše, mogao je i izravno utjecati na projekte drugih zrakoplovnih projektnih biroa. Ipak, uspješnu je karijeru Armenac uvelike dugovao starijem bratu Anastasu Mikojanu (1895. – 1978.), starom revolucionaru i boljševiku te bliskom suradniku Staljinu, Hruščova i Brežnjeva. Bez njegove političke zaštite Artjom vjerojatno nikad ne bi ni dobio svoj biro. Osim toga, brzo bi ga izgubio (što nije bio rijedak slučaj, posebno za vrijeme Staljinove vladavine), zato što su mu klipni lovački avioni MiG-1 i MiG-3 bili vrlo loši. Artjom Mikojan tek je s avionom MiG-15 ostvario prvi uspjeh. Rat u Koreji proslavio je taj avion, a rat u Vijetnamu avione MiG-17 i MiG-21. Između njih, projektirao je i MiG-19, jedan od najboljih lovaca svoje generacije. U takvim uvjetima Artjomu Mikojanu nije bilo ni nakraj pameti da prvo mjesto u razvoju lovačkih aviona prepusti drugom, posebno ne Pavelu Suhoju, koji je doživio velik neuspjeh sa Su-7, ali je početkom šezdesetih razvijao odličan lovački avion Su-15. Pojavu Su-17 (vidi prethodni nastavak Sovjetski priključak, HV 602), Mikojan je doživio kao izazov koji treba nadmašiti.

## OBRISI EUROFIGHTERA

Rad na novom lovačkom avionu koji će naslijediti MiG-21 počeo je 1961. godine. Sovjetsko ratno zrakoplovstvo zahtijevalo je veći avion s velikim prostorom u nosu u koji će smjestiti veliku radarsku antenu. Morao je nositi projektile zrak-zrak srednjeg i malog dometa. Pokretljivost u bliskoj zračnoj borbi trebala je biti barem na razini aviona MiG-21. Osim toga, iako znatno veće mase, morao je djelovati s uzletno-sletnih staza u bazama gdje su bili smješteni avioni MiG-21. Mikojan se prvo odlučio za prijedlog označen kao E-8 – avion s usisnicima zraka smještenim ispod nosa, delta

## POVIJEST ZRAKOPLOVSTVA

krilima i malim kanardima na nosu (avion dosta podsjeća na Eurofighter Typhoon). Napravljena su dva prototipa, a E-8/1 prvi je put poletio 17. travnja 1962. godine. E-8 trebao je biti čisti lovac presretač naoružan projektilima zrak-zrak srednjeg dometa pa mu nisu ugradili top. Prvi prototip izgubljen je u nesreći 11. rujna 1962., ali brzo ga je zamijenio E-8/2. Iako vrlo napredan, E-8 nije oduševio sovjetske generale, koji su tražili lovački avion sposoban djelovati s kratkih i loših uzletno-sletnih staza. Mikojanov odgovor bio je avion s delta krilima i dvama mlaznim motorima okomito smještenim iza kabine, koji bi se koristili samo tijekom polijetanja. Na taj bi se način bitno smanjila duljina zatrčavanja tijekom polijetanja. Negativna strana takvog prijedloga bilo je znatno povećanje mase, a motori su zahtijevali puno prostora na štetu avionike i spremnika goriva. Usto, duljina zaustavnog puta tijekom slijetanja ne bi bila ništa manja u odnosu na običan lovački avion s delta krilima.

### ZRAČNI TUNELI CAGI-ja

Uspjeh Suhoga sa Su-17 bio je odlučujući da se i Mikojan prikloni rješenju s krilima s promjenjivim kutom nagiba. Istraživanja provedena u Središnjem aerohidrodinamičkom institutu, poznatijem kao CAGI, pokazala su da bi pokretna krila pod kutom strijele od 10 do 15 stupnjeva znatno smanjila brzinu slijetanja i polijetanja. Pod kutom od 35 do 45 stupnjeva avion bi imao dobre manevarske sposobnosti

**MiG-23 zadnji je avion u čije je projektiranje izravno bio uključen i Artjom Mikojan**



Foto Rostec

pri visokim dozvučnim brzinama. Kutovi od 60 do 70 stupnjeva omogućili bi vrlo mali otpor zraka i postizanje brzina većih od 2 Macha na velikim visinama. Negativne strane bile su: znatno povećanje mase, potreba ugradnje složenog sustava za pokretanje krila i mogući problemi sa stabilnosti tijekom leta. No, Suhoj je avionom Su-17 pokazao da ti nedostaci nisu tako veliki.

Artjom Mikojan i njegov tim zaključili su da krila s promjenjivim kutom nagiba omogućuju projektiranje lovačkog aviona koji će istodobno moći biti lovac presretač za velike visine, lovac za blisku zračnu borbu na srednjim visinama i potencijalno jurišnik za uništavanje ciljeva na zemlji. MiG-23 bit će zadnji avion u čije će projektiranje Mikojan biti izravno uključen. Projektiranje aviona označenog kao 23-11 počelo je 1964., nakon što su u zračnim tunelima CAGI-ja obavljena opsežna testiranja vrlo velikih modela. Do ožujka 1966. dovršena je izrada tehničke dokumentacije te je počela izrada prvog prototipa. Avion 23-11/1 prvi je put poletio 10. srpnja 1967. godine.

### STRES ZA PILOTE

Projektanti su odlučili da će raspon kutova krila biti od 16 do 72 stupnja. Pilot je morao tijekom leta sam ručno birati kut krila, što će se pokazati problematično. Tijekom obuke pilote su uvježbavali da pri polijetanju i slijetanju koriste kut od 16, a pri letu kut od 45 stupnjeva. Za postizanje brzina većih od 2 Macha koristili su kut od 70 stupnjeva. Prvo operativna, a poslije i borbena uporaba aviona MiG-23 pokazala je da su piloti imali problem s odabirom kuta krila. Pod golemim psihofizičkim pritiskom zračne borbe pilotima je bilo teško uza sve još i namještati optimalan kut krila. Postoje izvješća, doduše neslužbena, da su sirijski piloti, nakon što bi uspjeli preživjeti zračnu borbu s izraelskim pilotima u sukobima na Bliskom istoku, od siline stresa zaboravili krila na svojim avionima MiG-23 tijekom slijetanja postaviti pod kut od 16 stupnjeva pa su pod kutom od 45 stupnjeva ostali bez uzgona i srušili se. Zahtjev sovjetskog zrakoplovstva da novi lovački avion mora imati sposobnosti djelovanja s kratkim i neuređenim uzletno-sletnih staza značio je da MiG-23 mora dobiti vrlo složen stajni trap, koji će biti smješten unutar malog prostora u trupu. Sve to rezultiralo je zahtjevnim sustavom s puno hidraulične. Osim što je takav stajni trap bio težak, bio je i sklon kvarovima.

Najveće razočaranje uslijedilo je nakon letnih testiranja, kad je utvrđeno da u zračnoj borbi pokretljivost aviona MiG-23 s krilima pod kutom od 45 stupnjeva nije ništa bolja od one kod aviona MiG-21. Pokretljivost bi se povećavala sa smanjenjem kuta krila, ali to bi piloti morali raditi sami, što je bilo gotovo nemoguće.

### NEDODIRLJIVI MiG-21

Operativna uporaba, i u sovjetskim postrojbama, i u stranim zrakoplovstvima, pokazala je da su avioni MiG-23 bili *noćna mraza* za održavanje, posebno u odnosu na MiG-21. Brojna hidraulika namijenjena pokretanju krila i (pre)složenom stajnom trapu morala je biti neprestano provjeravana i popravljana. Iako ugrađena avionika, prije svega radar, ni u jed-



Foto: US DOD / Wikimedia Commons

nom trenutku nije bila na razini zapadnih, za njezino je održavanje trebala skupa oprema i visokoškolovano osoblje.

Iako je MiG-23 trebao zamijeniti MiG-21, to se nikad nije dogodilo. Umjesto toga nastavljena je usporedna serijska proizvodnja koja je kod obaju aviona trajala do 1985. godine. Mnoga su ratna zrakoplovstva jedva dočekala riješiti se aviona MiG-23. Jedno od njih je i rusko, koje je još 1994. povuklo svih 500 aviona MiG-23 u pričuvu. Još je zanimljiviji slučaj indijskog zrakoplovstva, koje još uvijek u operativnoj uporabi ima MiG-21, dok je zadnji MiG-23 još 2009. povučen iz operativne uporabe. Ili primjer Kine, koja je sredinom sedamdesetih godina pokrenula program kopiranja aviona MiG-23 nazvan Q-6. Zanimljivo je da Kina nije željela dobiti lovački avion, nego lovac bombarder. Još prije su kineski inženjeri kopirali sovjetske lovce MiG-19 (J-6), MiG-21 (J-7) i Su-15 (J-8II), ali nedostajao je jurišnik. Iako su imali na raspolaganju dva egipatska aviona MiG-23 koja su mogli kopirati, razvoj se odustavio, a 1989. je obustavljen. Umjesto Q-6, na osnovi lovca J-6 (MiG-15) razvijen je jurišnik Q-5.

### KRAJ SERIJSKE PROIZVODNJE

Zanimljivo je da nitko od bivših i sadašnjih korisnika aviona MiG-23, za razliku od mnogih korisnika MiG-21, nije proveo njihovu modernizaciju. Stoga ne čudi da je popis bivših korisnika aviona MiG-23 točno dvostruko dulji od popisa

**Tijekom obuke pilote su uvježbavali da pri polijetanju i slijetanju koriste kut od 16, a pri letu kut od 45 stupnjeva. Za postizanje brzina većih od 2 Macha koristili su kut od 70 stupnjeva**

trenutačnih. Sirijsko ratno zrakoplovstvo imalo je prije izbjeganja granskog rata oko 90 aviona MiG-23 u čak šest inačica. Sjeverokorejsko ratno zrakoplovstvo ima 56 aviona MiG-23 u dvjema inačicama (ML i UB). Kuba ima 24, a Angola 22 aviona MiG-23. Ostali korisnici imaju ih deset ili manje. Stoga čak ni ruske tvrtke više ne nude mogućnost modernizacije preostalih aviona MiG-23.

MiG-23 poslužio je kao osnova na kojoj je razvijena i lovačko-bombarderska inačica MiG-23B te potom i jurišnik MiG-27, no oni će biti opisani zasebno.

Zbog svega navedenog danas se smatra da je MiG-23 jedan od lošijih borbenih aviona projektiranih i proizvedenih u SSSR-u. Sovjeti su uz brojne uspjehe imali i brojne promašaje. Tako je Andrej Tupoljev uspio projektirati bombarder Tu-22, koji je bio toliko loš da su posade odbijale letjeti na njemu. Prvi pokušaj Artjoma Mikojanova, lovac s klipnim motorom MiG-1, bio je toliko loš da je proizvodnja obustavljena nakon samo 100 letjelica iako je razvijen tijekom Drugog svjetskog rata, kad je sovjetsko zrakoplovstvo vapiло za lovačkim avionima.

Serijska proizvodnja aviona MiG-23 završila je nakon 3630 letjelica. Radi usporedbe, aviona MiG-21 (bez kineskih J-7) proizvedeno je više od 11 tisuća.

Foto: USAF



**Pilotska kabina aviona MiG-23. U zračnoj borbi pilotima je bilo teško uza sve zadaće još i namještati optimalan kut krila**

**Američki F-4J Phantom II na repu libijskog aviona MiG-23 iznad zaljeva Sidra u kolovozu 1981. godine. Unatoč brojnim nedostacima, Mikojanov avion prodan je mnogim zemljama, a neke ga u flotama imaju i danas**

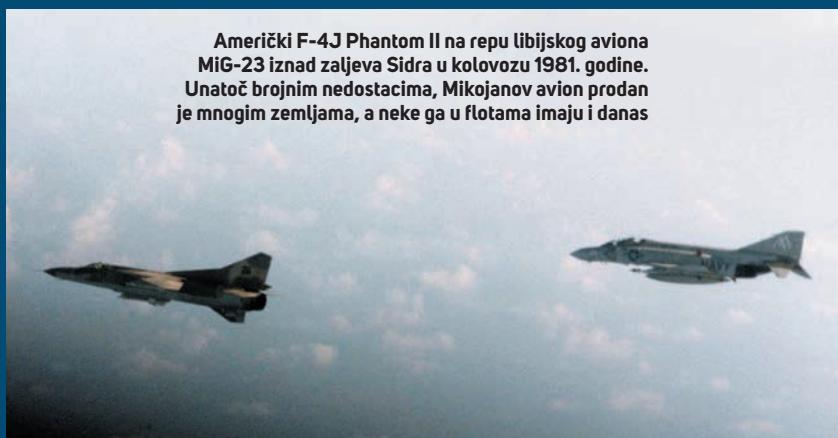


Foto: U.S. Navy National Museum of Naval Aviation / Wikimedia Commons

PODLISTAK

## POVIJEST VOJNIH ODORA

(XI. DIO)

# JEDNOSTAVNO I FUNKCIONALNO

U međuratno razdoblje, a potom i u Drugi svjetski rat, većina oružanih snaga ušla je s odorama razmjerno malo izmijenjenim u odnosu na početak XX. stoljeća. Promjene su uglavnom bile vezane uz nove rodove...

TEKST  
Marinko Ogorec

Novi način ratovanja u Prvom svjetskom ratu zahtijevao je pronalaženje novih borbenih sredstava i razvoj taktičke njihove optimalne uporabe. Sve to snažno je utjecalo na organizaciju, formaciju i opremu oružanih snaga. Neki tradicionalni rodovi, kao što je konjaništvo opremljeno svojim standardnim naoružanjem, gube na značaju i gotovo pa nestaju u rovovima Prvog svjetskog rata. Svojevrstan *labud* pjev doživjelo je od 1918. do 1920. u ruskom građanskom ratu. Početkom Drugog svjetskog rata uporaba konjaništva kao roda kopnene vojske vrlo je ograničena i s gotovo nikakvim rezultatima. S druge strane, formiraju se novi rodovi i grane oružanih snaga, koji dobivaju značajnu ulogu u ratovima, primjerice oklopne postrojbe i ratno zrakoplovstvo. U takvim su okolnostima logističari i vojni planeri većine zemalja koje su sudjelovale u Velikom ratu prikupili dovoljno saznanja i iskustava da bi postali svjesni potrebe za uvođenjem jednostavnije i funkcionalnije vojne opreme, posebno odjeće i obuće, koja je vojnika morala što bolje prilagoditi terenu na kojem se izvode borbene operacije.

Uočena je također potreba za svakodnevnom, mirnodopskom vojnom odo-



rom, kao i ratnom, koje su se prilično razlikovale u brojnim detaljima. Stoga gotovo sve oružane snage između dva svjetska rata uvode te dvije vrste odora za svoje vojske ili barem za časničke sastave. Časnici, u nekim vojskama i dočasnici, uz svakodnevnu mirnodopsku i ratnu odoru dobivaju i svečanu za izvanredne prigode. Štoviše, u pojedinim se zemljama uz svečane časničke uvode i paradne ili mimoherne odore. Svakodnevne mirnodopske odore u kopnenoj vojsci, a u većem broju zemalja i u ratnom zrakoplovstvu, jednaka su kroja i boje za sve rodove, a pripadnost pojedinom rodu najčešće se označava različitim bojama na pojedinim dijelovima odjeće. Primjerice, njemačka vojska uvodi bluzu s vrpcom na reveru i obrubom naramenica u boji roda: pripadnost pješaštvu označavala je bijela, konjaništvu žuta, a topništву crvena boja, zrakoplovstvo je obilježeno svjetloplavom itd. Tek stasala Crvena armija u SSSR-u ima latice na reverima – pješaštvu crvene,

Australski vojnici tijekom vježbe na plaži oko 1940. godine. Odore su im prilagođene vrućem podneblju i zadržavaju tipične karakteristike zemalja Commonwealtha. Međutim, rasprostranjenost tadašnjih ratnih zona praktički po cijelom svijetu i tijekom više godina tražila je svestranu opremljenost svih uključenih strana



Foto: State Library of South Australia

konjaništvo plave, postrojbe za biološko-kemijsko ratovanje crne, topništvo crvene s crnim obrubom, inženjerija crne s plavim obrubom...

#### TANJURASTE KAPE

U pojedinim oružanim snagama časnici na svakodnevnim odorama nose i metalne simbole pripadnosti rodu vojske, a neke zemlje (npr. Njemačka), prije izbjijanja Drugog svjetskog rata za svoja ratna zrakoplovstva dizajniraju službene odore koje se po boji, kroju i drugim detaljima razlikuju od odora kopnene vojske, dok ratne uglavnom ostaju jednake. Između dva svjetska rata kacige su postale standardni dio ratne opreme vojnika u gotovo svim suvremenim oružanim snagama. Iako su bile različita oblika i dimenzija, zajedničko im je da su uklonjeni ukrasni detalji i kacige postaju isključivo funkcionalan, namjenski dio borbene opreme. U mirnodopskom razdoblju uz svakodnevnu odoru vojnici i časnici nose odgovarajuće kape, koje su kod većine zemalja slične. Kod časnika dobivaju tanjurast oblik gornjeg dijela s obodom, te užim dijelom koji se stavlja na tjeme i (manje ili više izraženim) suncobranom, dok kod vojnika imaju uzak oblik koji se raširi pri stavljanju na glavu, ili imaju stožast oblik s izraženim šiltom. Specifične kape nosila je sovjetska Crvena armija nakon ruskog građanskog rata sve do

#### POSEBNOSTI ZA TENKISTE

Njemačka vojska nakon 1933. uvodi za posade borbenih oklopnih vozila crnu odoru s velikom, podstavljenom, tzv. baskijskom beretkom i cipelama. Boja odore primarno je bila odabrana zbog praktičnih razloga i ne smije se poistovjećivati sa svečanom crnom odorom SS postrojbi. Naime, tenkisti su u tom razdoblju radili iznimno naporno, zbog čega su na odorama nerijetko bile mrlje od goriva, maziva i sl., što se znatno manje uočava na crnoj tkanini. Glavna svrha velike i dobro podstavljenе beretke bila je zaštita glave članova posade borbenog vozila. Konkretnije, tenkistima standardna kaciga nije bila potrebna jer su zaštićeni oklopom svojeg borbenog vozila, dapače, zbog dimenzija i oblika mogla im je samo smetati. Međutim, mogućnost udara glavom o instrumente ili tijelo tenka bila je itekako velika, zbog čega je posadi trebala zaštita od takvih udaraca, a upravo tomu trebala je poslužiti spomenuta beretka. Ratna praksa poslije je pokazala potrebu za boljom zaštitom tenkovskih posada pa je njemačka vojska počela eksperimentirati s različitim oblicima zaštite za glavu i vrat. Zanimljiv prototip bila je *kapa od isprepletenih traka* debelog filca, unutar koje je postavljen amortizacijski sklop gotovo jednak onom na pješačkim Stahlhelm kacigama, ali taj oblik zaštite nikad nije korišten u većoj mjeri. Slično njemačkim, i sovjetski su tenkisti od samog početka imali teškoće sa zaštitom glave zbog vrlo grubih tehničkih i voznih svojstava njihovih tenkova. Vrlo rano konstruirana je platnena zaštitna kapa s rebrastim ojačanjima koja su služila kao amortizeri udaraca. U zimskim uvjetima ta su se pokrivala za glavu mogla dodatno opremati krznenim navlakama, što ih je činilo prilično udobnim za nošenje. Sovjetske tenkovske posade stoga su rado koristile svoje kacige, nazvane poslije šljemofoni, kako bi se naglasila njihova zaštitna uloga i mogućnost korištenja ugrađenog sustava veze. No, za razliku od njemačkih tenkista, sovjetski su nosili standardnu odoru svoje kopnene vojske.



Foto: Bundesarchiv via Wikimedia Commons

Pripadnici njemačkih oklopnih postrojbi na sovjetskom bojištu u tenku Panzer IV (gore) i borbenom oklopnom vozilu Sd.Kfz. 251. Kako tenkisti nisu nosili kacige, velik im je problem u tadašnjim vozilima bila zaštita glave

## PODLISTAK

**ZAHTEVI PADOBRANACA**

Veće promjene dizajna vojnih odora i opreme netom prije i tijekom Drugog svjetskog rata zabilježene su jedino kod novog roda vojske – padobranaca. Razmjerno brzo pokazalo se kako zbog specifičnosti transporta i borbenih djelovanja moraju imati posebno prilagođenu odor i opremu, kao i naoružanje. Naime, standardna pješačka odjeća, oprema i streljačko naoružanje između dva svjetska rata definitivno nisu bili prilagođeni potrebama padobranaca, specifičnostima prijevoza zrakoplovima i skoku. Uobičajena vojnička odora imala je niz poruba, gumba, našivaka i sl., koji su mogli zapinjati u skućenom prostoru zrakoplova ili smetati pri skoku, zbog

čega se padobranci opremaju jednodijelnim kombinezonima sa što manje detalja, ali dosta džepova u koje se mogla rasporediti veća količina različite opreme. Osim toga, nosili su ranac prilagođen za desantiranje te uprtače na koje se mogla zakvačiti dodatna oprema. Razvija se i odgovarajuća obuća prilagođena opterećenjima koja noge trpe pri skoku. Obuću su obično činile kratke čizme ili visoke cipele koje su čvrsto podupirale skočne zglobove kako bi olakšale doskok, a prilikom skoka korišteni su štitnici za koljena koji su se skidali odmah nakon prizemljenja. Opremu su dopunjavale debele kožnate rukavice. Kacige padobranskih postrojbi morale su biti manje i lakše, bez oboda, kako ne bi zapinjale u dijelove padobrana i druge opreme te s čvrstim unutarnjim trakama i sustavom amortizacije koji je štitio i bradu. Većina oružanih snaga svoje je standardne kacige prilagođavala potrebama padobranksih snaga (kao npr. Njemačka svoj Stahlhelm), ali u pojedinim slučajevima (npr. u Velikoj Britaniji), takve prilagodbe nisu bile moguće zbog konstrukcijskih značajki kacige (u britanskom slučaju kacige Brodie), pa je bilo nužno stvoriti potpuno nov model, prilagođen za padobranske postrojbe.



Američki padobranci provjeravaju opremu uoči ukrcavanja u avion tijekom vježbe negdje u Velikoj Britaniji. Zanimljive su kamuflažno obojene kacige

1940. godine. Bile su izrađene od sivog pusta (filca), šiljaste na tjemenu, s malim suncobranom i velikom crvenom zvjezdom petokrakom na čeonom dijelu (tzv. buđonjovka).

**KAMUFLAŽA ILI NE?**

Drugi svjetski rat većina je oružanih snaga ušla s razmjerno malo izmijenjenim odorama. Međutim, vojske SAD-a i Francuske uvode otvorene bluze s reverima, čime se povećala udobnost te pokretljivost vrata. Na početku rata odore većine oružanih snaga bile su jednobojne, s prevladavajućim sivim, zelenkastim i zemljanim (kaki) tonovima,



Austrougarska ophodnja na skijama na talijanskom bojištu tijekom Prvog svjetskog rata. Preko odora nose jednostavne bijele platnene navlake



Kamufliranje američkih vojnika uoči operacije Overlord. Prikrivne odore tada još nisu bile popularno rješenje

ali tijekom rata počinju se sve više koristiti i kamuflažne odore različitih šara. Pozitivan utjecaj kamuflažnih boja i različitih nepravilnih shema uočen je još tijekom Prvog svjetskog rata, kad su se uvelike primjenjivale u tzv. operativnom (taktičkom) prikrivanju postrojbi i teže ratne tehnike. Prve kamuflažne odore, ako se uopće tako mogu nazvati, koristile su talijanske planinske postrojbe na talijanskom bojištu, a ubrzo nakon njih i austrougarske. Sastojale su se od jednostavnih bijelih platnenih dijelova koji su se navlačili preko odore u zimsko vrijeme i na snijegom prekrivenom zemljištu. U drugom dijelu rata taj su oblik zimskog prikrivanja počeli koristiti i francuski alpski lovci u Vogeziima. Nakon Prvog svjetskog rata talijanska vojska prva 1929. primjenjuje kamuflažni uzorak različitih boja na platnu za šatore kojima oprema svoje postrojbe. Već u lipnju iduće godine njemačka vojska naručuje izradu kamuflažnih šatorskih krila, vjerojatno po talijanskom uzoru, koja su bila i svojevrnsna zaštita od kiše jer su se mogla nositi poput ponča. To šatorsko krilo dobilo je naziv Zeltbahn 31 (po godini uvođenja u operativnu uporabu), a kamuflažnu šaru činili su smeđi i zeleni geometrijski uzorci na svjetlosmedoj (oker) podlozi, preko kojih su mjestimično bile povučene zelene, tzv. kišne crte (*Splitter* uzorak).

#### ODBACIVANJE NA PACIFIKU

Od 1941. njemačke zračno-desantne snage uvođe za svoje padobrance kombinezone s jednakim *Splitter* uzorkom, koji su prvi put korišteni prilikom desanta na Kretu. U međuvremenu, neovisno o Wehrmachtu, maskirne uzorce za svoje postrojbe razvija i zloglasni Waffen-SS, koji umjesto geometrijskih oblika za osnovicu uzima stilizirani otisk lista. Waffen-SS prvi je put kamuflažne odore korišto na manevrima 1937. godine (jesenski uzorak). Nakon

tog vježbovnog ciklusa zaključeno je da bi korištenje kamuflažnih odora prilagođenih zemljištu i vremenskim uvjetima moglo za 15 posto smanjiti gubitke u stvarnim borbenim uvjetima. Ubrzo nakon tih manevara počela je za potrebe Waffen-SS-a izrada kamuflažnih tunika koje su imale dva lica i dvije kamuflažne sheme, ljetnu i jesensku, a navlačile su se preko gornjeg dijela odore (hlače nisu imale kamuflažnu navlaku). Nakon njemačke vojske, kamuflažni uzorak počinju koristiti i američke mornaričko-desantne snage na Pacifiku. Kamuflažna navlaka pokazala se nepraktičnom za ratovanje u tropskim uvjetima pa su je američki marinci masovno odbacivali, zadržavajući samo navlaku za kacigu, koja je uspješno *razbijala* njezinu prepoznatljivu formu i otklanjala metalni odbljesak.

#### OPASNE SNAJPERISTICE

Crvena armija razvila je za potrebe svojih snajperista i izvidnika dvobojni jednodijelni kombinezoni, koji su karakterizirale velike tamnosmeđe-tamnozelene mrlje *mekih* linija na oker podlozi. Kombinezon je bio vrlo širok, s dosta nabora, kako bi i na taj način *razbio* figuru. Kao svojevrstan kuriozitet može se navesti da su te kamuflažne kombinezone rado koristile sovjetske snajperistice, puno više nego muškarci. Teško je zaključiti je li to pridonijelo njihovoj respektabilnoj učinkovitosti tijekom Drugog svjetskog rata, zato što se o tome nikad nisu provele odgovarajuće analize (ili nisu publicirane). Činjenica je da su sovjetske snajperistice bile itekako učinkovite: npr. najuspješnija od njih, Ljudmila Mihajlovna Pavličenko (1916. – 1974.), potvrđeno je likvidirala 309 protivničkih vojnika i časnika.

Legendarna sovjetska snajperistica Ljudmila Pavličenko



CRTICE IZ HRVATSKE POVIJESTI



Pogled na Rijeku i Kvarner s Trsatske gradine. U prvom je planu kaštel, koji se prvi put spominje davne 1288. godine

# RIJEČKA KRPIĆA

Hrvatsko-ugarskom nagodbom iz 1868. status Rijeke s lukom i pripadajućim kotarom trebao je neko vrijeme ostati neriješen. Međutim, ugarska strana uspjela je vještom manipulacijom iznuditi od kralja Franje Josipa I. da Rijeka formalno-pravno postane poseban teritorij unutar ugarskog dijela Monarhije

**TEKST**  
Josip Buljan

**FOTO**  
Turistička zajedница  
Grada Rijeke

Austrija je porazom u ratu protiv Pruske 1866. potpuno izgubila prevlast u Njemačkom savezu pa je dominacija iz ruku vladarske kuće Habsburg prešla u ruke Hohenzollerna. Caru Franji Josipu I. (1830. – 1916.) bilo je jasno da mora što prije urediti odnose u Monarhiji želi li zadržati stabilnost. Mađari su već prije rata s Pruskom počeli pregovore s Austrijom s ciljem priznavanja ugarske državnopravnosti, da bi se oni konačno konkretizirali u svibnju 1867. godine. Tad su car i mađarsko izaslanstvo na čelu s Ferenczom Deákom (1803. – 1876.) potpisali Austro-ugarsku nagodbu. Njom

je zemlja dobila ime Austro-Ugarska Monarhija i podijeljena je u "kraljevine i zemlje zastupane u Carevinskom vijeću" i u "zemlje ugarske krune", dakle, praktički na austrijski i ugarski dio. Zajednički im je bio vladar, koji se zasebno krunio za svaki dio Monarhije, vojska, vanjski poslovi i uz to vezane financije, dok je svaka cjelina imala zaseban ustav i tijela državne vlasti. Hrvatske su se zemlje Nagodbom naš-

le u vrlo nepovoljnom položaju: Hrvatska i Slavonija pripale su ugarskom, a Dalmacija i Istra austrijskom dijelu Monarhije.

### ZAJEDNIČKI PRITISAK

Propale su i namjere dijela hrvatske politike o sklapanju dogovora s Austrijom prije negoli se ona nagodi s Ugarskom. Austrija je ostavila Hrvatsku da se samostalno nagodi s Ugarskom i tako riješi državnopravne odnose, koji među njima, formalno i pravno, nisu postojali još od 1848. godine. Početne pozicije uoči pregovora bile su više nego jasne. Mađari su zagovarali cijelovitost Kraljevine Ugarske u kojoj bi Hrvati imali tek osjetnu pokrajinsku autonomiju. Hrvatska strana na čelu s biskupom i prvakom Narodne stranke Josipom Jurjem Strossmayerom (1815. – 1905.) željela je širu autonomiju s elementima državnosti. Budući da pitanje odnosa Ugarske i Hrvatske nije bilo uređeno, Hrvatski sabor nije uputio poslanike u Ugarski sabor 8. lipnja 1867. na krunidbu Franje Josipa I. za hrvatsko-ugarskog kralja. Takav razvoj događaja još je više ujedinio bečki i peštanski dvor u pritisku na Hrvatsku da što prije riješi pitanje državnopravnih odnosa s Ugarskom. Sabor je uskoro raspušten, a ban Josip Šokčević (1811. – 1896.) podnio je ostavku na mjesto namjesnika banske časti, smatrajući da je Austrija izigrala Hrvatsku isključivši je iz svih pregovora o novom ustrojstvu Monarhije.

### NEPOVOLJAN DOGOVOR

Mađari su iskoristili priliku i na bansko mjesto instalirali unionista Levina Raucha (1819. – 1890.), koji se zalagao za jače kontakte s Ugarskom. Krajem 1867., uz pomoć ugarske vlade, Rauch je agresivno proveo izbore za Hrvatski sabor na kojima su premoćno pobijedili unionisti. Tako je potpuno otklonjena mogućnost da s ugarskom vladom pregovara Narodna stranka, zbog čega su njezini zastupnici istupili iz novoformiranog sabora. Ostavši bez oporbe, unionisti su već 1868. godine s ugarskom vladom sklopili Hrvatsko-ugarsku nagodbu. Njom su Hrvatska i Slavonija dobile autonomiju u unutarnjim poslovima, pravosudu i bogoštovljju. Ugarska strana priznala je Hrvatima status političkog naroda unutar državne zajednice i teritorijalnu cijelovitost hrvatskih zemalja te se obvezala da će poraditi na njihovu ujedinjenju. U praksi to nije bilo moguće jer je Dalmacija bila pod Austrijom. Loše strane Nagodbe očitovalе su se u finansijskoj ovisnosti Hrvatske o Ugarskoj te podređenosti hrvatskog bana ugarskom ministru predsjedniku, na čiji ga je prijedlog vladar birao. Fiktivnu je ulogu u rješavanju zajedničkih odnosa s Austrijom imalo i pteročlano hrvatsko izaslanstvo, zato što je i njega birao Ugarski sabor.

### TERITORIJALNI PREUSTROJI

Tijekom sklapanja Nagodbe otvoreno je ostalo pitanje određivanja pripadnosti Rijeke s njezinom lukom i pripadajućim kotarom pa je odlučeno da će se ono rješavati naknadno. Rijeka je još od XVIII. stoljeća zbog povoljnog geografskog položaja bila u fokusu ugarskog interesa i kapitala kao izlaz na more i važna trgovačka i prometna luka. Grad je svoj autonomni status mogao zahvaliti caru Karlu VI. (1685. – 1740.), koji ga je 1719. godine proglašio slobodnom carskom lukom. Također, carica Marija Terezija (1717. – 1780.), izuzela je 1776. u sklopu teritorijalnog preustroja države Rijeku

iz Austrijskog primorja, kojem je pripadala od 1748., i priključila je novoosnovanoj Severinskoj županiji. Ipak, svega tri godine poslije posebnom poveljom izdvojila je Rijeku iz Banske Hrvatske te je kao Corpus Separatum (zasebno tijelo) pridružila izravno ugarskoj Kruni svetog Stjepana. Njezin sin car Josip II. (1741. – 1790.), ukinuo je 1786. godine prilikom novih administrativnih promjena Severinsku županiju te Rijeku i njezin kotar stavio pod jedinicu Ugarskog primorja. Nakon kratkog dolaska pod Napoleonovu vlast u sklopu Ilirske pokrajine (1809. – 1813.), Rijeka je sve do Mađarske revolucije 1848. imala nejasan status u sklopu Kraljevine Ilirije, administrativne jedinice pod upravom bečkog dvora.

### NAKNADNI PREGOVORI?

Kad je u jeku protuhabsburških pobuna u Mađarskoj izbila revolucija, Hrvatski sabor raskinuo je 1848. odnose s Ugarskom. Banska vojska ušla je 31. kolovoza 1848. u Rijeku te je zajedno s cijelim Ugarskim primorjem stavila pod upravu Banske Hrvatske. Konačno je krajem godine ban Josip Jelačić (1801. – 1859.) postao guverner Rijeke. Takav status Rijeke je imala sve do prednagodbenog vremena, kad su vodeće gradske mađaronske strukture krenule u misiju izuzeća grada iz uprave Banske Hrvatske s ciljem stavljanja pod neposrednu upravu Pešte. Usprkos tomu što je Hrvatsko-ugarskom nagodbom 1868. dogovoren da će se o statusu Rijeke pregovarati naknadno, ugarska je strana izigrala dogovor. Ugarski sabor je, naime, prihvatio tekst Nagodbe, uz dodatak na paragraf 66., u kojem je pisalo da Rijeka s lukom i kotarom pripada izravno Ugarskoj. Hrvatski sabor još prije je izglasao prihvatanje teksta Nagodbe, međutim, u njemu je, za razliku od ugarskog teksta, pitanje Rijeke ostalo neriješeno. Franji Josipu I. poslan je tekst na potvrdu, s molbom da prizna zakonito pravo Hrvatske nad Rijekom.

### DRSKA POLITIČKA INTRIGA

U međuvremenu je ugarska strana na čelu s predsjednikom vlade Gyulom Andrásym, starijim (1823. – 1890.), odigrala pravi politički igrokaz. Brzojavom je vladaru, koji je već prihvatio hrvatski tekst Nagodbe, poručila da će cijeli dokument prihvati samo pod uvjetom da Rijeka s lukom i pripadajućim kotarom neposredno dođe pod ugarsku vlast. Čuvajući dinastičke interese, Franjo Josip I. pristao je na mađarski ultimatum. Kako bi se hrvatski izvornik Nagodbe izjednačio s ugarskim na mjestu gdje se spominje Rijeka, hrvatski činovnik u Dvorskoj kancelariji u Beču Stanko Bogut prilijepio je papiri s novim člankom 66. prema kojem Rijeka pripada Ugarskoj. Nakon toga je kraljev akt potpisán i upućen Hrvatskom saboru, koji ga je prihvatio misleći da je riječ o izvornom tekstu koji je prihvачen i poslan kralju. Taj politički presedan ostao je upamćen pod nazivom riječka krpica. Zbog burnih reakcija hrvatske oporbe na tu drsku političku intrigu, Riječkim provizorijem iz 1870. odlučeno je da će Hrvatski sabor prihvati privremenu upravu ugarske ili zajedničke vlade nad gradom, ali samo pod uvjetom da se u idućem razdoblju raspravlja o novom rješenju riječkog pitanja. Zbog nemogućnosti sporazuma hrvatske i ugarske strane, položaj Rijeke nije reguliran sve do raspada Austro-Ugarske Monarhije 1918. godine.

DOMOVINSKI RAT

# IZVORI O DJELOVANJU JNA I SRPSKIH POSTROJBИ У ЛИЦИ ПРОТИВ РЕПУБЛИКЕ HRVATSKE, 1991.-1992.

(XI. DIO)

**TEKST**dr. sc. Ante Nazor,  
ravnatelj Centra

Osim podataka iz "Dnevnika rada Organa bezbednosti 9. korpusa JNA", o oružanom sukobu između hrvatske policije i srpskih ekstremista u Nacionalnom parku Plitvička jezera 31. ožujka 1991. i reakcijama snaga JNA na taj sukob, kao i na osnivanje Policijske postaje MUP-a RH na Plitvicama govore i drugi izvori JNA. Neki od tih izvora upozoravaju na miješanje Srbije u događaje u Hrvatskoj te na nezadovoljstvo lokalnog srpskog stanovništva, ali i dijela zapovjednog kadra JNA na "terenu Plitvica", s nekim odlukama zapovjednika JNA na tom području. Također, svjedoče o stvaranju negativne percepcije prema legalnim snagama MUP-a RH.

Primjerice, u Informaciji Komande 5. vojne oblasti JNA podređenim postrojbama, od 2. travnja 1991., o složenoj sigurnosnoj situaciji nakon događaja na Plitvičkim jezerima te pojačavanju jedinica JNA na

# HRVATSKI MEMORIJALNO-DOKUMENTACIJSKI CENTAR DOMOVINSKOG RATA U SURADNJI S HRVATSKIM VOJNIKOM OBJAVLJUJE AUTENTIČNE DOKUMENTE I MEMOARSKO GRADIVO VEZANO UZ DOMOVINSKI RAT

tom području mehaniziranim i oklopnim snagama iz drugih garnizona 1. i 5. vojne oblasti JNA, među ostalim, navedeno je:

*Stanje na teritoriji Republike Hrvatske je sve složenije i teže, a neke odluke organa vlasti na svim nivoima još više usložavaju političko-bezbednosnu situaciju. Današnje zasedanje Narodne skupštine Srbije i Skupštine Vojvodine, verovatno će još više iskomplicirati situaciju jer se očekuje usvajanje pojedinih odluka kojima se narušava teritorijalni integritet Hrvatske.*

Sve ovo, kao i činjenica da će se pored službenih organa R. Hrvatske oglasiti i stranke sa svojim vriđenjima i zahtevima koji mogu biti veoma radikalni i nerazumni, može stvoriti još veći jaz u međunarodnim odnosima koji u određenom trenutku mogu prerasti u otvoreni oružani sukob.

Iz tog razloga u toku 1. 4. angažovane snage 5. VO u širem rejonu Plitvičkih jezera ojačane su mehanizovanim i oklopnim sastavima iz drugih garnizona sa teritorije 1. i 5. vojne oblasti.

Ostvaren je kontakt sa Ministarstvom MUP R. Hrvatske i prema datim podacima realizuje se Naredba Predsedništva SFRJ o povlačenju specijalnih snaga MUP-a. Mada u toku 1. 4. na kriznom području nije bilo većih incidenata, stanje i dalje složeno sa tendencijom pogoršanja posebno u Titovoj Korenici, Ličkom Osiku i Buniću. Jedinice locirane na široj teritoriji Like uspešno izvršavaju svoje zadatke. Štab kontaktira sa DPZ (društveno-političkim zajednicama) na teritoriji i brzo reagira na nade mogućih incidenata u nastojanju da se održi mir, izbegnu sukobi i nađu rešenja mernim putem. Sredstva informisanja šire razne dezinformacije o JNA, a posebno prema jedinicama koje su angažovane na kriznom području. U vezi sa tim potrebno je svakodnevno informisanje sastava u duhu odluka Predsedništva SFRJ i Naređenja SSNO i ove komande.

Moralno stanje u jedinicama i privremenim sastavima na Plitvicama je veoma dobro i kroz svakodnevne aktivnosti treba raditi na njegovom jačanju. Red i disciplina su osnov celokupnog stanja te iz tog razloga angažovati sve subjekte na stvaranju uslova za besprekorno funkcionisanje vojne organizacije i unapređenje reda i discipline u našim sastavima. Realizacijom informisanja otklanjati eventualne pojave straha i malodušnosti kod pojedinaca. Sa informacijom upoznati starešine i GL (građanska lica), a izvodno i vojnike (HR-HMDCDR, 116., kut. 23).

Jednako tako, obavještajno izvješće "Odelenja bezbednosti IKM-a 5. vojne oblasti JNA", upućeno istog dana "Organu bezbjednosti Komande RV-a i PVO-a u Zagrebu" i "Komande RV-a i PVO-a JNA u Zemunu", osim o događajima na Plitvicama 1. travnja 1991., govori i o neslaganju JNA i građana srpske nacionalnosti s postupcima generala Ivana Štimca, zapovjednika jedinica JNA na tom području. Sinoć je uz suglasnost generala Ivana Štimca na Plitvicama formirana policijska stanica vezana za Gospić i njihovu Policijsku upravu. Generalu je saopšteno da će se formirati PS, da će se dovesti 80 policajaca iz Gospića, a da će ujutro /02. 04. 1991. god./ biti otpušteno drugih 80 policajaca sa Plitvice. General je rekao da mogu formirati, a da ga samo izveste. Uvlačenje JNA u zaštitu formiranja PS je izazvalo šok kod prisutnih starešina. Generalu je predviđeno da će ubrzo stići reakcija iz Titove Korenice i da je cilj ove operacije upravo formiranje PU. Jedinice 379. OKBR. su dobile u toku noći zadatak da zaposedu položaje na Prijekoju i raskrsnici Titova Korenica - Plitvice - Ličko Petrovo Selo, da u slučaju da ih napadnu građani Titove Korenice prvo pucaju u vazduh, a zatim ako se ne povuku da otvore vatru na napadače. Ovo naređenje je primljeno sa sumnjom u ispravnost poteza naredbodavaca, ali je izvršeno.

Raspoloženje kod rukovodećeg sastava JNA na terenu Plitvice je čuđenje kakvi se potezi povlače i kako se na njih odgovara, šta je stvarni zadatak jedinica? Zaštita naroda ili interesa MUP-a Republike Hrvatske? Javljuju se zahtevi da se snage MUP-a silom isteraju iz Plitvice i nade povoljnije rešenje za obe strane. Ukoliko ne dođe do promene stanja i poteza na ovom terenu, moglo bi doći do okupljanja građana srpske nacionalnosti i manifestacija protiv JNA.

U toku noći su meštani sela Jezerce, Ličko Petrovo Selo iselili žene i djecu iz sela i poslali ih u Bihać, Titovu Korenicu i u kuće bliže kasarni Željava. Očekuju da ih u toku noći posete snage MUP-a i otpočnu hapšenja i eventualno uzimanje talaca u sukobu sa JNA. Teško ih pogoda hapšenje Srba na Grabovcu, gdje oni znaju da je uhapšeno između 8-10 muškaraca i to onih koji su glasali za SAO Krajinu. Navodno da MUP-ovci poseduju spiskove građana koje treba hapsiti. Prisutna je psihoza revolta prema JNA zbog spore akcije, a potom i poteza generala Štimca. Otvoreno se traži da im se isporuči oružje jer 'više nisu sigurni u čije ruke će to oružje pasti'.

DOMOVINSKI RAT

Borovo Selo nadomak Vukovara od 2. svibnja 1991. na poseban je način upisano u mapi prijelomnih događaja hrvatske novije povijesti i Domovinskog rata. U akciji spašavanja dvojice svojih kolega, koje su u noći s 1. na 2. svibnja tijekom redovite policijske ophodnje zarobili pripadnici pobunjenih srpskih paravojnih postrojbi, 2. svibnja ubijeno je, a zatim i masakrirano 12 hrvatskih redarstvenika, pripadnika Specijalne jedinice policije Vinkovci, dok je 21 ranjen

# SJEĆANJE NA 12 POGINULIH HRVATSKIH POLICAJACA U BOROVU SELU

Za mnoge je upravo događaj u Borovu Selu 1991. godine bio trenutak bolne spoznaje i suočavanja s činjenicama: rat nije nešto daleko, nekome drugome – rat je počeo, tu je, svima nama je, pomaljala glavu i kesi nam se u lice svojom izopačenošću i užasom. Nakon Kravog Uskrsa na Plitvicama i pogibije Josipa Jovića, prvog hrvatskog smrtno stradalog branitelja u Domovinskom ratu, pogibija 12 policajaca u Borovu Selu bila je uvod u godine tragičnih događaja tijekom rata u Hrvatskoj, u nizove imena, sudbina i života ljudi od Vukovara do Dubrovnika zaustavljenih u borbi za oslobođanje domovine.

**TEKST**

Lada Puljizević

**FOTO**

Tomislav Brandt

**KRONOLOGIJA DOGAĐANJA**

Tijekom redovne ophodnje MUP-ova policijska patrola je 1. svibnja 1991. namjeravala skinuti srpsku zastavu izvješenu na ulazu u Borovo Selo. U tome ih zaustavljaju srpski pobunjenici koji ubijaju dvojicu hrvatskih policajaca, dok su dvojica ranjena. Nakon brojnih pokušaja pregovora načelnika osječke policijske uprave Josipa Reihl-Kira i načelnika vinkovačke policijske uprave Josipa Džaje s Vukašinom Šoškočaninom, vodom pobunjenih srpskih ekstremista u Borovu Selu, te neuspjeha pregovora, donesena je odluka da hrvatske policijske snage kreću na mjesto događaja. Tako sljedećeg dana u pokušaj oslobođanja dvojice zarobljenih kolega kreće 30-ak pripadnika MUP-ovih policijskih snaga transportiranih autobusom.

Autobus je ušao u selo, ali ondje su ih, pripremivši zasjedu, čekali pripadnici pobunjenih srpskih snaga. Premda je komandant domaćim pobunjenim Srbima organiziranim u





TO Borovo Selo bio Vukašin Šoškoćanin, stvarni nalogodavci, organizatori i logističari zločina bili su Komanda JNA, odnosno Vojna linija MUP-a Srbije.

Hrvatski policajci 2. svibnja ušli su i stigli nedaleko od centra Borova Sela, do kafića "San Marino", te su se kretali prema zgradi Mjesne zajednice i ambulante. U središtu sela na njih je otvorena vatrica iz pušaka i snajpera s prigušivačem te tromblonskim protupješačkim minama. Ondje, pogoden snajperom, smrtno stradava Stipe Bošnjak, zapovjednik hrvatskih policajaca. Napadnuti policajci uspijevaju se snaći, organiziraju obranu i traže pomoć koja prema njima kreće iz Vinkovaca i Osijeka. Osječka jedinica, krećući se iz smjera Dalja, nije uspjela ući u selo zbog unaprijed postavljenih barikada, dok je vinkovačka ušla i upala u zasjedu. Borbe su trajale nešto manje od tri sata, hrvatski policajci su ginuli, sve više ih je bilo ranjenih, dehidriranih, bili su opkoljeni i morali su se predati neprijatelju koji ih je takve psihički i fizički maltretirao. Kasno poslijepodne u selo je ušla

kolona od sedam oklopnih transporteru 12. brigade JNA koja je, kako su to oni tada isticali, trebala stati između sukobljenih strana i napraviti tampon-zonu te prekinuti sukob. Prema iskazima svjedočaka događaja, iz jednog od tih transporteru otvorena je vatrica na hrvatske policajce, a za transporterima su hodali naoružani srpski civili.

Kad je vrat rakačno obustavljen, pripadnicima MUP-a Hrvatske dopušteno je u transporterima JNA iz Borova Sela iznijeti ranjene i poginule kolege, ali im nije dopušteno provesti istragu u selu. Dvojica prethodne noći zarobljenih hrvatskih policajaca prebačena su tijekom borbi u Novi Sad, ali još su iste noći vraćena u Osijek. Tadašnje Vojno tužiteljstvo u Osijeku podnijelo je 1992. godine optužnice protiv 51 osobe koja je sudjelovala u masakru u Borovu Selu. Nekoliko mjeseci poslije done-

sena je presuda kojom je deset osoba proglašeno krivima u odsutnosti, no 1998. godine Županijski sud u Osijeku donosi rješenje o obustavi postupka izvršenja kazni pozivajući se na Zakon o općem oprostu iz 1996. godine.

Pripadnici Specijalne jedinice policije Vinkovci koji su ubijeni i masakrirani 2. svibnja 1991. u Borovu Selu: Mladen Čatić (Županja, 1971.), Željko Hrala (Ivankovo, 1968.), Janko Čović (Ivankovo, 1965.), Marinko Petrušić (Tovarnik, 1966.), Luka Crnković (Otok, 1970.), Ivica Vučić (Vinkovci, 1961.), Zoran Grašić (Otok, 1969.), Zdenko Perica (Nuštar, 1965.), Mladen Šarić (Novi Jankovci, 1965.), Josip Culej (Jarmina, 1966.), Antun Grbavac (Nijemci, 1961.), Stipan Bošnjak (Nuštar, 1955.).

## RAZVOJ ODORA ORUŽANIH SNAGA REPUBLIKE HRVATSKE

**Pripadnici SUP-a SRH u ljetnoj odori i s naljepnicama na kapama tijekom zamjene zastave 25. srpnja 1990. na Trgu sv. Marka**

Nove oznake pripadnosti Republičkom sekretarijatu za unutrašnje poslove izrađene su na mjedenoj pozlaćenoj pozadini oznake milicije s koje je skinuta zvijezda petokraka, a na njezino mjesto pričvršćen stilizirani grb Hrvatske, znatno drukčiji od današnjeg



Izvor: TV kalendar

# PRVO HRVATSKO ZNAKOVLJE PРИПАДНОСТИ

TEKST

Marin Sabolović

Izmjene službenog znakovlja Republičkog sekretarijata za unutrašnje poslove SR Hrvatske 1990. godine donijele su i izmjenu oznake pripadnosti za kapu. Ta je izmjena jedna od zanimljivijih tijekom nastanka prvih hrvatskih oružanih formacija. Prijelazno vrijeme zapravo je bilo vrijeme improvizacija u svakom obliku, pa tako i u uvođenju novog znakovlja. Stoga je prva oznaka pripadnosti hrvatskim

**Kapa ljetne odore  
SUP-a SRH s  
improviziranom  
oznakom pripadnosti  
nastalom  
kombinacijom oznake  
milicije i novog  
stiliziranog grba**



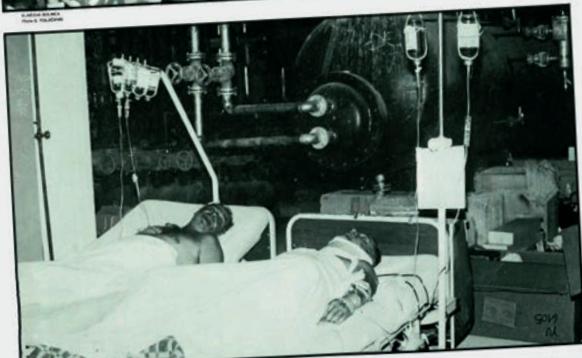
Izvor: TV kalendar

oružanim formacijama zapravo naljepnica koja je sadržavala povijesni hrvatski grb s naizmjeničnim bijelo-crvenim kvadratima. Oznaka je korištena u srpnju 1990. na svečanosti zamjene zastava ispred zgrade Sabora. Zanimljivo, u kolovozu te godine, prilikom postrojavanja polaznika tečaja Priy hrvatski redarstvenik u Obrazovnom centru RSUP-a u Zagrebu, pripadnici policije nisu nosili nikakva obilježja, čak ni naljepnice, no već u idućim danima pojavljuje se prva metalna oznaka pripadnosti hrvatskoj policiji. Izrađena je na temelju milicijske oznake, a improvizaciju su osmisili djelatnici IKOM-a, poslije vodećeg proizvodača oznaka hrvatskih oružanih formacija. S metalne podloge oznake milicije skinuta je emajlirana zvijezda petokraka te je na njezinu mjesto stavljen emajlirani hrvatski grb. Grb je sadržavao stilizirani prikaz povijesnog grba s naizmjeničnim crvenim i bijelim kvadratima sa stiliziranim pleterom zlatne boje u vodoravnom položaju položenim iznad šahovnice. Ta oznaka policijskih snaga prva je službena metalna oznaka u Hrvatskoj. Zanimljiva su i događanja oko same izvedbe stiliziranog grba, koji će poslije postati grb Hrvatske Republike Herceg Bosne. Kako je vrlo brzo uvedena nova oznaka policije, bez improvizacije i kombinacije s drugim oznakama, ostali su viškovi dodatka sa stiliziranim grbom korišteni na prvim oznakama. Tijekom 1992. poslani su u Bosnu i Hercegovinu i te su oznake postale službene oznake Hrvatskog vijeća obrane, a stilizirana izvedba grba i službeni grb Hrvatske Republike Herceg Bosne. Postat će i dio zastave koja je i danas u službenoj uporabi u BiH kao zastava nekih županija/kantona i zastava hrvatskog naroda u BiH. Međutim, ne treba zaboraviti, to je izvorno oznaka RSUP-a SRH i dio prve službene odore hrvatskih oružanih formacija.

Dječja bolnica u Klaićevoj ulici u Zagrebu 3. svibnja 1995. izravno je pogodjena. Od kasetnih bombi i njihovih projektila "zvončića" tад su ranjene 53 osobe, a jedna je poginula

TEKST  
Lada Pušizević

# BOLNICE NA NIŠANU



**HOSPITALS AND PATIENTS A FAVOURITE TARGET.  
PATIENTS SHELTER IN HOSPITAL BOILER ROOMS  
AND BASEMENTS.**

THE AGGRESSORS ARE SERBIA AND THE YUGO COMMUNIST ARMY.

CROATIAN INFORMATION CENTRE  
Foto: HRVATSKA TISKARA, d.o.o. ZAGREB

18.

Kad je 2. i 3. svibnja 1995., u ime osvete i odmazde za gubitke pretrpljene u vojno-redarstvenoj operaciji Bljesak, srpska vojska odlučila svoje artiljerijske ciljnice usmjeriti prema hrvatskim gradovima Karlovcu, Sisku i Zagrebu i njihovim civilima, jedna od njihovih meta bila je i Klinika za dječje bolesti u Klaićevoj ulici u Zagrebu. U toj je bolnici tijekom Domovinskog rata zbrinuto i obrađeno 213 djece iz cijele Hrvatske, koja su u najvećem broju bila žrtve neprijateljskog granatiranja i razaranja civilnih ciljeva.

Prema zapovijedi vođe srpskih pobunjenika Mile Martića, dječja bolnica je 3. svibnja izravno pogodjena. Od kasetnih bombi i njihovih projektila "zvončića" tад su ranjene 53 osobe, a jedna je poginula. Tijekom oba dana napada u Zagrebu je poginulo sedmero, a ranjeno je 176 građana. Uz dječju bolnicu, pogodjena je i Akademija dramske umjetnosti, gimnazija u Križanićevoj ulici, Hrvatsko narodno kazalište i niz drugih zgrada u tom dijelu Zagreba.

Nije to bilo prvi put da su srpski pobunjenici i JNA tijekom Domovinskog rata promišljeno i sustavno gađali bolnice – bolnice u Vukovaru, Osijeku, Slavonskom Brodu, Hrvatskoj Kostajnici, Daruvaru, Pakracu, Lipiku, Novoj Gradiški, Vinkovcima, Sisku, Karlovcu, Gospicu, Zadru, Dubrovniku. Bolnice su bile redovite mete.

Jedan od ratnih plakata iz serije "HELP! STOP THE WAR IN CROATIA" s dvije crno-bijele fotografije pred oči javnosti izvlači trenutak tadašnje hrvatske stvarnosti: ranjene smještene u bolničke podrumе i kotlovnice. Na prvoj fotografiji, čiji je autor E. Poljičanin, detalj je užasa iz zagrebačke dječje bolnice, dok druga fotografija prikazuje kadar iz ratne bolnice u Osijeku. Obje fotografije s tog plakata, koji se nalazi u fundusu Vojnog muzeja MORH-a, zaokružuju crvenim slovima u dnu otisnut tekst na engleskom jeziku: "BOLNICE I BOLESNICI SU OMILJENA META. BOLESNICI SE SKLANJAJU U BOLNIČKE KOTLOVNICE I PODRUME" (HOSPITALS AND PATIENTS A FAVOURITE TARGET. PATIENTS SHELTER IN HOSPITAL BOILER ROOMS AND BASEMENTS.)



REPUBLIKA HRVATSKA  
MINISTARSTVO OBRANE  
UPRAVA ZA LJUDSKE POTENCIJALE

Temeljem članka 27. stavka 3. Zakona o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske (Narodne novine, broj 73/13, 75/15, 50/16, 30/18 i 125/19) i točke II. Odluke o osnivanju Povjerenstva za utvrđivanje prijedloga izbora kandidata za popunu slobodnih ustrojbenih mesta na temelju internog oglasa, KLASA: 023-03/14-03/1, URBROJ: 512-01-14-103 od 19. veljače 2014., objavljuje

## INTERNI OGLAS

### za popunu radnih mjesta u Upravi za obrambenu politiku (Sektor za obrambenu politiku i planiranje i Sektor za međunarodnu sigurnost i obrambenu suradnju)

**1. SEKTOR ZA OBRAMBENU POLITIKU I PLANIRANJE**  
**Služba za obrambenu politiku**  
**Odjel za definiranje i usklađivanje obrambene politike**  
**VIŠI STRUČNI SAVJETNIK ZA PITANJA OPERATIVNE OBRAMBENE POLITIKE**

**Uvjeti:**

- ustrojbeni čin: pukovnik
- ustrojbeni VSSp: D10PC53
- preddiplomski i diplomski sveučilišni studij ili integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij ili specijalistički diplomski stručni studij ili preddiplomski sveučilišni studij ili stručni studij u trajanju od najmanje tri godine, **društveni, humanistički, prirodni ili tehnički smjer**
- aktivno znanje engleskog jezika

**2. SEKTOR ZA MEĐUNARODNU SIGURNOST I OBRAMBENU SURADNJU**  
**Služba za multilateralne poslove i međunarodnu sigurnost**  
**Odjel za nadzor naoružanja**  
**VIŠI STRUČNI SAVJETNIK ZA BEČKI DOKUMENT (BD)**

**Uvjeti:**

- ustrojbeni čin: pukovnik
- ustrojbeni VSSp: D10PC53
- preddiplomski i diplomski sveučilišni studij ili integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij ili specijalistički diplomski stručni studij ili preddiplomski sveučilišni studij ili stručni studij u trajanju od najmanje tri godine, **društveni, humanistički, tehnički ili prirodni smjer**

- aktivno znanje engleskog jezika
- posebna vojna znanja

**3. SEKTOR ZA MEĐUNARODNU SIGURNOST I OBRAMBENU SURADNJU**  
**Služba za NATO i EU**  
**Odjel za EU**  
**VIŠI STRUČNI SAVJETNIK ZA EU**

**Uvjeti:**

- ustrojbeni čin: pukovnik
- ustrojbeni VSSp: D10PC53
- preddiplomski i diplomski sveučilišni studij ili integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij ili specijalistički diplomski stručni studij ili preddiplomski stručni studij u trajanju od najmanje tri godine, **društveni, humanistički, prirodni ili tehnički smjer**
- aktivno znanje engleskog jezika

Osim propisanih uvjeta, kandidati moraju ispunjavati uvjete iz članka 34. Zakona o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske.

Prijave s dokazima o ispunjavanju navedenih uvjeta zainteresirani kandidati mogu dostaviti na adresu: Ministarstvo obrane Republike Hrvatske, Uprava za ljudske potencijale, Stančićeva 6, 10 000 Zagreb.

**Rok za podnošenje prijava je 30 (trideset) dana od dana objave oglasa u Hrvatskom vojniku.**



Sjedište Udruge ratnih veterana  
84. gardijske bojne Termiti nalazi  
se u Zadru

FILATELIJA

Četvrta u nizu ovogodišnjih maraka iz serije Hrvatski domovinski rat posvećena je 84. gardijskoj bojni Termiti. Prikazuje amblem lakojurišne, brdsko-planinske gardijske postrojbe iz Zadra, koja se tijekom Domovinskog rata istaknula brojnim pothvatima, posebno u operacijama Ljeto 95 i Oluja te akcijama koje su im prethodile.

# MARKE – 84. GARDIJSKA BOJNA TERMITI

TEKST  
Ivo Aščić



84. gardijska bojna Termiti odlikovana je za iskazano junaštvo u Domovinskom ratu Redom Nikole Šubića Zrinskog

Bojna Termiti ustrojena je u travnju 1994. kao elitna postrojba koju su činili iskusni branitelji. U njezin sastav ušli su ponajprije pojedini bivši pripadnici 204. vukovarske brigade HV-a, 112. brigade HV-a i 7. domobranske pukovnije HV-a iz Zadra, pojedini pripadnici specijalnih snaga HV-a i MUP-a te dio pripadnika 4. gardijske brigade i voda iz Bojne "Rafael vitez Boban" HOS-a.

I ovu marku prati trojezični tekst, koji potpisuje umirovjeni stožerni narednik Joso



Bojna Termiti tijekom Oluje uspješno je djelovala na zahtjevnom velebitskom terenu

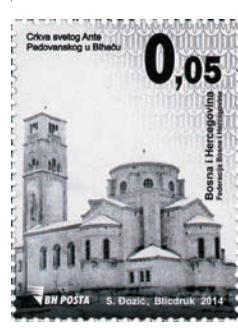


Termiti su poznati po ratobornosti i specifičnom načinu obrane

Vukić, dopredsjednik Udruge ratnih veteranova 84. gardijske bojne Termiti Zadar: "U tijeku borbi na prostoru Završja za planinu Šator 'Termiti' su dobili zadaću da u lipnju 1995. s dijelom svojih postrojba ojačaju taj prostor. Na zahtjevnom terenu ovlađavaju prostorom i u jednoj diverzantskoj akciji s dijelom 3. satnije, usred bijela dana, uništavaju jako uporište četničke specijalne vojne policije stvarajući paniku u neprijateljskim redovima. Postrojba drži crtu obrane na Velebitu, a 24. i 25. srpnja 1995. premješta se u Livno te sudjeluje u akciji Ljeto '95. čiji je cilj bio zaustaviti neprijateljsku ofenzivu na Bihać, zauzeti Bosansko Grahovo i Glamoč te stvoriti preduvjete za oslobađanje

Knina i ostalog okupiranog područja u sjevernoj Dalmaciji i Lici. 'Termiti' su imali složen smjer djelovanja i u Oluji. Sa snagama specijalne policije zauzimaju dominantne kote Tulove grede i Oščenica na kojima su već prvog dana akcije srpske snage pretrpjeli teške gubitke u ljudstvu. Nakon ovladavanja neprijateljskim položajima na Velebitu, 7. kolovoza premještaju se na područje Gračaca. Nakon toga postrojba djeluje prema Srbu te uz suradnju 4. i 7. gardijske brigade ovlađava kanjonom rijeke Une."

Prema prepostavci autora teksta, postrojba je nazvana po kukcima termitima. Na čelu svake zajednice jesu tzv. kralj i kraljica, a ostali su članovi radnici i vojnici. Najpoznatije su vrste ratoborni termit iz Afrike; mračni termit, koji živi i u južnoj Dalmaciji; žuto-vratni termit, raširen po Sredozemlju.



Marke iz ovogodišnje serije Hrvatski domovinski rat – gardijske brigade i gardijske bojne

Pratite nas i na društvenim mrežama

[facebook](#)

[twitter](#)

[YouTube](#)

[LinkedIn](#)

Sve što vas zanima pitajte nas:  
[hvojnik@mohr.hr](mailto:hvojnik@mohr.hr)

